

ÖNSÖZ

S.31
2016
7 TL

İnsanlığın kurtuluşunu hedefleyen sosyalizm büyük bir eserdir; bu da onun ÖNSÖZ'üdür.

sanat gelece?i iç inde barıdyan bir silahtır

Sıla Erciyes: Bu Suça Ortak Olmayacağız / D. Dağlı: Matyev Kojemyakin Maksim GORKİ
Temade ÇINAR: Paralel Dünyalar / Özgür Güven: Büyülü Gerçekçilik
Kemal Oruç: 325'TLlik Opera... Ödenekli Tiyatrolar... Beyaz Değil
Ekınsu: Sarmaşık Filmi Üzerine / Renas Toprak: Kamera Kayıtta mı?

2 Yeni Kitap Okurlarını Bekliyor

Birinci cildini yayınladıkça elinizdeki kitap bir Öarih kitabı değil. Söadan bir Öanökitabı da değil. Anö roman ve tarihsel anlatıyı birleştirmeyi başaran bir çalıma. Gerçek ve kurgu karışık bir eser. Bu yıl nyle kişiler hem gerçek, hem hayal grng. Keza olaylar da i yle. Çalımanın başarısı yıl nlerinden biri, devrimci yaşamötm canlılığı içinde yansımaya başarabilmesi. Çokça tanık olduğumuz Öasık suratlığı rev adamı devrimciler klişesine rastlamak mümkün değil burada. Ne de süper kahramanlara! Alabildiğine sade, yaşamöve mğcadeleyi aynı doğallık içinde sürdüren insanlar çıkacak karşına. Gülen, ağlayan, i fke duyan, sevinen... Bizden, içimizden birileri olacak hep. O di nemi yaşamı olanlar kendilerini bulacaklar, kuşku yok.

Deniz Fırtınası adlı bu çalıma, üç cilt olarak tasarlandı. Çalımanın tümü yayımlandıkça i zellikle genç devrimciler açısından büyük bir kopukluk giderilmiş olacaktır. Kitap üzerine si ylenecek daha çok şey var kuşkusuz, ama, hep si ylediğimiz gibi... YıRıYELİM!

DENİZ FIRTINASI Ğ1
Parkta Bir Yaz Akşamı
Setenay Berdan

AYAKLANMANIN GEZİ HALİ
Anlatılan Senin Hikayen Ö
Sena Şat

"Her ayaklanma kendi sanatı yaratır. Ayaklanan kitleler kimi zaman bunu alımlıkla dğında sloganlarla, kimi zaman değiştirdiği -ya da grettiği- marşlarla, kimi zaman da yaratıcı duvar yazılarıyla yapar. Sokaktaki kitlelerin grettiği hâda olmasa da, bazen de ayaklanma gzerine sonradan si ylenen, çizilenler olur.

Gezi'ye dair şimdiden yazılsı zlg-gı rsel sayıa eser verildi. Ancak bunların büyük bir kısmı Gezi'nin en i nemli yıl nğng es geçerek hazılandı. Söadan bir direniş olarak gi rdıkları Gezi, milyonlarca insanın ilk defa Öğkğmet İstifa Ösloganlarıyla tüm kentleri inlettiği, yaşadıkça en büyük ayaklanmadı

Bir başlangıç anlatıdır bu çizgi roman, bi ylesine tarihi günleri unutturmamak, sokakta birlikte olduğumuz milyonlarca insanla neler yapabileceğimizi bir kez daha hatırlatmak amacıyla hazılandı'

İki seneye yakın bir süredir devam eden çizgi roman nihayet kitaplaştı. İmza kısmında adın yazıyor olsa da çok inanmadım. Gezi'nin bir şekilde bir parçası olmuş herkes bu kitabın kahramanı yazarı çizeri-editör yayıncı

Yaynevimizden yada genel da? İyından temin edebilirsiniz.

emekkitap

Asmalı Mescit Mahallesi Ensiz Sokak No:3

Tğnel Geçidi İşhan Ö Blok Kat:2 Beyoğlu-İstanbul

Tel: 0212 245 87 01 | Fax: 0212 671 68 13 | www.emekkitap.com

**Genel
Da? İyım**

iki ayda bir

Sevgili okur,

2005 yılının 6 Mayıs'ında yayın hayatına başlayan Önsöz olarak 10. yıla merhaba diyecek olmanın coşkusunu ve sevinci içindeyiz. 10. Yıl Etkinlikleri için şimdiden kolları sıvadık. Siz okurlarımızla buluşmak için sabırsızlanıyoruz. Ayrıca 10 yıllık birikimimizi, çeşitliliğimizi ve zenginliğimizi yansıtacak bir seçki hazırlığı içinde olacağız. 10. Yıl Seçkisi'ne siz okurlarımızın da katkılarını bekliyoruz. Daha önce Önsöz de okuduğunuz, beğendiğiniz yazıları, şiirleri ve öyküleri bize iletirseniz seviniriz. 15 Nisan'a kadar bize ulaştırmanız dileğiyle...

Mart-Nisan sayımızda kadın konusu ağırlıklı yazılarla karşılaşacaksınız. Çünkü öfkeliyiz, çünkü artık yeter diyoruz. Kadınların yaşadığı baskıya, zulme, tecavüze, işkenceye, şiddete... Ve sormadan edemiyoruz: Köleliğimiz, ezilmemiz, sömürülmemiz sürüyor. Öldürülüyoruz, katlediliyoruz, diri diri yakılıyoruz, tecavüze, tacize uğruyoruz. Neden?

Kızımız, arkadaşımız, yarımız Özgecan'ın vahşice katledilmesinin ardından daha büyük bir öfke ile sorduk bu soruyu. Çağlar değişiyor, toplumlar değişiyor, gelenek görenekler değişiyor ama bir şey var ki değişmeden kalıyor: Kadının köleliği, ezilmesi, sömürülmesi...

Biz de Önsöz olarak kadınlara sorduk... Şair kadın olmak ne demek? Akademisyen kadın olmak ne demek? Zindanda kadın olmak ne demek?

Kadın konusu ile sınırlı bir sayı değil elbette elindeki Önsöz sevgili okur.

Ruhan Mavruk'un şair Ahmet Telli ile yaptığı röportajı bulacaksınız ilerleyen sayfalarda. Seni başka röportajlarda karşılayacak. Hamit Demir ve Semih Çelenk ile Cimri oyunu üzerine yaptığımız röportaj ve Kobane'de gazeteci olarak bulunan Ersin Caksu'nun izlenimlerini bulacaksınız Önsöz'de.

Çizgi romanımızın son bölümünü merakla bekleyen okurlarımıza bir iyi bir de üzücü haberimiz var. İyi haber şu: Çizgi roman yakında, ayrı bir kitap halinde yayımlanıyor. Üzücü habere gelince... Son bölümü dergimizde yayımlamıyor, kitaba saklıyoruz.

Sevgili okur, nice 10. yıllarda buluşmak dileğiyle...

Önsöz Kitap Dizisi
Sayı:29 (5) / Mart-Nisan

kültür / sanat / edebiyat

978-605-84928-3-7

Genel Yayın Yönetmeni

Songül Yücel

Yazı Kurulu

Songül Yücel / Ülkü Şeyda
Fatma Yıldırım / Ruhan Mavruk
Pınar Turan / Ebru Şahin

Önsöz'e Ulaşabileceğiniz Adresler
İstanbul:

Taksim Ayışığı Ekin Sanat Derneği,
Süslü Saksı Sokak No:22 / Kat:2 /Beyoğlu
İzmir :

Ayışığı Ekin Sanat Derneği, Kemeraltı Mah.
848. Sk Beyler İşhanı: No:72 K2 D:205 Konak

Ankara:

Mithatpaşa Cad. 34/20 Kızılay
0543 476 1357

Adana:

Çınarlı Mah. Atatürk Cad. 61012 Sk. Pedük
Apt. Kat: 1 No. 2 / Seyhan

Antep:

Çukur Mah. Mehmet Uygun Cad. Kurtuluş
Sk. Tankut İşhanı. K3 No: 203 Şahinbey

Antakya

Kurtuluş Cad. Gazi Muharıpleri Derneği Sk.
No: 50/4 (Barbara'nın evi karşısı)

Taksim: Mephisto / Pandora

Kadıköy: Seyhan / İmge Kitapevi / Mephisto

Bursa: Ezgi Kitapevleri

Diyarbakır: aram Kitapevi

Mardin: Leylan Cafe Kitap

Baskı: Ekim 2014

Yön Basım Yayın: Davutpaşa Cad.
Güven Sanayi Sitesi B Blok 1.kat N:366
Topkapı - Zeytinburnu - İstanbul

www.ekinsanat.org / onsozdergisi@gmail.com

Yeni Dönem Yayıncılık Basın Dağıtım
Eğitim Hizmetleri Tanıtım Org.Tic.Ltd. Şti.
Adres: Sofular Mah. Sofular Cad. No: 8/3
Fatih - İSTANBUL / Tel-Fax: 0 (212) 533 32 57

İÇİNDEKİLER

>>04

Recep Çöl

>>05

Yaşar Kemal

Sanat Ve Ödemek

>>06-08

Nazım Akarsu

Bir Daha Gürle Toroslardan

>>09-12

Özgür Güven

Kadın Sorunu Ve Emeğin
Kapitalist Örgütlenmesi

>>13-17

Setenay Berdan

Beyaz Perdede
Değişen Kadın İmgesi

>>18-22

Kemal Oruç

Oyunculuk Tarihinde Kadının Yeri

>>23-25

Temade ÇINAR

Cadı Avı

>>26-27

Berrin Taş

Eşitlik Ülküsü Şair Kadını
Cesaretlendirir

>>28-30

Sibel Özbudun

Akademide Kadın Olmak

>>31

Ruhan Mavruk

Kadın Şair Olmak

>>32-33

Gülbahar Bozkurt

Kadın Ressam Olmak

>>34-35

Elif Vural Yaş

Kadın Tutsak Olmak

>>36-39

Eylem Aysim

Cevahir Abla

>>40

Karmir Jin

Camını Çerçevesini İndirip Duvarlarını
Güzelleştirdiğimiz Dünya

>>41

İraz Mavi

Sandık

>>42

Avaşin

Wê Ew Roj Bê, Wê Ew Roj Bê...

>>43-46

Temade Çınar

*Yabancılaşmaya Karşı
Beyin Egzersizleri*

>>47-49

Renas Toprak

Markopaşa

>>50-51

Sinema

Özgürlüğe Giden Bir Yolun Öyküsü

>>52-54

Söyleşi

Şiir Ve Haysiyet / Ahmet Telli

>>55-58

Abbas Gün

Ayaklanmadaki İnsanın Romanı..
İnceleme Deliduman / Emrah Serbes

>>59-63

Röportaj

Çirkin "Bir Yalnızlık Senfonisi"
Hamit Demir / Semih Çelenk

>>64

Zafer Özgür

Fikir Beyne Tutununca

>>65-67

Demeter

Dachau Kampından İzlenimler

>>68-69

Atila Oğuz

İmeria'nın Ölümcül Sevdası

>>70-73

Sibel Güneş

Geçmişte Gezinmeler
İyi Aile Çocukları Kimlerdir?

>>74

Mehmet Ercan

Bilmiyorum

>>75-80

Röportaj

Kobanê'de Gazeteci Olmak

>>81-96

Nisan Şimşek

Anlatılan
Senin Hikayen

Matyev

Kojemyakin

Maksim GORKİ

D.Dağlı

"Matvey Kojemyakin" adlı romanında, taşra yaşamından bir kesit sunan Gorki, devrimin, toplumun en geri kesimlerini bile etkilediğini gösterdi.

Rusya'da küçük bir kent Okurav. Matvey Kojemyakin, bu kentte oturan bir küçük-burjuva.

Evine bir gözattığınızda, hemen anlarsınız, onun sosyal durumunu. Gorki romanının ilk sayfalarında bize kahramanının sosyal durumunu tanıtıyor.

Kojemyakin, anı defterini bitirirken, yazdığı son paragraf, kendi yaşamının bir özetidir. Bu özette, Matvey Kojemyakin, tüm ömür boyunca sefil ve rezil bir yaşam sürdürdüğünü kesin bir dille belirtiyor. O, ömrü boyunca değişime, gelişime ve doğmakta olana karşı, eski olanda diretmiştir. Ancak, kendisine, kendi düşüncesine, kendi çizdiği yola rağmen, kendi dışında yeni bir durum doğmuştur. Yeni gelişmeler, yeni olan toplumsal bakış açısı, onu da etkisi altına alır. Gelişmekte olan harekete karşı çıkmanın yanlış olduğunu ve boşu boşunallığını kavrar hayatının son günlerinde.

Okur bu özette, Gorki'nin tarihsel gelişme anlayışını görebilir.

Gorki, Matvey Kojemyakin'in çocukluğunu anlatırken, kendi çocukluğunu da anlatmış oluyor aynı zamanda. Bu, bir baskı toplumdur. Mülk sahiplerinin yoksul halk üzerinde erkeklerin kadınlar üzerinde, büyüklerin çocuklar üzerinde baskısı... Baskı, açık, örtülü biçimde, binlerce yolla, binlerce çeşitte ve binlerce bahaneyle günlük yaşamın her alanını da görülür.

Okurav'da yaşam -toplumsal yaşam- insanlara sınırlı bir tatmin sunar. Okuravlılar tüm bu sınırlılıklar içinde sürdürür hayatlarını.

Bu toplumda, servet edinmenin birçok yolu var. Servet hangi yolla elde edilirse, edilsin, servet sahipleri, toplumun ileri gelenleri arasında en saygın olanlarıdır. Örneğin kurdukları soyguncular çetesi sayesinde elde ettikleri servete din adamı ve şeref madalyası sahibi olan insanlar var.

Bu toplumda servet sahibi olmanın başka yolları da var, fakat yazar, verdiği örneklerle toplumun "ileri gelenlerinin" bu noktaya nasıl geldiklerini okura göstermeyi amaçlıyor. Gorki, egemen sınıfın üyelerini, halkın

gözünde düşürmek için etkili ve gerçekçi bir yol izliyor.

Okurav'da insanlar, kendilerini günlük yaşamın akışına bırakmıştır. Yaşam ise burada, yavaş ilerliyor. Yaşamın tadını çıkaranlardan biri de Kojemyakin ailesidir. Burada yaşama canlılık veren Volga nehridir. Volga'nın kıyısına dizilen kentlerde yapılan ticaret, seyahat, eğlenceler, sosyal ilişkiler tüm bu canlılığın temel nedenidir.

Gorki'nin, küçük-burjuvazinin toplumsal karakteri üzerine engin gözlemleri var. Gözlemlerini romanlarında yetkin biçimde işler. Burada da bunu yapıyor.

Bir küçük-mülk sahibi diğerinin gelişmesini, güçlenmesini kendisini geçmesini hiç istemez. Her biri, diğerini zayıflatmak, gerekirse silmek için her yola başvurabilir, her kötülüğü yapabilir. Burada olduğu gibi, arkadaşları, Zaveliy Kojemyakin -Matvey'in babası- soyup soğana çevirmek için ellerinden gelen her şeyi yaparlar.

Rusya'da toprak köleliği kalkmadan önce, köylüler, bu düzen altında feodal beylerden çok çektiler. Fakat bu toplumda en çok kadınlar acı çekti. Bu olgu çoğu kez göz ardı edilir.

Sonra toprak köleliği kalktı ancak kadınlar yeni koşullar altında da acı çekmeye devam ettiler. Borç karşılığında, Zaveliy Kojemyakin'le evlendirilen (verilen) Palaga'nın durumu böyledir. O bu eve besleme olarak verilmiştir. Bir kadın, bir besleme olarak kocasının ve tüm erkeklerin baskısına ve saldırısına uğruyor ve aşağılanıyor.

Rusya'da 1861'de toprak köleliğinin "kaldırılmasıyla" kırsal alanda kapitalist ilişkilerin gelişimi hızlanır. Kent ile kırsal karşıtlığı büyür; kentliler ile kırsal insanların çatışması keskinleşir.

Kent küçük-burjuvazisinin, köylülere bakışı eskisi gibiydi. Yani onları toprak kölesi olarak görüyordu. Kentli küçük-burjuvaları asıl kaygılandıran, köylülerde, kentlerin egemenliğine karşı, bir çıkış görmüş olmaları, ya da sezinlemiş olmalarıdır. Köylüleri aşağılamalarının altında yatan gerçek buydu.

Çatışma kentte oturanların kendi aralarında da vardı. Kent merkezinde oturanlar burjuvalar, dış mahallelerde oturanlar ise genellikle yoksul halktır. Her birey, toplumsal konumuna göre, buraların birinde oturur. Aralarındaki çatışma çocuklara dek yansır. Zenginlerin çocukları, yoksulların çocuklarını alabil-

diğine aşağılarken, diğerleri de, onlara karşı derin bir kin ve öfke besler. İki kampın çocuklarının birbirlerine karşı şakaları, küfürleri, davranışları sınıfsal içeriğe sahiptir.

Matvey, tekdüze küçük-burjuva bir yaşam için dedir. Toplumsal durumu, onun kişiliğini, düşüncelerini biçimlendiriyor. Kişiliğini, görüşlerini biraz olsun etkileyen yeni bir filizin tohumları ise, onun buz gibi dünyasında donup kalıyor. Yaşamını değiştirecek yeni gelişmelere tepki vermiyor.

Yeni bir gelişmeyle, yeni bir düşünceyle karşı karşıya geldiğinde, ikircikli davranır, kararsızlık geçirir. Atılımcı, yenilikçi değildir. Yeni bir karar vermesi ve yeni bir adım atması gerektiğinde, hemen karşısına çıkacak sorunları düşünmeye başlar.

Matvey Kojemyakin tarzında düşünenlere, günümüzde, işçi hareketinde de rastlayabiliriz. Devrimci bir atılım yapılması gerektiğinde, hep tarihin karşısına çıkaracağı sorunları düşünerek, geri dururlar, inisiyatif göstermezler.

Matvey'in gençlik yılları, birbirine benzeyerek geçer; bomboş, can sıkıntısı içinde ve alışagelmış biçimde.

Genç bir kadın, Sibiry'a'dan sürgünden gelip çocuğuyla Matvey'in evine kiracı olarak yerleştiğinde, evde ve çevrede bir hareketlenmeye neden olur hemen. O, yeni bir eğilimi, doğmakta, gelmekte olanı, devrimci değişimi kendi kişiliğinde, düşüncelerinde temsil ediyor. O, yeni olanın figürüdür.

Sonra Çar'ın öldürüldüğü haberi gelir. Bu, Rusya'da ve Okurav'da bir değişimin, yeni bir dönemin başlayacağı anlamına geliyordu. Değişimin hangi yönde olacağından toprak sahipleri, burjuvalar başka bir şey anlıyordu, halk ise başka şey anlıyordu. Ama Matvey Kojemyakin, bu değişimin dışında kalmak istiyordu.

Yeni gelen kadın Yevgeniya Petrovna ve 7 yaşındaki oğlu Boris'in devrimci yaşam tarzı ile Okurovluların sakin, edilgen yaşam tarzı arasında büyük fark ortaya çıkar. Okurav'da insanlar, kendi hayatını yaşar ve kendi çıkarının yolunda gider.

Matvey Kojemyakin ikili yapı taşır. Küçük mülk sahibi olarak, kendini burjuvaların safında görür, fakat büyük mülk sahipleri tarafından ezildiği ve babası bir zamanlar bir toprak kölesi olduğu için kendini halktan biri olarak görür. Kendini halktan biri olarak gördüğü için, kurulu toplumsal düzene, egemenlere meydan

Okurov burjuvalarının ekonomik durumları iyi, keyifleri yerinde. Hepsinin de bayağı bir yaşamları var. Gerçek anlamda burjuva bir kültüre sahip değiller. Yaşam tarzları ve keyfine düşkünlükte soylulara benziyorlar. Hükümete (çarlığa) karşı açık hiçbir eleştiride bulunmazlar. Eleştiri yapan birileri çıkınca, onları hemen “sakingan” olmaya çağırırlar. Çarlığa karşı bir mücadele içinde değiller, temel politikaları çarlık rejimiyle uzlaşma içinde hareket etmektedir.

okur Yevgeniya Petrovna ve diğer tüm Sibiryaya sürgüne gönderilen, zindanlara atılanlara bir yakınlık duyar. Fakat bu duygular onda anlık bir etki bırakıyordu, kalıcı bir düşünceye dönüşmüyordu.

Okurav insanların özelliklerini taşıyan çok sayıda Rus kenti vardı. Bütün kentler birbirine yabancıdır. Böylesine çürümüş sosyal ilişkiye sahip kentlerde yaşam yerini kendiliğinden yeni ve canlı hayata bırakmaz. Bunun için bir devrim, toplumsal bir alt üst oluş gerekir.

Gorki, Okurov'da yaşamı anlatırken, aslında bir devrimin zorunlu olduğu görüşünü aşıyor. Ama doğrudan değil, dolaylı olarak, eski toplumsal ilişkilerin, eski hayat tarzının önsüz sonsuz olmadığını göstererek. Yevgeniya Petrevna ile Matvey Kojemyakin arasındaki diyaloglardan bunu çıkarabiliriz.

Yevgeniya, zekası, düşünceleri, yeni insan kişiliğiyle Matvey'in dünyasında yeni bir rüzgardır. Yevgeniya onu, o umutsuz, sıkıcı dünyasından koparır ve onu yeni bir evrenin kapısına kadar getirir. Fakat o, eşiği atlamaz, orada durur.

Maksim Gorki, yaşadığı dönemin insanların yaşam öykülerine yer verirken, onları kendi yaşamı, kendi ilişkileri, kendi akışı içinde gözlemliyor. Burada insanları tüm sıradanlıkları içinde görüyoruz. Yazarın bu insanları çok güçlü biçimde yansıtmamasının bir nedeni de bu insanları çok iyi tanımasıdır. Buradaki karakterler, gerçek yaşamda iyi tanıdığı insanlardan izler taşıyor.

Karakterlerini yüceltmeden, bütün gerçekliği içinde veriyor. Ve onlar karşısında belli bir mesafede duruyor. Bu da romanın etki gücünü artırıyor.

Matvey Kojemyakin, günü yaşayan biri. Onun tüm yaşamı böyle geçip gider. Günlük yaşamda böylelerine çok sık rastlarız. Çoğu sıradan insanlardır. Fakat eğitimliler arasında da sıradan bir yaşam sürdürenler vardır. Gelirleri biraz yerindeyse, onların keyfi de yerindedir ve günü en iyi biçimde geçirmek isterler. Kendilerini günün akışına bırakırlar. Günü gününe yaşamının ötesine geçmeyi, ya da yenilikçi, değiştirici, dönüştürücü olmayı ve hayatı alt üst eden her girişimi bir macera olarak görürler.

İnsanlar ne kadar kendi halinde görünseler de, ne denli kendi işleriyle meşgul olsalar da, yine de hayat hakkında söyleyecek epey sözleri vardır. Çünkü hayatın kendisi çok yönlü, çok çeşitli, çok zengin ve kar-

maşıktır. Kısacası bir süreçtir. İnsanlar olup-biteni ve olacak olanı değerlendirirken, içlerinde birikmiş düşünceleri kendinden ortaya dökerler.

Nesnel koşullardaki değişim, insanları etkiler, insanların değişimi (öznenin etkinliği) de, nesnel toplumsal koşulları dönüşüme uğratar. İnsanlardaki değişimden söz ederken bu sadece lafta değil, pratik yaşamda da kendini göstermelidir. Matvey Kojemyakin de Okurov'da lafta epey değişiklik görüyor fakat pratik de bunu göremiyor.

Kendi durumu da bundan pek farklı değil. Hayatını yenileyecek, yeni bir rüzgar estirecek ne gücü var, ne de iddiası. Kendisiyle evlenebilecek bir kadına bile erken davranıp teklif yapamıyor ve bir kez daha ortada kalıyor.

Matvey Kojemyakin küçük bir kentte “iplikhane” işleten küçük bir tüccar. Gittiği yerde tüccar sınıfının bir üyesi olarak görülüyor. Ticaret burjuvazisi o sırada Rusya'nın yükselen sınıfıdır. Ülkede sanayi de gelişmekle birlikte etkin ve üstün olan ticaret burjuvazisidir.

Toplumda birçok alana el atan tüccarlar eğitime de el atarlar. Eğitim alanında etkin olmadan iktidarlarını tamamlamayacaklarını biliyorlar. Eğitim, burjuvazinin egemenliğini tamamlayan bir öğedir. Siyasi iktidar henüz ellerinde değildir, fakat birçok alanda etkinler.

Kojemyakin, bulunduğu bölgenin biraz dışına çıkınca orada nasıl bir değişimin olduğunu görüyor. Alman sermayesinin, Alman mağazalarının Rusya'da artan varlığı gözle görülebilir durumda. O, bir küçük-burjuva olarak kendi durumundan memnun görünse de, kapitalizmin gelişimiyle, onun durumunda olanları bekleyen, hızla yıkıma sürüklenmektir. İçerdeki gelişme dinamikleri yavaş işlemesine karşın, dış koşullardaki değişim ve gelişmeler, içerdeki gelişmeleri tetikleyeceği, hızlandıracağı açık.

Okurov burjuvalarının ekonomik durumları iyi, keyifleri yerinde. Hepsinin de bayağı bir yaşamları var. Gerçek anlamda burjuva bir kültüre sahip değil. Yaşam tarzları ve keyfine düşkünlükte soylulara benziyorlar. Hükümete (çarlığa) karşı açık hiçbir eleştiride bulunmazlar. Eleştiri yapan birileri çıkınca, onları hemen “sakınan” olmaya çağırırlar. Çarlığa karşı bir mücadele içinde değil, temel politikaları çarlık rejimiyle uzlaşma içinde hareket etmektedir.

Çarlık rejimi yıkılmaya yüz tutan her eski rejim

Toplumda birçok alana el atan tüccarlar eğitime de el atarlar. Eğitim alanında etkin olmadan iktidarlarını tamamlamayacaklarını biliyorlar. Eğitim, burjuvazinin egemenliğini tamamlayan bir öğedir. Siyasi iktidar henüz ellerinde değildir, fakat birçok alanda etkinler.

gibi, kendisini eleştiren, karşı çıkan ve hatta farklı düşünen herkesi hemen tutuklar ve sürgüne gönderir. Tabi bununla kalmaz, baskının bütün yollarına başvurur. Bu da kaybedecek çok şeyi olanların sinmesini ve konuşurken daha sakınan olmasını getiriyor.

Kojemyakin, burjuva sınıfla ilişkiye geçtikten sonra, burjuvazinin sosyal ilişkilerinin nasıldan, özel çıkarlara göre kurulduğunu, her birinin diğerlerinin arkasından nasıl dolap çevirdiğini, tuzak kurduğunu, aldattığını, tek kelimeyle bu ilişkilerin nasıl çürümüş olduğunu görür, tanık olur, kavrar.

Bu ilişkiler içinde asıl çürütenler ya da çürümeyi temsil edenler burjuva erkeklerdir. Bu ilişkiler kadınları da çürütür, fakat kadınları çürüten ve yozlaştıran erkeklerdir. Kadınlar erkeklerce eziliyor, baskı görüyor, yozlaştırılıyor. Kendi özel çıkarlarının bir aracı haline getiriliyor. Erkeklerin işine geldiği için, kadınların toplumdaki durumlarının devam etmesi için ellerinden gelini yaparlar.

Matvey Kojemyakin diğer burjuvalarla ciddi sorunlar, sürtüşme ve gerginlik yaşasa da bir mülk sahibi olarak, o dünyaya aittir ve onlarla ilişkilerini devam ettirir.

Bu süreçte, toplumda büyük bir değişim baş gösterir. Halk kitleleri Rusya'nın her tarafında ayaklanırlar. Bu da tüm mülk sahiplerini, burjuvaları korkutmaya yeter. Mülk sahipleri, geleceğine yönelik çok derin endişelere kapılırlar. Hemen bir çıkış yolu aramaya koyulurlar.

Kojemyakin yaşamının son dönemlerin de patlayan yeni fırtınanın nasıl da tüm toprağı alt üst ettiğini, ağaçları kökünden söktüğünü, eski olan ne varsa bir bir havaya uçurduğunu çok açık olarak görür. Proletaryayla burjuvazi arasındaki çatışma tarihsel olarak kaçınılmazdır. Bu fırtınada, bu büyük kavgada yeni bir yaşam çiçeklenir.

PARALEL

DÜNYALAR

Yabancılaşmaya
Karşı Beyin Egzersizleri

Temade Çınar

Paralel evrenlerden bahsedildiğini duymuşsunuzdur. Hani bazı fizikçilerin bizimle eş zamanlarda yaşayan dünyaların olduğu ve bunlarla aramızda bir bağlantının olduğunu iddia ettikleri evrenler. Hatta oradaki eşbenlerimizle bizim aramızda “dejavu” ların yaşandığını söyledikleri evrenler... Bir de dinci çevrelerin paralel zamanlarla ilgili bir takım “ispatları” var. Aynı mekanda ayrı zaman dilimlerinin yaşandığıyla ilgili... İda dağındaki asıl benlerimizin yansımaları olduğumuzla ilgili Aristo mantığı bir teori de cennet- cehennem teorisıyla aramızda dolaşıyor. Yani asıl benlerimiz bir başka dünyada ve biz onun ne olduğuyla ilişkili olarak “köleyse köle, efendiye efendi” bu dünyada ancak o sınırlar içinde yaşıyoruz, hatta yaşadığımızı zannediyoruz.

Hayır. Yazımızda, paralel dünyalardan bahsederken bunların hiçbirleriyle uğraşmayacağız. Bu sayıdaki paralel kavramımız geometrideki “Birbirine kavuşmadan uzayıp giden ve aralarındaki uzaklık hiç değişmeyen çizgiler” le ilgili. Hiç mistik değil. Son derece gerçek.

Aynı ortamda birbirine yabancı, birbirinin dünyalarından habersiz insanlarla karşılaştığımızda artık şaşırmadığımız bir dünyada yaşıyoruz.

Bu çerçeveyi hepimiz hemen canlandırabiliriz. Kolaylık olsun diye derdimizi bir belediye otobüsünün içine sığdırarak anlatalım.

Şoförden başlamakta fayda var. Güneş gözlükleri, sinek kaydı traşı ve takım elbisesi ile şoför koltuğunda içerideki herkesin, kim olduğunun önemi olmaksızın üstünde. Yüksek yetkilerle donatılmış gibi. Hani biri kartını basmayacak olsa otobüsü oracıkta durdurup cezasını bizzat kendisi verecek. İşini titizlikle yapıyor. İyi bir vatandaş, fazla iyi...

Bir koltukta elindeki akıllı telefonuyla bilmem kaçınıcı levelını zorlayan genç oturmakta. Çok uzun zamandır bu oyunu oynuyor olmalı. Böylesi bir dikkat kesilme ancak bir bomba uzmanında olabilir. Kulaklıklarıyla dünyaya kapanmış. Sanki evdeki koltuğunda oturmuş gibi uzunca serilmiş, ayakları ön koltuğa yaslanmış. Dışarıda ya da içerde olabilecek ya da olan biten bir şeyin onun dünyasına girebilmesi mümkün değil. Kapı kapalı.

Karşılıklı dörtlü koltukta nadiren otobüse binip bu avam kamarasıyla yolculuk etmek zorunda kalan kadınlar oturuyor. Kalabalık olmanın verdiği güçle yüksek sesle konuşuyorlar. Geçilen yolda Suriyeli dilenciler var. Kadınlar muhtemelen kendi kısıtlı çevrelerinden nadiren dışarıya açılıyorlar. Belki oturdukları siteden ya da kurdukları “elit” çevreden. Biri yüksek sesle Suriyelilerle ilgili engin düşüncelerini “herkesle” paylaşmak derdinde. Arkadaşlarıyla konuşuyormuş gibi yapacak. Hile bu... Bir gösteri başladı başlayacak. “Bunlar aslında çok zenginler. Devlet bunlara ev verdi, maaş bağladı. Nüfus cüzdanlarıyla hastanelerde gidip çekap yaptırıyorlar. IŞİD’liler bunlar. Olan o zavallı küçücük çocuklara oluyor. Dilenmek bunların huyları olmuş. İçimize kadar girdiler. Hep bu doğudan gelenler şehrin içine ettiler, yaşanacak hal bırakmadılar. Hırsızlık, arsızlık hep bunlarda...” uzayıp gidiyor konuşma. Diğer kadınlar bir iki kelimeyle katılıyorlar. Etraftakiler kendi hallerinde. Sonraki konuşmalarından otistik çocuklarla ilgili bir kermese gittiklerini burada “ucuz” şeyler bulabileceklerini anlıyoruz.

Arkalara doğru bir grup genç kaynatıyor. Seslerinden rahatsız

olup ters ters bakanlara aldıkları yok. Arada daha uzakta ayakta kalmış arkadaşlarına da laf atmaya ihmal etmeyen bu liseli grup kadınlı erkekli bir atışma yarışı içinde. Karmakarışık konuşmalar... Otobüsten indiklerinde otobüs sessizliğe bürünecek sanki. Aralarında telefonuyla uğraşanlar, birbirlerine bir şeyler gösterenler, futbol atışmaları, birbirine yanaşmış sevgililer... Sevgililerden biri türbanını omuzlarına indirmiş. Gözlerinin içi gülüyor. Birbirlerine dinlettikleri bir müziğe tempo tutanlar bile var. İçlerinden ikisi ayakta olmalarına rağmen çok meşguller. Test çözüyorlar... Büyük yarış diğerlerinin önünde götürüyor gibi görünüyorlar. Tüm gürültü ve şamatanın içinde geleceklerini kurmanın ciddiyeti üzerlerinde. Buldukları yerden hayatlarını kurtarmanın tek yolu bu olmalı...

Otobüse durağın birinde sokakta yaşadığı belli bir adam biniyor. Ön taraflarda oturan kadınların önünden geçerken çok kötü bir kokunun yayıldığını kadınların yüzünden anlıyoruz. Biri yer veriyor. Oldukça yaşlı görünüyor. Belki görüldüğü kadar yaşlı değildir. Dünyadan kopuk. Hasta olmalı. Bilet bile soran yok ondan. Şoför bile onu görmemezlikten geliyor. Zaten onun da bunu takacağını sanmam. Koltukta eğreti oturuyor. Onun değil koltuk. İnceye kadar yaslanmıyor arkasına. Kimseye bakmıyor. Yüzü önünde. Sarhoş mu, hastalığından mı böyle kestirmek zor. Düşecek kaygısıyla etrafındakilerde bir tedirginlik...

Bir köşede iki kadın. Biri çarşafli biri türbanlı. Parmaklarında bir sayaç var. Sürekli okuyor dudakları. Sayaca olağan bir işmiş gibi basıp duruyorlar. Bir-

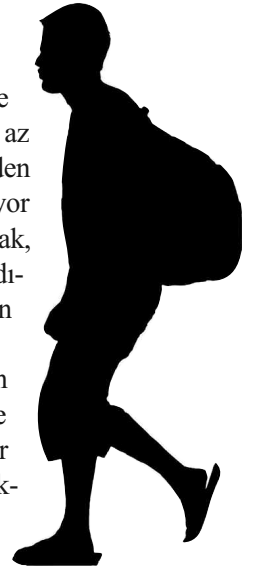
birlerini tanıdıkları belli, birbirlerini takip ettikleri de... Biri etrafı belirgin şekilde izliyor ve gençlerin tavırlarından rahatsız. Diğeri okuduğuna yoğunlaşmış. Sanki birazdan otobüs devrilecek, onun son okuduğu dua bu.

Bir işçinin yanı boşalıyor arkadaşını çağırıyor yanına oturuyor o da. Oturur oturmaz başlıyor koşarcasına bir muhabbet. "Geçmiş olsun"lar. "Ne yaptınız"lar. Birinin çocuğu hasta, sonuç alamıyorlar belli. Diğerin de annesi yatalak hasta. Sonra kredi borcu, ev sahibi, patron, çalışma saatinin uzunluğu, zorunlu mesai, çok şükür... Bıraksan günlerce konuşacaklar sanki. İşçi olduklarında yanılmamışız.

Elindeki poşetlerle orta kapıya seğirten bir teyzeyi içeriye alıyorlar ortadakiler. Poşetler taşıyabileceğinden fazla. Nefes nefese. Kartını uzatıyor. Kart aynı eller aracılığıyla gidip geliyor. Aldıkları, poşet doldurur şeyler. Patates, pırasa... Bir dalga halinde yer açılıyor, oturtuluyor, poşetler yanına yerleştiriliyor. Aynı poşetlerle birlikte aynı teyze aynı eller aracılığıyla indirilecek. Tıpkı kart gibi...

Kucağında elinde yanında çocuklarıyla bir kadın ve arkasında bir adam biniyorlar. Adamın çocuklarla bir alakası yok sanki. Kadına da yer açılıyor. Kucağındaki çocuk kadar yanındaki de. Ona da yanındaki koltuğun arasında yer bulunuyor. Yandaki kadın tutuyor onu. Adam kadının yanından ayrılmadığı için trafik sıkışıyor ama kimse bir şey söylemiyor. Zorla geçiliyor koridordan. Diğer çocuk da ayakta koridorda... Altı yedi yaşlarında, unutulmuş gibi... Diğer kardeşleri gibi zayıf ve solgun... Otobüsün büyük çoğunluğu hastanede inecek. Bu aile de ineklerden olmalı. Kadın çok az dışarı çıkıyor olmalı. Belki hastaneden hastaneye... Sanki herkes onu izliyor gibi hissediyor olmalı. Şüpheli, korkak, telaşlı... Adam, nedenini anlayamadığımız bir biçimde öfkeli. Belki evden çıkmaları güç olmuştur...

Bir çift herhalde ilk duraktan beri oturmaktalar. Fısıldaşma ve surat çevirme şeklinde bir kavga var aralarında. Bu yazıyı yazmak gerekmesek kulak kabartmadan duyamayacağımız bir kavga. Evlilik hazırlıklarında anlaşamıyorlar. Ai-

lelerin beklentileri yüksek, katkıları düşük... Kadın bir gelinlik yaptırmaya girişmiş, anlaşılın pahalya mal olacak. Üstlerinden başlarından modayı takip eden az çok markalı, kaliteli giyinen birileri oldukları belli. Hatta işe giderken düğüne gider gibi giyinen cinsten. Bu durumun bile onları zorladığını belediye otobüsüne talim etmelerinden anlıyoruz. Bu kişilerin evlenmek üzere mi ayrılmak üzere mi olduklarını anlamak zor. Onlar için dünyada tek bir sorun var ve bu sorun bütün dünyanın bir olsa çözemeyeceği kadar karmaşık... Karşılıklı irade savaşı başlamış bile. Fısıldaşmalar arasında ev, eşyalar, muhit, senin annen, düğünün ayrıntıları gidip geliyor. Sen şunu söyledin yapmadın tarzında... Uzun mesele...

Otobüsün en arkasında iki sivil bizim kadar olmasa bile inceleme halindedir. Kim baksa onların sivil olduklarını anlar. Kulaklıklarını takmış, rahat görünmeye çalışıyorlar baktıkları yönde bir kadın bir erkek genç oturuyor. Koku alıcıları bu otobüste en zararlı onları tespit etmiş ya da önceden beri takipteler. Gençlerden kadın olan bir şey okuyor, arada konuşuyorlar. Devrimci oldukları belli. Duruşları, bakışları, sırt çantaları, orak çekiçli kolyeleri... Belli ki kendilerini gizlemek gibi bir niyetleri yok. Sivillerin de kendilerini gizlemek gibi bir niyeti yok. Ama gençlerin görüş mesafelerinin dışında, arkasında kalmışlar. Oturlurken birden önlerindeki kapı açılıyor ve gençler kapanmadan az kala atlayıveriyorlar. Siviller içerde kalıyor. Arkalarından bakıyorlar. Kızıyorlar belli. Emir verilse zevkle çekip vuracaklar. Ama bozmuyorlar duruşlarını. Sonraki durakta da onlar iniyor.

Otobüste akşamki dizinin ayrıntılarını kritik eden de var, futbol maçından bozgun çıkmayı hala yedirememiş olan da. Yemek tarifi ve ev işleri üzerinden yanındaki kadına üstünlük kurmaya çalışan bir kadın sinsice şefkatli görünmeye çalışmakta. Hastaneye giden yeni evli komşusuna hamilik yapan bir komşu gibi. Yemek programlarını ezbere sayabilir. Hatta sabah

programlarını bugün kaçırdığı için dert ediyor bile olabilir.

Biri cep telefonundan bir işi yürütmeye çalışıyor. Dosyalar gelip gidiyor, birileri aranacak, birileri yakalanacak, hayat memmat meselesi. Bütün yolculuk boyunca o bir büronun içinde aslında. Normalde arabasıyla yolculuk yapıyor da bugün arabası tamirden, bakımdan bunun gibi bir şeyden çıkmamış gibi sözler atıyor etrafındaki dinleyicilerine. Patron gibi konuşuyor anlaşılın patron da değil. O, buradakilerden biri değil. Ama taksiye binemeyecek ve bu otobüste olmak zorunda kalacak kadar da burada.

Bizim otobüsümüz batıda bir metropolde böylece yol alırken anlatamadığımız daha birçok dünyayı taşıdığından habersiz.

Oysa aynı anda bir inşaat işçisinin ayağı kayıyor ve kaç metre yukarıdan aşağıya çakılıyor. Bir kadın atılan tokatla yıkılıyor yere, çocuk korkusundan ağlamıyor bile annesinin başında öylece katılmış duruyor. Bir çocuk vahşice dövülüyor, tecavüze uğruyor... Daha onlu yaşlarında küçücük bir kadın gerdeğe hazırlanıyor.

Kürdistan'da bir keskin nişancı en uygun hedefini seçmeye çalışıyor. Onlar mı şehri kuşatmış yoksa kuşatılmış bir şehrin içindeler mi? Temizlenmesi gereken haşereler gibi bakıyor etrafındaki hareket eden her şeye... Temizlendiklerinde herkes huzura kavuşacak. Büyük bir görev onunkisi. Hayatını tehlikeye atmak pahasına orada vatanını, onu bölmeye çalışan teröristlerden temizliyor. İşte bir canlı... Nişan alıyor, tetiğe basıyor. Dedesinin kucağında bir bebek... O da bir gün büyüyecek ve karşısına dikilecek. Bir daha çekiyor tetiği. Görevini yapmış olmanın gururu kaplıyor içini. Yeni hedefe yöneliyor. Yattığı pusuda pusuya düştüğünün farkına varıyor son anda. Artık çok geç.

O dakikada bir eve, ev demeye bin şahit gereken bir duvarlar çerçevesine yöneltiliyor bomba. Tam isabet... Yeni hedefe dönüyor, sanki makinesinin başında ayakkabı üretir gibi düğmelere basıyor asker. Taranmış dökülmüş daha önceden duvarlar, dayanamıyor yıkılıyor büsbütün. Bombanın parçaladığı bedenler saçılıyor her yere, Suruç'daki, Ankara'daki gibi. Bunu izliyor yattıkları yerden kafasını kaldırmış komşular, akrabalar... Acı ve öfke düşüyor içlerine taa boğazlarına kadar. Çaresizlik, umutla umutsuzluk arası bir di-

renç... İçlerine ağlıyor, içlerine bağı-
rıyorlar. Karnı acıkmış, susamış da
üstelik bir çocuk, ama kimsenin ona
bakamayacak durumda olduğunun
büyük farkında.

Yıkılıyor şehir, şehirle birlikte
insanlar, insanlarla birlikte içlerin-
deki eskiye dair her şey... Çok şey var
“oraya” dair anlatacak, anlatılıyor da
canlar pahasına...

Paralel dünyasında batıda bu yı-
kıcı acının ve öfkenin derdini çekenler
de var elbet. Otobüs öylece akıp gi-
derken yolunda gençler kuytulara buluşup kafa ka-
faya tartışıyorlar: “bir şey yapmalı...” daha çok
adımlanacak yol, çalınacak kapı var, kırılacak yalan
var. Öbek öbek tartışıyor insanlar. Fabrikalarda, ev-
lerde... Ne olacak bu işin sonu ve nereye varacak. Bizi
nasıl etkileyecek... Bu savaş harcamaları nereden çı-
kacak. Bizim kapımıza da gelir mi ki aceba bu felaket.

Kafaları karışık insanlarla dolu memleket. Her
dünya kendi baktığı pencereden yorumluyor olan bi-
teni. Hepsi temizlense de kurtulsak diyen de var, as-
kerdeki oğlunu sağ sağlim gelse diye bekleyen de...
Kökünü kazısınlar bunların diye köpükler saçanlar ba-
tıdaki hayatlarından vazgeçmek niyetinde değil. Bir
görev çıkısa ve döndürmenin bir yolu, bir dayı olsa hiç
tereddüt etmezler.

Burjuvazi, hayatlarımızı birbirinden koparmak
için büyük yatırımlar yaptı, yapıyor. Aynı işyerindeki
insanlar bile birbirlerinden kendi düşüncelerini sakla-
mak zorunda. Kendi kimliğini, duygularını... Bunca
yatırımın yapılması bile aslında doğal olarak işçilerin,
emekçilerin, yoksulların çıkarlarının birbirlerine bağ-
lılığı değil mi. Bunca sansür, bunca saldırı, gözetim, tu-
tuklama, işten atma, evinde öldürülme... Demek ki
doğal değil paralel evrenlerimiz. Doğal olsaydı bir ku-
ruşunu bile harcamaz, bir tek

askere, polise, bir tek “yan-
daş” yazara bile maaş vermezdi.

Nasıl yapılır da böyle birbirine
değmeden geçip giden hayat çizgileri
bağlanır birbirine?

Birbirine hiç değmeden uzanıp giden
hayatları birbirine bağlayacak tek güç: dev-
rimciler... Tarihte de böyleydi bugün de
böyle. Öyle olmasalardı, yalnız kaldık-

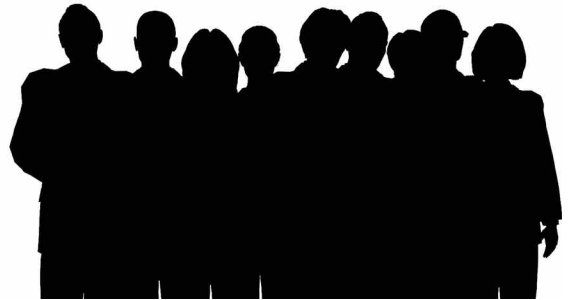
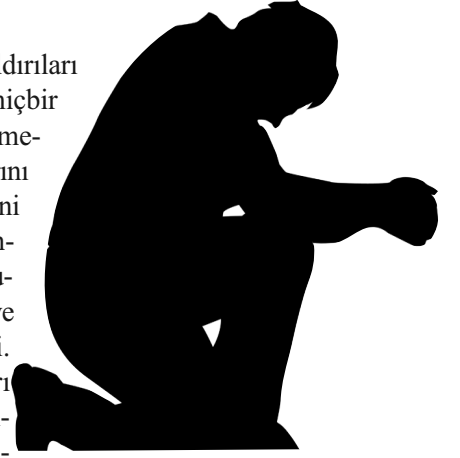
larında bile tüm saldırıları
göğüsleyenler, hiçbir
sansüre boyun eğme-
yenler, ipe boyunlarını
uzatanlar, ömürlerini
zindanlarda geçiren-
ler olmasaydı burju-
vazi savaşını şimdiye
kadar başarabilirdi.

Devrimci duyguları
düşünceleri kazan-
mış işçiler, emekçi-
ler, yoksul Kürt halkı, öğrenciler olmasaydı ne de
kolay olurdu her şey... Demokrasi derlerdi sömürü-
nün adına, güzellikle olurdu her şey. Bir kısımımıza
biraz rüşvet, bir kısımımıza biraz özgürlük olur biterdi.
Bütün savaşım sömürüyü sınırsızca sonuna kadar var-
dırma savaşımı değil mi? Böyle faşizmle, böyle açık
kanlı, zorla, böyle masraflı... Bunca savaş, bunca sal-
dırı, bunca tedirgin uykular hayatlarımız birbirine bağ-
lanmasın diyedir. Sosyalizm insanların birbirine
bağlılığından güç alıyorsa nasıl, öyle güç alıyor par-
çalanmışlığımızdan kapitalizm.

Hepimiz bir paraleli tutup diğerinin acısına, öf-
kesine bağlamalıyız. Kendisine devrimciyim diyen
herkes dolaşmalı kapı kapı, yolundan çevirmeli her in-
sanı, derdine kulak vermeli her yoksulun... Üç kişi
toplandıysa sokakta yan yana, girmeliyiz aralarına...
Toplu iğne başı kadar bir şey bilen anlatmalı diğerine,
kurtarmalı yalnızlığından, bağlamalı onu diğerle-
rine...

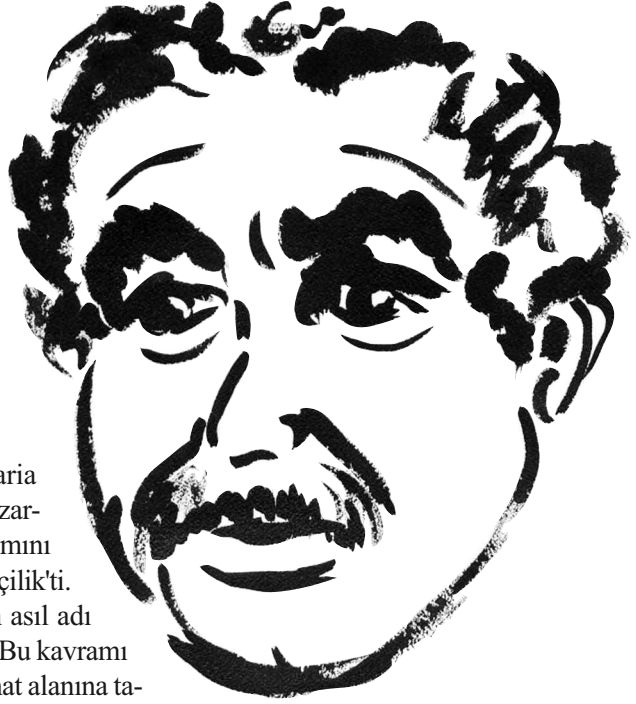
Madem ki böyle yabancılaştırıyorlar bizi birbiri-
mize, madem ki buradan besleniyor düşman, tersini
yapalım o zaman yıkmak için bu düzeni. Tanışalım
yabancılarla, bütün paralel dünyaları örüp birbirine,
ağır bir halat yapıp asalım burjuvazinin boynuna...

Otobüs yoluna devam ediyor, keskin nişancı
nişan almakta tam bu sırada biz...

Büyülü Gerçekçilik

Özgür Güven

Gabriel Garcia Marquez, Isabel Allende, Maria Vargas Llosa, Carlos Fuentes, Jorge Amado gibi yazarlar 1970'li yıllardan başlayarak yeni bir edebiyat akımını dünyaya tanıttı ve sevdirdiler. Bu akım Büyülü Gerçekçilik'tir. Bu kavramın isim babası Alman romantiklerinden asıl adı Friedrich Freiherr Von Hermander olan Novalis'tir. Bu kavramı felsefi anlamda ilk kullanan Novalis olsa da onu sanat alanına taşıyan yine bir Alman olan sanat tarihçisi Franz Roh oldu. 1923 yı-

linda Karl Haider'in resimlerine dair bir yazısında Büyülü Gerçekçilik için "gerçekliğin sınırlarını temsil eden estetik bir kategori" diyordu. Ancak bunu edebiyat sanatına sokan İtalyan eleştirmen Massimo Bontempelli oldu. Bontempelli'ye göre edebiyatın görevi gerçek dünya ile yazarın kafasında yarattığı imaj dünyasının iç içe geçtiği, yeni bir atmosfer yaratarak her şeyi bunun içine yerleştirdiği yepyeni bir gerçeklik göstermektir.

Bu açılım sanatta zaten var olan "Gerçeküstü"den daha farklı. Gerçeküstü, gerçek olanı düşsel bir zemine taşır, ortaya çıkan "olağanüstü gerçek"tir. Aslında bu yeni, yani "olağanüstü gerçek" diye tanımlanan şey daha çok tuhaf olan ya da acayip olandır. Bu tuhaf olanın tuhaflığı bilinir ve gerçekliğin tuhaf bir parçasıdır. Büyülü gerçeklikte ise aktarılan tuhaf olandan çok olağanüstüdür. Olağanüstü olan, burada çok sıradan, çok olağan bir şeymiş gibi aktarılır. Büyülü gerçekçilik için Gerçekçilik ile Gerçeküstünün bileşimidir demek çok da yanlış olmayacaktır. Burada amaç efsane ile, büyü ile, masal ve mit üzerinden gerçeği göstermektir.

Doğaüstü olan, gerçek olması mümkün olmayan, sanki masallardan, mitolojiden, efsaneden alınmış figürler, olaylar, hikayeler olağanlaştırılıp sıradanlaştırılarak gerçeğin anlatılmasında yeni bir yöntem yaratılmıştır. Bütün bu doğaüstü olaylar ve kişiler, hikayede, anlatımda hiç sırtmaz, yaban durmaz; hatta güvensizlik, tekinsizlik gibi bir duruma da neden olmaz. Sanki yaşamda hep var olan, her zaman karşılaşılabilecek çok sıradan, çok olağan bir şey gibi anlatılır, bu anlatan için olduğu kadar anlatılan için de böyle görülmektedir; olağandışı hiçbir şey yok gibidir.

Büyülü Gerçekçilik bir olayı, olguyu anlatırken melezlemeye başvurur. Açık olanla gizemli olanın, görünür olanla mistik olanın, bilimsel olanla büyü olanın, tarihsel olanla mitsel-efsanevi olanın, geleneksel olanla modern olanın, gerçekle gerçeküstünün iç içe geçtiği bir melezliktir bu. Tarihsel gerçeklikle, bilimle, büyü, mistisizm ve dinsel hurafeler arasında bir uzlaşma yaratır; öyle ki yaşamla ölüm bile uzlaşır, olur olmaz biçimlerde birinden diğere geçiş sağlarlar.

Temel anlatım yöntemlerinden biri de sık sık halk anlatılarına, sözel edebiyata, geleneksel olana başvurma, ondan yararlanmasıdır. Sanatçı, halk anlatıları, efsaneler, destanlar, masallar yoluyla büyü olanı gerçeğin içine yerleştirerek adeta onu akla uygun hale getirir. Ama bir roman ya da hikaye efsaneye, mitolojiye, büyü olana, masalsı olana başvurduğu için büyü gerçekçi olmaz. Burada belirleyici olan hikayenin, olayın anlatımının kurgusunda ve gelişimindeki örgüde bunların var olmasıdır. Yani sadece bunların anlatımı değil, olayın örgüsü de bunlarla kuruludur. Denilebilir ki geleneksel olanla modern olan arasındaki melezleme üze-

rinden modern olanın içindeki yabancılaşmayı aşma girişimidir. Sözel kültüre başvururken, nerede efsaneden gerçeğe, nerede gerçekten efsaneye geçildiği anlaşılmaz, sınırlar geçirgendir; olguların ardında gizli olan, adeta soluk alıp verdiği hissedilen mitler ortaya çıkacak, kendilerini gösterecek gibi bir his yaratır okuyucuda. Sanatçı melezlemeyi belirginleştirmek için kurgu ile gerçek, ölümlerle yaşayanlar, büyü ile hakikat arasındaki sınırı neredeyse ortadan kaldırır.

Sanatçı, bu melezlemeye, söyleneceye, büyüye vb. başvururken geleneksel olanı öne çıkarmakla yetinmez. Aslında amacı bunları öne çıkarmak da değildir. Asıl amacı mitsel olana, büyüye, söyleneceye, folklorik olana başvururken tarihi yeniden yazmaktır. Burada egemenlerin, sömürgecilerin yazdığı tarihin reddi, efsane, mit ve söylenece üzerinden eleştirisi, mahkum edilmesi vardır. Sanatçı, sömürgecilerin, emperyalistlerin (İspanya ve ABD'nin) kendilerine dayattığı tarihi reddettiği gibi Batı Avrupa ve ABD merkezli edebiyat, estetik ve yazım tekniğini de reddeder. Geleneksel olanı, yaban olanı yerlinin içinde eriterek yeniden kalıba döker, melezleştirir. Birbirlerinden farklı olanı, karşıt olanı, hatta birbiriyle hiç ilişkisi olmayı birleştirmeye, melezleştirmeye dayalı olan bu teknik büyüülü gerçeklikte biraz stratejik bir yöntemdir. Bu yoldan yeni bir teknik yaratılır. Aslında Batı Avrupa'nın ve Kuzey Amerika'nın zihniyeti, düşünce tarzı, mantığı ve estetiği, kızıl derilinin, siyah adamın yani yerlinin ve geleneksel olanın zihniyetiyle, mentalitesiyle, sanatıyla melezleştirme üzerinden yeni bir senteze varılmaktadır. İşte onu stratejik yapan budur.

Büyüülü gerçekçi sanatçının eserlerinde, deyim uygunsa, sömürgeci-emperyalistin halkların kültüründen, toplumsal hafızasından silmeye çalıştığı ne varsa, söyleneceye, masala, büyüye, vb. başvurarak yeniden canlandırılması, yaratılması vardır. Bu yüzden Amado, siyah adamın “oginşalarını” Bahia'nın bütün sokaklarında herkesin aklını başından alıp kanını coşturan şarkıları ve çılgın danslarıyla dolaştırır. Bu, siyah adamın Afrika'dan kendisine kalan sömürgeci, köleci geçmişe, bugünün efendilerine rağmen yeniden keşfetmesi, canlandırmasıdır. Bu yeniden yaratımın öyküler, romanlar yoluyla yazılı edebiyat üzerinden gerçekleştirilmesinde amaçlanan, okur-yazar aydın kesime yönelmek, onları yeniden köklerine dönmeye çağırmasıdır.

Geleneğin, yerlinin yeniden yaratımı ulusal kurtuluştan sonra halkların kendi kültürünü keşfetmesi için bir çağrıdır. Bütün Büyüülü Gerçekçi eserlerde yer alan söylenece, masal, mit, büyü, hurafe, halk öyküleri gibi sözel edebiyatın materyallerinin kullanılması, sanatçının bir anlamda kendi köklerini, kendi kültürünü, kendi kendisini araması olarak görülebilir.

Gabriel García Márquez

Büyüülü Gerçekçilikten söz edip de Gabriel Garcia Marquez'den söz etmemek olmaz. Marquez kendi hayatını “Anlatmak için Yaşamak”ta anlatır. 20. yüzyılın başlarında Kolombiya; o müthiş alt üst oluş yılları; muza hücum; sonrasında ekonomik yıkım; doğduğu köy olan Aracataca halkının göç yollarına dökülüşü... bütün biriktirdiklerini taa çocukluğundan başlayarak bir roman tadında anlatır. Adeta otobiyografik bir romandır bu. Çocukluğunda büyükannesinden dinlediği destanlar, masalar, yetiştiği bölge halkının hayal

Yüzyıllık Yalnızlık'ta bu metafor Jose Arcadio ile Ursula arasında yeniden çizilir. Bu yasak ilişki -ensest- nedeniyle tıpkı Adem'le Havva gibi kendi cennetlerinden kovulurlar. Dağların arasında gelip kendi cennetlerini, yani Macondo'yu kurarlar. Bir soyun kuruluşu, bir kentin -Macondo- kuruluşuyla iç içe geçer, adeta özdeşleşir. Ensest daha sonraki kuşakta bir kez daha tekrarlanır, bu ilişki-den domuz kuyruklu bir oğul doğar. Bu, aslında bir metafordur; Amerikan yerlilerinin mitleri, inançları, efsaneleri üzerinden Hıristiyanlığa (semavi dinlere) yöneltilmiş köklü bir eleştiridir.

gücüyle beslenen hikayeler; büyük iç savaşı yaşamış emekli bir albay olan büyükbabasından dinlediği savaş hikayeleri ve gazetecilik yaşamında birikenler... İşte Marquez'in beslendiği kaynaklar bunlardır.

Aracataca aslında Macondo'dur. Macondo'da Aracataca'nın içeriye okyanus sahilinden dağların arasına taşınmış hali. Şer Saati'nde olsun Hanım Ana'nın Cenaze Töreni'nde olsun Macendo'da yaşam "büyü" sayesinde müthiş bir değişime uğrar. Bunaltıcı bir sıcak, sivrisinekler, kötülük, şiddet ve hiçbir şeyin, hiç kimsenin yerinden kıvıldamadığı, tembelliğin bile hareket etmeye üşendiği bir kasaba, birden bire gizem dolu, acayip olaylara sahne olur: iki kanatlı bir adam ortaya çıkar; dünyanın her yerinden kopup gelen insanlar Macondo'ya doluşur, gökyüzünden ölü kuşlar yağar; sazdan yapılmış derme çatma kulübelerde büyü törenleri ayınlar yapılır...

Bu iki eser olmadan Yüzyıllık Yalnızlık da olmazdı. Macondo'yu tanıtan bir giriş faslıdır adeta. Bu ikisi güzel bir şarkıdan önceki giriş taksimidir. Yazar bu iki kitapta kendi cinleriyle tanışır, onları kontrol etmeyi burada öğrenir. Yüzyıllık Yalnızlık için çalışma masasına oturup kalemi eline aldığı anda sanki yazı yazmıyor, iki parmağının arasındaki cinlerini çalıştırıyor gibidir. Akıl almaz olaylara izin vererek yola çıkar; hayal gücü bütün aşırılıklara doğru dörtlü koşmaya başlar; edepsizlik, heyecan, gerçek ve yalan iç içe, alt alta, üst üste dip ola uçurumlardan aşağıya yuvarlanır, sonra birden bire yeniden yükselir ta arşa kadar. Gerçeklik ve hayal birbirine karışır; gerçek olan ne, hikaye-hayal olan en ayırt edilmez olur; çok katmanlı, rengarenk bir yaşam; fanteziler, karabasanlar, akla uygun ve aykırı olanlarıyla her şeyin aynı anda olup bittiği yeni bir dünya üretir yazar. Yazı adeta canlanmış, Gılgamesh Destanı'nın volkanları gibi nefes alıp vermeye başlamıştır. Marquez'in eserlerinde yaşam, bir nehir gibi yeniden akmaya başlar.

Yüzyıllık Yalnızlık, gerçekliğin hayal gücüyle, büyüyle özgülleştirilmesi; eş zamanlı paralel yeniden yaşam bulmasıdır; büyüülü gerçekçi romanın adeta zirvesidir. Gerçi Marquez "Büyülü gerçekçi" olarak adlandırılmaktan hiç hoşlanmıyor: "Gerçek olaylara bakıp onlardan kaynaklanabilecek olasılıkları bulmak gazetecinin ve romancının işidir. Aynı şey peygamberler için de geçerlidir" derken kendisini peygamberlerle kıyaslıyor gibidir. Ama hemen sonrasında da bütün mütevaziliğiyle ekliyor: "ben olaylara bir gaze-

teci olarak yaklaşıyorum ve öyle aktarıyorum. Ne var ki çoğu kişi benim fantastik romanlar yazdığımı inanıyor, oysa ben çok gerçekçi bir insanım yazdıklarımın da gerçekten sosyalist gerçekçilik olduğuna inanıyorum."

Haksız da sayılmaz; Albaya mektup yok, Şer Saati, Hanımana'nın Cenaze Töreni ve Kayıp Denizci gazetecilikten beslenen eserlerdir. Kolera Günlerinde Aşk da öyle sayılabilir. Sayılabilir, çünkü bu eserin esin kaynağı doğrudan gazetecilik yanı değildir, ama annesiyle babasının aşk hikayesidir. Bir liberal olan büyükbaba, kızı Luisa'yı Gabriel Eliglo'ya vermek istemez. Çünkü damat adayı hem bir muhafazakardır hem de bütün kasabada tanına çapkın bir gençtir. Büyükbaba kızını uzak diyarlara kaçıtır; ama Gabriel aşkından vazgeçmez: aşk şiirleriyle, mektuplarla, çiçeklerle, serenadlarla kapıyı çalmaya devam eder ve sonunda aşıklar kavuşur. İşte Kolera Günlerinde Aşk bu hikayeden doğar.

Marquez romanı gerçekliğin sınırlarını yeniden belirlerken kitabın sınırlarını da bu gerçekliğin içinde belirler. 1983 yılında kendisiyle yapılan bir röportajda bunu şöyle ifade ediyor: "Büyükannemin hikayeleri bana ilk ipuçlarını verdi. Kasabadaki insanların mitleri, efsaneleri ve insanları oldukça doğal biçimde hayatlarının bir parçasıydı. Aklımda büyükannem varken, aniden fark ettim ki, ben hiçbir şey icat etmiyorum aslında, yalnızca, özünde bize, Latin Amerika'ya ait olan alametler, önsözler, şifalar, batıl inançlar dünyasını yakalayıp anlatıyorum." (Notos sayı 51)

Marquez romanı söylene, mit, büyü ve gerilimden hareketle gerçeğe varmayı amaçlar. Onun yapı taşlarından biri İspanyol sömürgeciliğiyle kurduğu tarihsel bağdır. Kopernik dünyanın yuvarlak olduğunu kanıtladığında, hem dünyanın evrenin merkezi olmadığını hem de Avrupa'nın dünyanın merkezi olmadığını kanıtlamıştı. O zamandan beri Vatikan ve Batı Avrupa kendilerini merkeze alan bir dünya kurma hayalinden hiç vazgeçmedi. Kuzeyden güneye bütün Amerika kıtasına, Asya'ya, Afrika'ya dağılan misyonerlerin zihinlerinde hep bu hayal varlığını sürdürdü. Onlar, Vatikan'ın yönlendirmesiyle kapitalizm için yeni pazarlar açmaya çalıştı hep. Ancak bunu dinsel bir kisve altında yaptılar. Batı Avrupa'nın dünyaya egemen olma hayaline daha en başından beri kilise de ortaklı. Bu nedenledir dünyayı keşfe ve fethetme çıkan Avrupalının çantasında pusula barut ve İncil hep bir-

likte yer aldı. Bugün açısından da durum pek farklı değil. Vatikan dünyanın en büyük bankası ve kara para aklama merkezi olarak emperyalistlerin dünyanın efendisi olma amaçlarında ortaklığını sürdürmektedir.

Yüzyıllık Yalnızlık

Marquez'in başyapıtı Yüzyıllık'a biraz daha yakından bakmak gerekiyor. Bu roman özellikle belirteyim, baştanbaşa mittir, büyüdür, söylencedir. Roma'nın yaratımı bu anlamıyla başlı başına bir eylemdir. Yüzyıllık Yalnızlık için yazar sanki bir fabrikada çalışıyormuşçasına günde 8 saat ve 18 ay yazı yazdığını söylüyor. Tam 18 ay sonra çalışma odasından çıktığında 5 bin sayfadan fazla yazı yazmıştır, ama esas yazdığı Yüzyıllık Yalnızlık'tır. Marquez kitaptaki hikayeyi eksiksiz anlatmak için Macondo'yu eksiksiz anlatmalıydı. Yani tüm söylentileri, dedikoduları, gecenin bir yarısında cadıların yakarışını, sofuca uydurulmuş yalanları kimsenin kaleme almadığı ama ihtiyarların çocuklara masal gibi anlattığı tarihi hikayeleri, noter belgeleri, iftiralar, gezginler, soytarılar, masallar, her şey ama her şey anlatılmadan Macondo da anlatılmış olamazdı.

Yüzyıllık Yalnızlık Latin Amerika'ya ait hayallerin, destanların, masalların kendine özgü biçimde yeniden yaratılmasıdır. Marquez resmi tarihi dışlayarak kendi tarihini kendisi yazar: dağlardaki özgürlük, savaşları, bu savaşlarda yenilen askerler, muz şirketinin kiralık katilleri tarafından katledilen köylüler ve köylülerin cesetlerini taşıyan kamyon, cesetlerin denize dökülüşü; dövme yapan sert adamlar, bir erkek için kavga eden, açık artırmaya tutuşan fahişeler; bahçesindeki ağaca aşık olan ihtiyarın ağaç gövdesine dönüşmesi; çiçek yağmuru, güzeller güzeli, Remedios'un gökyüzüne yükselişi... Bütün bu olaylar ve kurgular yoluyla hayallerin, destanların, Hıristiyanlığın, Şamanizmin, mitsel olanın ve gerçeğin yeniden yaratımında asıl olarak şimdiyi çizme, gösterme çabası vardır.

Semavi dinlerin hepsinde yer alan insanın yaratılışı hikayesinde Adem ile Havva'nın çocukları arasında ensest ilişki vardır. Bu tür ilişki daha sonra yasaklanmıştır. Yüzyıllık Yalnızlık'ta bu metafor Jose Arcadio ile Ursula arasında yeniden çizilir. Bu yasak ilişki -ensest- nedeniyle tıpkı Adem'le Havva gibi kendi cennetlerinden kovulurlar. Dağların arasında gelip kendi cennetlerini, yani Macondo'yu kurarlar. Bir soyun kuruluşu, bir kentin -Macondo- kuruluşuyla

iç içe geçer, adeta özdeşleşir. Ensest daha sonraki kuşakta bir kez daha tekrarlanır, bu ilişkiden domuz kuyruklu bir oğul doğar. Bu, aslında bir metafordur; Amerikan yerlilerinin mitleri, inançları, efsaneleri üzerinden Hıristiyanlığa (semavi dinlere) yöneltilmiş köklü bir eleştiridir.

Marquez bilinen resmi tarihi reddeder. Ama bunu, Yüzyıllık Yalnızlık'ta yeniden yazmak için yapar. Yüzyıllık Yalnızlık Kolombiya'nın yüzyıllık tarihidir. Bir yüzyıl boyunca Buendialar her devrimde bir oğullarını devrime verirler. Kolombiya aynı zamanda Macondo'dur. Macondo dağlar arasında tropik bir köy. Bir defa bile kar yağmayan bu köye ilk ve son defa buzul soğukları gelir, fırtınalar kopar. Doğaüstü olaylar karşısında insanın düştüğü şaşkınlık hayranlık verici biçimde çizilir. Aynı zamanda büyü ile gerçek birbirine karışır. Anlatılan hem yüzyıllık Kolombiya-Macondo tarihidir hem de Melquiades'in rastgele yazıp bıraktığı kehanetleri, ölümler ve canlılar dünyasındaki ilişkileri üzerinden korku dolu ürkünç bir masal. Yüzyıllık Yalnızlık Marquez'in yanı sıra hem cadı hem de büyücü birinin aklına estiği gibi kağıtlara çiziktirip bıraktığı mitolojik bir hikayedir.

Macondo'da yaşayanlar, adeta bu roman sayesinde vardılar. Yüzyıllık Yalnızlık devletin, yalancı resmi kayıtlarına inat yakın tarihin gerçek bilgisine dayanarak tarihi yeniden kurar; Macondo'yu da bunun içine yerleştirir. Ama melezleme ve büyüye başvurarak.

Yüzyıllık Yalnızlık, Latin Amerika edebiyatında var olan kendine özgülüğünü; uzun zaman yok sayılan, görülme istenmeyen sözel edebiyatın, folklorik geleneğin romana yerleştirilmesidir. Bu tekniğe bazı eserlerinde Yaşar Kemal de başvurur, ama o "büyülü gerçekçi" değildir. Sadece bu tekniğe başvurarak Anadolu tarihinde görünmez kılınanı göstermeye çalışır. Onun amacı, tarihin sadece ezen, sömüren egemen sınıfa ait olmadığını; ezilenlerin, sömürülenlerin de bir tarihi olduğunu göstermektir.

Yüzyıllık Yalnızlık, doğal olanın, yaşananların tahtlıklara, kanıtlara dayanarak gösterilmesi; ustaca kurulmuş ithamların, sömürücü sınıfa yöneltilen suçlamaların; büyük baskılar ve isyanlar yaşamış, devrimler gerçekleştirmiş nesillerin yeniden çizimidir. Yüzyıllık Yalnızlık, geçmişte kaldı, yaşanıp bitti sanılan ne varsa hepsinin güncellenmesi; yeniden yazılarak çağdaştırılmasıdır.

Siz Hiç Eksilmediniz Mi;

Biz Çok Eksildik

Çetin Deniz

*Cana can katan, her yandan gençlik fışkıran o sabah,
gökte alevler saçan güneşin altında yüzen ova,
işte bu uğultuya gebeydi.
Toprakta insanlar bitiyordu,
saban izlerinde ağır ağır kapkara, oç alıcı bir ordu filizleniyordu;
bu ordu pek yakında bütün toprağı çatlatacak olan
gelecek yüzyılların ürünleri için boy atıyordu.*

Zola'nın 1885'te yazdığı *Germinal*, madencilerin çalışma koşullarını ve yaşamlarını gerçekçi bir dille anlatan önemli bir romandır. 'Tohum' anlamına gelir 'germinal'. Toprakta biten ve filizlenen kapkara bir ordunun tohumu; pek yakında toprağı çatlatacak olan tohum; gelecek yüzyılların ürünlerini vermek için boy atan, filizlenen tohum.

Soma maden katliamından sonra konuşan RTE, bizi 1800'lü yıllara götüreceği şekilde bir açıklama yapmıştı: 'Bu tür ocaklarda kazalar sürekli olan şeylerdir. Biz bir defa bu tür ocaklarda, kömür ocaklarında, madenlerde, buralarda hiç bu tür olaylar olmaz diye yorumlamayalım. Literatürde iş kazası diye bir şey var. Bu sadece madenlerde olur diye bir şey yok. Bunun yapısında bunlar var.

Hiç kaza olmaz diye bir şey madenlerde yok'.

Yaklaşık 200 yıl öncesi İngiltere'sinden/Fransa'sından örnekler verilerek kıyaslama yapılmıştı Soma'dan sonra. *Germinal* kitabının/filminin üzerinde durmak belki de bu açıdan daha değerlidir. Bakalım 1860'lı yılların Fransa'sında madencilerin durumu nasılmış; *Germinal*'in konusuna girelim şimdi[i].

1885 yılında yazıyor *Germinal*'i Zola. Gerçek yaşamdan kurgulamak için bu kitabı, maden ocağının bulunduğu yere gider ve gözlemlerde bulunur. Fransa'da Anzin Maden Ocakları'nda bir grev patlak vermiştir Şubat 1884'te. Zola soluğu hemen orda almıştır. Günlerce kalır orada. Gözlem ve araştırmalarda bu-

lunur; not defterini düşürmez elinden. Maden ocağı çevresinde barakalar yığılıdır; barakaları gezer. Barakalardaki insanlar açlık sınırındadır; ölümüne çalışır ama açtır; en riskli işi yaparlar ama açtırlar işte.

Kitap, 1860' lı yılları anlatır. Fransa' nın Montsou kasabesindeki maden işçilerinin yaşamını ve mücadelesini konu edinir. Madencilerin ve ailelerinin sefalet içindeki yaşamını çok canlı ve gerçekçi bir dille tasvir eder. Kasabadaki işçiler, atadan babadan madencidir. Bu madenci kasabasında doğup bu maden ocağında ölürlür. Tüm işçilerin kaderi, daha küçük yaşlardayken madene bir mahkum (mecburiyetin getirdiği mahkumiyet) gibi inmek ve ölüsü çıkana kadar orada çalışmaktır. Çocuklar küçük yaşta madene inip yetişkinlerin sefalet dolu yaşamına ortak olduklarından, hem bedensel hem de ruhsal olarak erkenden yaşlanmaya başlıyorlar. Bedenleri yeterli fiziksel gelişmeyi sağlayamadan kendilerini ağır çalışma koşulları altında bulan çocuklar, beceriksizce yetişkinleri taklit ediyorlar. Onlar gibi davranıyor, alkol kullanıyor ve cinselliği oyunlarının bir parçası haline getiriyorlar. Tek göz odada yiyip içen, yatıp kalkan, banyo yapan kalabalık işçi ailelerinde, mahrem denen hiçbir şey kalmadığı gibi gerçeklik de çırılçıplak ortada duruyor. Aileler çocuklarının eve para getirmeleri dışında hiçbir şeyleri ile ilgilenmiyorlar. Sefalet, onların tüm alışkanlıklarını, yaşamlarını ve ahlak anlayışlarını belirlemiş durumda. Yozlaşan ve çürüyen, açlık içinde ne yapacağını bilmez hale gelen işçiler; patronların, müdürlerin evlerine dilencilığe giden, kasabanın iğrenç, uçkur düşkününü dükkân sahibinin cinsel isteklerini tatmin etme karşılığında borç alabilen işçi kadınlar?

Romandaki ailenin büyük babası Bonnemort Baba, daha sekiz yaşındayken madene inmiş, tam üç kez madenden ölmek üzereyken çıkarılmıştır. Bir keresinde saçı sakalı kavrulmuş, bir diğerinde kursağına kadar toprakla dolmuş, üçüncüsünde ise karnı kurbağa gibi suyla şişmiş bir şekilde kurtarılmıştır. Dokuz kişilik ailede çocuklarla birlikte beş kişi çalışıyor, ama eve getirilen para ailenin karnını doyurmaya bile yetmiyor. Asıl olan açlıktır; çoğunluktadır Turgut Uyar'ın deyişiyle.

Her gün sabahın 4'ünden öğleden sonra 3'e kadar madende çalışıyorlar. Madenden döndüğünde, temizlik, ortadan kesilip leğene dönüştürülen bir fiçî içinde, sonunda mürekkebe dönüşen aynı

Önceleri gerçekleşmeyeceğini düşündüğü bu mutlu düşleri dinlerken hem kendisinin hem kocasının anlatılanların büyü- süne kapılmasından da korkan Maheude Kadın, sahip olduğu adalet duygusuyla delikanlıya hak verir. Ama delikanlının şiddetten yana sözlerini kınar, onu fazla kavgacı bir insan olarak görür. Oysa grev başladıktan sonra, aynı kadın, teslim olmaktansa ölümüne mücadele etmekten bahsedektir.

suda yıkanarak gerçekleşiyor. Çocuklar ikişerli yatıyorlar ve aynı odayı paylaşıyorlar. 15 yaşındaki Catherine, gelişmemiş sıkı vücuduyla, hastalıklı dişetleriyle, madenci kıyafetleriyle, bir kızdan çok tam bir oğlan çocuğuna benziyor.

Romandaki karakterleri yakından tanımak önemlidir. Çünkü bunlar romana sıkışık kalmış karakterler değiller, bugün de yaşamaktalar. Kimi zaman fabrikamızdaki suskun işçilerden birine benzetiriz birini, kimi zaman mücadelede tanıdığımız bir öncü işçiyi görürüz orada.

Etienne, öfkeli ve zapt edilemez kişiliği ile haksızlıklara karşı verdiği tepkiler yüzünden işten atılmış, aç kalmamak için iş ararken bu kasabaya gelerek madende iş bulan birisidir; makinisttir aslında. Maheude Kadın, romanın merkezine oturan madenci ailesinin cefakâr anasıdır; Maheu ise bu ailenin babası. Maheu, Etienne ile tanışana kadar, koşullara boyun eğmekten başka çaresi olmadığını düşünen, canına okuduğu halde çalıştığı işe şükredecek kadar geri bilinçte olan bir madencidir. Dürüst ve herkesin güvendiği bir işçidir.

Romanda farklı tipte işçi karakterlerine yer veriyor Zola. Korkunç sefalet içinde geçen yaşam koşullarının kaypaklaştırdığı, ispiyoncu, güvenilmez, yükselme tutkusuyla patronun gösterdiği küçük bir kırıntı için işçi arkadaşlarını bir anda satabilen Chaval gibi işçilerin yanı sıra, tüm kötü koşullara rağmen umudun bitmediğine işaret eden işçiler de var. Roman, tüm bu karakterlerle örülü bir şekilde, işçilerin kıpırtısızlığının sonsuz bir hareketsizlik olarak algılandığı bir ortamda mücadelenin nasıl da aniden yükseldiğini ve nasıl bir gelişim gösterdiğini anlatıyor.

On yıl öncesine kadar geçinebilecek kadar ücret alabilen işçilerin, bu süre zarfında yıldan yıla aldıkları ücretlerin düşmesi ve en son da çeşitli bahane-

lerle yeniden ücret kesintisi yapılması, madenciler arasında rahatsızlık yaratmaya başlar. Başkaldırı filizlenir ve nihayetinde grev patlak verir. Bu mücadelede alınan sınıfsal tutumlar ibret vericidir. Kitlenin önüne geçip yaptıkları şeyi küçümseyen, onların kendilerine zarar verdiklerini söyleyenlerden bar sahibi Rasseneur'dan tutun da grevi küçümseyip işçilerin hiçbir şeyi değiştirecek güçleri olduğuna inanmayan, iş araçlarına zarar vererek patronların batırılacağına inanan ve bunun için de tek başına hareket eden anarşist Suvarin'e kadar sınıf mücadelesi patlak verdiğinde doğru bir perspektife sahip olmayanların nasıl çuvalladığının örnekleriyle dolu Germinal.

Evine dilenmeye gittiği müdürün karısının Maheude Kadın'a söylediği yalanları, burjuva sınıfı bugün de tekrarlıyor bizlere: İnsan iyi niyetle her türlü talihsizliği yener; ama madenciler, tanrının onlara nasip ettiği bu işte dürüstlükle çalışmalarına rağmen, biriktirebilecekleri parayı bulmak bir yana bir lokma ekmek alacak kadar bile kazanamaz duruma gelmişlerdir. Bu yüzden de daha madenden çıkar çıkmaz tüm olanları unutabilmek, yazgıya kolay boyun eğebilmek için ellerine geçen üç kuruşu içkiye yatırıp gırtlaklarına kadar borca batarlar. Patronlardan birinin karısının diğer burjuva kadınlardan birine gerçek bir yeryüzü cenneti olarak gösterdiği yer, pislik, çamur ve çocukların açlıktan ve hastalıktan öldüğü sefil işçi mahallesidir. Burjuvalar, işçilerin burada yaşamalarını bile çok görmekte, onların gerçek yerinin yeraltının kilometrelerce derinlikleri olduğuna inanmaktadırlar.

Etienne, Maheu'nun evinde kiracı olarak kaldığı süre içinde akşamları yaptığı sohbetlerin ürünü almaya başlar. Bu sohbetler, mücadele patlak verdiğinde Maheu'nun işçi arkadaşlarına cesurca öncülük yapmasına yarar. İlk zamanlar onun anlattıklarını deli saçması şeyler olarak dinleyen Maheude Kadın bile bir süre sonra değişmeye, patronsuz bir dünyayı, adil ve insanca bir yaşam sürecekleleri günleri düşlemeye başlar. Önceleri gerçekleştiremeyeceğini düşündüğü bu mutlu düşleri dinlerken hem kendisinin hem kocasının anlatılanların büyümesine kapılmasından da korkan Maheude Kadın, sahip olduğu adalet duygusuyla delikanlıya hak verir. Ama delikanlının şiddetten yana sözlerini kınar, onu fazla kavgacı bir insan olarak görür. Oysa grev başladıktan sonra, aynı kadın, teslim olmaktansa ölümüne mücadele etmekten bahsedecektir. Burjuvaları bir çırpıda temizlemek, açlıktan

nefesi kokanların emeğiyle semiren o hırsız zenginlerden yeryüzünü kurtarmak için cumhuriyetin ve gilyotin gelmesini isteyecektir.

Etienne uzun geceler boyunca Maheu'nun ailesine bıkmadan usanmadan bildiklerini anlatırken, Bonnemort Baba(büyük baba) da maden ocağında tükettiği ömrünü düşünür. Dışarıda olup bitenlere gözlerini ve kulaklarını tıkayarak yeraltında bir dolap beygiri gibi çalıştığı elli yıl boyunca (Etienne: Kaç yıldır giriyorsun madene?; Bonnemort Baba: Elli sekiz yaşındayım, sekiz yaşımdan beri girerim madene. Sen hesap et artık.) patronlar, iliğini kemiğini sömürmüşlerdir. Oysa şimdi işçiler uyanmaya, bir tohum gibi toprağın derinliklerinde baş verip filizlenmeye başlamışlardır.

Eşleri ve çocuklarıyla artık açlıktan kırılmak yerine harekete geçmek gerektiğine inanan isyancı madenciler, diğer madenlerdeki işçileri de greve ikna etmeye çalışır. İşçiler 'ekmek ekmek' çılgınlıklarıyla burjuvaların yaşadıkları yerlere saldırırlar. Kendileri açlıktan kırılmak üzereyken onların bolluk içinde yaşamalarına tahammül edemez ve 'kahrolsun burjuvazi, yaşasın toplumsal eşitlik' diye bağırırlar. Yıllarca sessiz kaldıktan sonra birden coşkun bir sel gibi ileri atıldıklarında nasıl korku perdesini yırtabileceklerini ve akla hayale gelmez şeyler yapabileceklerini gösterirler. Ama örgütsüzlükleri nedeniyle, patronların hileleri onları kolaylıkla gelgitlere sürükleyebilmekte, bölüp dağıtabilmektedir. Yaşadıkları, tüm gücünü toplayıp kabarmış olan bir nehrin, o gücü doğru yere akıtacak arklar olmadığında gerisin geriye cılızlaşıp, nasıl kuruyup gittiğini de göstermektedir.

İşçilerin isyanı yenilgiyle sonlanırken, Germinal buna rağmen umudun asla sönmediği, işçi sınıfının tekrar ayağa kalkacağı mesajıyla biter. O umutsuzluğu değil umudu aşılabilir işçilere.

Dünyayı ellerinde tutanların köle olmaktan çıkıp efendi haline gelmelerinin önündeki tek engel, bu dev gücü devrimci bilinçle donatacak bir örgütlülüğün eksikliğidir. Bu dünyayı değiştirme iddiasında olanlar Etienne gibi inatla ve yılmadan çalıştıkları, işçi sınıfının devrim mücadelesinin kaldırıcı olan devrimci örgütlülüğün yaratılmasına omuz verdikleri ölçüde bu engelin de üstesinden gelinecektir. Umut, örgütlü mücadelededir.

Kadın yazarların kitaplarını arşivleyen bir gazetecinin hediyesi ile tanıştık Gioconda Belli'yle. İlk baskısı ilginç bir kapağa sahipti. Kapakta kadınlar ve başlarında portakallar vardı. Adı da bir o kadar ilginçti: Portakal Ağacında Oturan Kadın. Kitabı okudukça çok tanıdığımız bir dünyayı anlattığını gördük. Nikaragua devrimi, devrimci mücadele ve bir kadının özgürleşme mücadelesi. Ama yazarı hakkında bilgimiz yoktu. Kimdir, başka eserleri var mıdır, romanın kadın kahramanı Lavinia ile benzerlikleri nelerdir bilmiyorduk. Çünkü Türkçeye çevrilmiş başka kitabı yoktu.

Portakal Ağacında Oturan Kadın biz kadınların elinden ve dilinden düşmeyerek büyük bir kadın okur kitle-sine ulaştı. Tabii erkekte. Aradan çok zaman geçmedi Tenimdeki Ülke Nikaragua kitabı yayınlandı. Ve bizler Gioconda Belli'nin yaşamını, Nikaragua devrimindeki yerini daha iyi öğrenmiş olduk. Bir de şair olduğunu. Şiirsel anlatımlı roman yazan bir kalemin şiirlerini, onun şiir evrenini tahmin etmek zor değil. Ama o evreni tanımak için şiirlerinin Türkçeye kazandırılmasını beklemek zorundayız.

Portakal Ağacında Oturan Kadın

Birgün bir kitap uzatır arkadaşınız size "çok güzel sen de okumalısın mutlaka" diye "Portakal Ağacında Oturan Kadın" kapakta bu adı görünce ilginç bulmadığımı kaç kişi söyleyebilir ki? O güne kadar adını hiç duymadığımız bu kadın yazdıklarıyla ve yaşadıklarıyla Nikaragua denilen uzak bildiğimiz ama aslında çok yakın olan ülkenin devrimcilerinden biri çıkar. Gioconda Belli... Kendisine soru sorma imkânı bulunca da işte ortaya bu röportaj çıkar.

Çevrilen kitaplarından ötürü yazar Gioconda'yı tanıyoruz fakat şair Gioconda'yı tanımıyoruz. Şair Gioconda'yı anlatır mısınız?

-Şiirlerim romanlarımın özüdür. En samimi duygu ve düşüncelerimi şiirle ifade edebiliyorum.

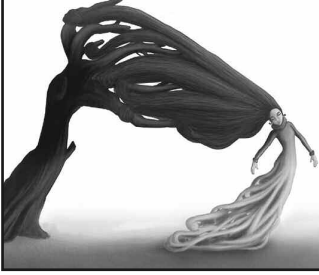
Kadın olmanın ne demek olduğunu söylemek istediğim için başladım yazmaya ve henüz 20 yaşındaydım. Sorunlu ve marjinal görüldüğü için toplumdan dışlanan, kabul edilmeyen kadınları düşünerek başladım ve cinsel bir obje olarak değil cinsel bir subje olarak yazdım, şiirlerim aşık kadınların deneyimleri gibi şehvetliydi. Beden ve hisler olarak yapılan ayrımı kırmak istedim. Kadın olmak bir ceza değil bir ödül olabilirdi ancak. Yeni bir hayatı üreten bu bedenleri kutlamak istedim. Çünkü bunu hep doğanın insan vücudunda kendine olan hediyesi olarak gördüm.

Şimdiye kadar 8 şiir kitabı yazdım ve hayatımı kronolojilelendirdim. Aşkларımı, çocuklarımı, politik yaşamımı, yaşlanmayla birlikte bir an için içine düştüğüm ölüm korkumu... Bir şiirimde sözlerim gecikmiş gençliğime dair hatta. "Ben

Gioconda Belli

La mujer habitada

La mujer habitada
(1988)

Türkiyede ilk Pa-
pirus yayınların-
dan Portokal
Ağacında Oturan
Kadın olarak çıktı

gençliği gecikmiş bir kadının" diyorum. Şiirlerim aynı zamanda ironiktir. Kadınlarla ilgili önyargılarla dalga geçmeyi seviyorum.

Bazen roman yazarken bile bırakıp şiir yazıyorum. Roman bilgisayar ekranında beklerken şiir öylece akıp gidiyor. Ne yapmadığımdan çok ne yaptığımı görmek sanırım daha güzel.

Aynı anda bir devrimci ve bir anne olmak nasıl bir his?

-Aslında bu konuda bir seçeneğim yoktu çünkü 19 yaşında anne oldum ve bir devrimci olduğumda zaten bir anneydim ama size bir anekdot anlatayım. Devrim hareketine katılmaktan çok korkuyordum. Bana devrimi anlatan ve harekete katılmamı isteyen adamlarla konuşurken katılmaya çekindiğimi çünkü bir kızım olduğumu söyledim. Büyük bir şaşkınlıkla suratıma baktı ve " işte tam da bu yüzden katılmalısın çünkü bir kızın var ve eğer sen yapmazsan bu iş ona kalacak ve o yapmak zorunda olacak, eğer senin annen ve baban bunu yapmış olsaydı şu an sen bunu yapmak zorunda olmayacaktın" dedi. Tam olarak o an anladım. Ne demek istediğini çok net anlamış ve kararımı vermiştim. Çocuğuma bu kötü düzeni ve onu değiştirme görevini miras bırakamazdım.

Sadece kendi ülkenizin değil tüm dünyanın tanık olduğu bir tarih yazdınız. Bu konudaki hisleriniz ve düşünceleriniz nedir?

-Ne zaman ki kimse bir şey yapmazken ya da yapamazken siz mücadele etmeye başlıyorsunuz işte o zaman tarih yazılıyor. Bana ve yoldaşıma sorarsanız o esnada tarih yazdığımızın farkında değildik. Hiç bir şey yapmadan yaşayıp ölmek istemedik. Böyle ya-

şayan insanların ki bence yaşamak bu değil arasında değişim adına bir şeyler yaptığımızda doğal olarak sivriliyorsunuz.

Yoldaşlarım da ben de hiçbirimiz yarının hesabını yaparak yaşamadık çünkü yarın neler olacağını bilmiyorduk. Mücadele boyunca tüm yoldaşlarım güçlü bir şekilde birbirine bağlıydı ve elimizde sadece cesaretimiz birlikte saflığımız vardı.

Güç ele geçirildiğinde her şey değişebilir. İnsanlar ilgi alanlarına dönebilirler. Bizim devrimimizde de öyle oldu.

Ama dedikleri gibi "güç bozar ve mutlak güç mutlaka bozar." Daniel Ortega şimdi Nikaragua'da gücü elinde bulunduran adam ve bir diktatör gibi hareket ediyor. Şu an mutlak güce sahip, mutlak güç diyorum çünkü kurumları tarafsız tutma kuralını tamamen ihlal etti, şimdi kurumlar onun kontrolünde. Ordu, polis, yüksek yargı... Kanunlar ne olursa olsun onun kararları işliyor. Somoza kadar baskıcı değil belki ama bu her an değişebilir çünkü tüm güç onun elinde.

Ülkemize ve geleceğine dair düşünceleriniz nelerdir?

-Dünya çok ürkütücü ve derin bir krize doğru gidiyor. Küreselleşen kapitalizm bu toprakların insanlarında (yazar burada Irak, İran, Suriye, Afganistan gibi ülkelerden bahsediyor) bir kabile reaksiyonu yarattı. Muhafazakâr, modernliği reddeden ve geriye çekmek isteyen, evrimi yok sayan insanların oluşmasını sağladı. Bu oldukça korkutucu bir süreç, özellikle de kadınlar için. Çünkü erkekler bunu ataerkil düzenin teyidi olarak algılıyor ve kendi otoritesinin ve kültürünün hayatta kalmasının buna bağlı olduğuna inanıyor.

Türkiye'de insanlar diğer müslüman ülkelere göre daha ileri fakat yine de mücadele edilmesi gereken çok şey var.

Zaman dayanışma içinde kapitalizmle ve gericilikle mücadele etme zamanıdır. Çünkü bu sorun ulusal sınırlarda yerel bir sorun değil aksine tüm dünya halklarının birlikte mücadele etmesi gereken, tüm dünyayı ilgilendiren bir sorunlar yumağıdır. Dünya kargaşa içindeyken, nüfus patlaması, hergün daha da artan eşitsizlik, savaşlar, göçler ve aşırı tutuculuk varken yapacağımız en büyük hata günlük dertlerimizi düşünmek olur.

Geleceğimizin, geleceğimizin henüz nasıl olacağını bilmiyorum ama birlikte mücadele etmez ve bu gidişe "dur" demezsek neler olacağını düşünmek bile istemiyorum. Gelecek bizim ellerimizde.

Hatırlatma Takıntısı Olan İnsan: Eduardo Galeano

Karmir Jin

Liseye başladığım yıla dönmek zorundayım bu yazıyı yazmak için. Bir şeyleri keşfetme ihtiyacının doruklarda olduğu yaşlarım... Yeni şairler bulup, saman kağıtlara en güzel şiirleri yazarak odama astığım; Fight Club'ı, V For Vandetta'yı izleyip sistemi ateşe verme isteğinin doğduğu; Amelie, Once, Sil Baştan gibi filmlerin öncülüğünde aşık olmanın güzelliğini anladığım zamanlardı.

Benden büyük olan kız kardeşimin çocukken bana okuduğu kitapların giriş cümleleri hala aklımdadır. Fareler ve İnsanlar, Salinas Nehri ile başlıyordu ve ben o nehirde kayboluyordum. Aziz Nesin hikayelerini öyle komik okurdu ki, yer yataklarımızda gülmekten öleceğimizi sanırdık.

Zaman çabuk geçse de hikayeler tarihin en güzel yerinde kalıyor.

Derken kız kardeşim yine bir gün kitap ile geliyor.

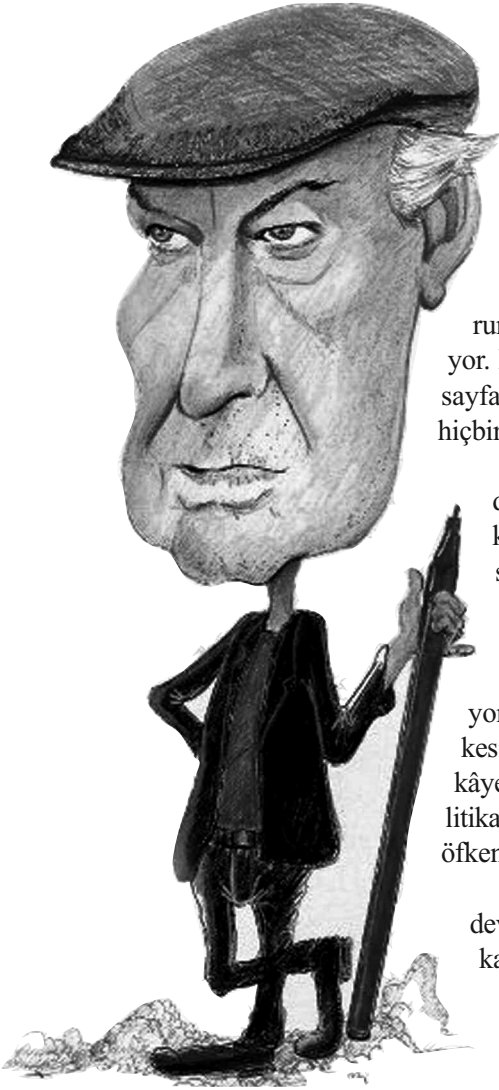
Elime alıp kurcalamaya başlıyorum. Tepetaklak. Kısa kısa hikayeler görüyorum. Ama hepsi gerçeklerden oluşuyor. Yazarına bakıyorum Eduardo Galeano yazıyor... İsmi söylemekte başlarda çok zorlanıyorum. Kısaca Eduardo diyorum. Söylemesi daha kolay.

Kitap, kız kardeşimle bağlantılı olarak evde oldukça okuyorum. Notlar alıyorum. Sonra kız kardeşimin gideceği zaman geliyor. Bu demek oluyor ki, kitap da gidecek... O an yıkılıyorum. Her sayfayı yazmak istiyorum. Beni deli zannetmenizi istemem. Kitabı hiçbir kitapçıda bulamıyorum.

Bu böyle sürüp gidiyor. Eve o bavulun her girişinde, Eduardo'ya hoş geldin diyorum, giderken 'Tepetaklak' oluyorum. Birkaç kere sakladım kitabı, en güzel zamanlardı benim için. Fakat sonra yine gitti.

Kitap almam gereken günlerden birinde, Latin Amerika'nın Kesik Damarları ile Eduardo karşımda duruyordu. Eve nasıl geldiğimi, onu okumak için odama nasıl kapandığımı hatırlamıyorum. Beş yüz yıldır topraklarındaki zenginlikler nedeniyle kesintisiz bir yağma ve saldırıya maruz kalan Latin Amerika'nın hikâyesi; bütün insanlığın güç ve iktidar ilişkilerinin, emperyalist politikaların, savaşların altındaki nedenlerin, baskı karşısında mayalanan öfkenin, isyanın ve acının özetidir bu kitap.

Daha sonra, Aşkın ve Savaşın Gündüz ve Geceleri kitabı ile devam ediyorum. Varolan düzenin ve onun arka yüzünün, açıkça hikayeler ile belirtildiği diğer kitabıydı bu. Eğer bir alıntı yapacak olursak, -ki aralarından seçmek en zor olanıdır- şöyle diyebiliriz; 'O yıl Guatemala'da resmi olarak 'barış yılı' ilan edilmişti. Ancak artık hiç kimse Gualan bölgesinde balık

avlamıyordu, çünkü ağlara insan bedenleri takılıyordu. Gelgit bugün insan parçalarını Plata Nehri'nin kıyılarına geri taşıyor. On yıl önce cesetler Montagua Nehri'nin sularında ortaya çıkıyor ya da yol kenarlarında bulunuyordu: Hatları belirsiz o yüzlerin kimlikleri asla saptanamayacaktı. Tehditlerin ardından kaçırılmalar, bombalamalar, işkenceler ve cinayetler geliyordu. 'Muzaffer Guatemala Ordusu' ile birlikte hareket ettiğini ilan eden NOA (Yeni Antikomünist Örgüt), düşmanlarının dillerini koparıp sol ellerini kesiyordu. Polisin sahasında faaliyet gösteren MANO (Örgütlü Nasyonal Antikomünist Hareket), kurbanlarının kapılarını siyah çarpıyla işaretliyordu."

Eduardo'nun yazdıkları Latin Amerika için değildi sadece. Her şey dün ile bugün arasında, batıdan doğuya uzanan bir yolun anlatımıydı.

Biten kitabın ardından sırayı, 'Aynalar' almıştı. Neredeyse evrensel bir tarih olarak tanımladığı bu kitabında da eski çağlardan günümüze tarihi kendi dili ile işliyor. Bağımsızlık üzerine şöyle diyor bu kitabında; "Biz bağımsız ama özgür değiliz. Eskisine göre daha az özgür olan şu yoksul halklar için bir şeyler yapın. Eskiden, onları ancak ölünce yiyen çoban bir kralları vardı. Şimdi her önüne gelen onları canlı canlı yiyor."

Buradan size her altını çizdiğim cümleyi yazmasam da onu anladığınızı biliyorum. Sıra sıra kitaplarını anlatma durumuna girmek istemiyorum. Eduardo'nun güzel olan yanı bir anda kitabıyla karşınıza çıkmasıdır belki de. 'Kucaklaşmanın Kitabı' deriz biz de adına ve yine bir alıntı yaparız bu kokuşmuş düzen uğruna;

"Görevliler, görevini yapmaz.

Politikacılar, konuşur ama hiçbir şey söylemezler.

Seçmenler, oy kullanır ama seçemezler.

Bilgilendirme medyası bilgilendirmez.

Okullar cahillik öğretir.

Yargıçlar, kurbanları cezalandırır.

Ordular, kendi vatandaşlarıyla savaşır.

Polisler, suç işlemekten, suçla savaşmaya zaman bulamaz.

Kârlar özelleştirilirken iflaslar kamulaştırılır.

Para, insandan özgürdür..."

Yazmanın devrimci bir eyleme dönüştüğü bunca kitap tarihteki en saygın yerini alacaktır şüphesiz. Onun, yazmaktan asla vazgeçmediği, en kötü zamanlarda bile düşlediği bir dünya ve Helena'sı vardı. Bir

de yazdığı güzel anekdot:

Bugün öğrendiğime göre bir grup adam, her ay, derginin çıktığı gün, onu okumak için Uruguay Nehri'ni geçiyorlar.

Sayıları yirmi civarında. Grubun başında altmış küsur yaşlarında uzun yıllar hapis yatmış bir profesör var.

Sabahleyin Paysandu'dan çıkıp Arjantin topraklarına geçiyorlar. Burada hepsi birleşip Crisis dergisinin bir sayısını aldıktan sonra bir kafeye oturuyorlar. İçlerinden biri hepsi için, dergiyi sayfa sayfa yüksek sesle okuyor. Dinliyor ve tartışıyorlar. Okuma bütün gün sürüyor. Bitince, dergiyi kafe sahibine hediye edip ve o derginin yasak olduğu benim ülkeme dönüyorlar.

"Sadece bunun için bile olsa" diye düşündüm, "bunca zahmete değer."

Hakkında, ölüm fermancıları gibi hangi tarihte nerede doğduğunu, hangi okullara gidip nerelerde sürgün hayatı yaşadığını ve neden öldüğünü, öldüğünde kaç yaşında olduğunu yazmayazacağım. Bu davranışımı seveceğini düşünüyorum. Sadece şunu söylemek isterim ki, ölümünü öğrendiğim zaman çok ağlamıştım. Hıçkırıklarımın boğazımda yarattığı garip hissi hala hatırlıyorum. Ağlarken, artık onun kelimelerini okuyamayacağımı düşünüyordum sürekli. Sonra aklıma kız kardeşimi aramak geldi. Nasıl söyleyeceğimi bilemiyordum. Yıllar sonra, onca kitabın ardından... Telefonu açtığımda zaten ağlıyordum ve Eduardo Galeano dedim. Yine ağladığım için Galeano demekte zorlanmıştım. Birlikte ağlamaya devam ettik. Başladığımız yere dönmüştük. İkimiz de artık 'Tepetaklak'tık... Telefonu kapatalım ve Eduardo'nun en sevdiği şarkıyı dinleyelim dedim. Bir kitabında yazmıştı bunu. Kapattık ve defalarca Milton Nascimento / Saudades dos Avioes da Panair dinledik.

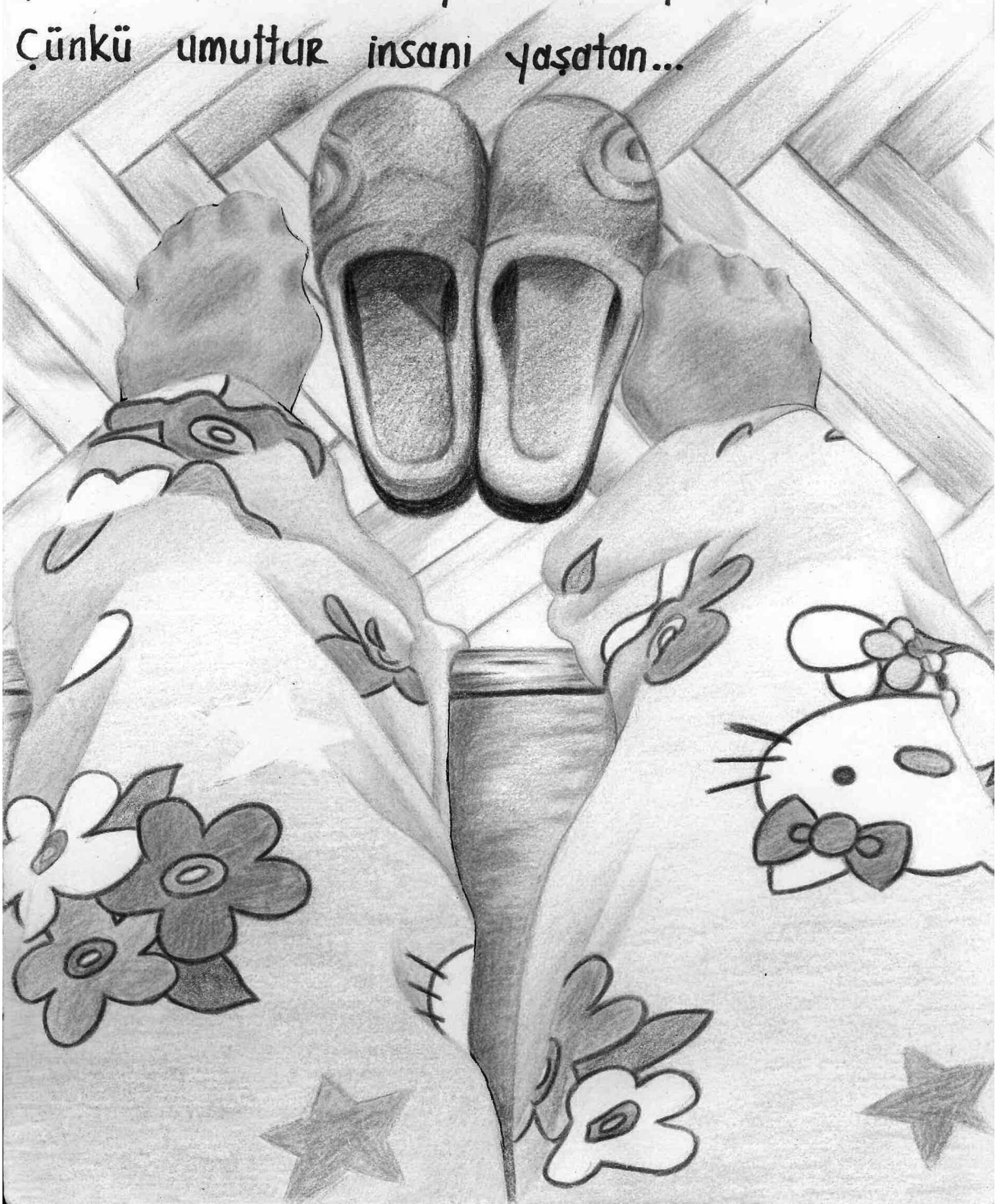
Eduardo yazdığı her kitabın başına, "Helena'ya" diye bir not düşer mutlaka... Bu şarkıyı, kaç kere dinledi bilmiyorum ama kitabında kime olduğu yazmıyordu. En sevdiği şarkı, en sevdiği insana gelsin bizden... Biz de şarkı için not düşelim, Eduardo adına: "Helena'ya..."

"Tarih asla elveda demez, görüşmek üzere der"

Latin Amerika'nın ve tüm dünyanın sömürgeleştirilen halklarının dili, vicdanı ve belleği olan Galeano'ya saygıyla.

-Görüşmek üzere...

İnsanın; hayata dair en ufak bir umut kırıntısı
yoksa iğinde, asla uyanamaz uykusundan...
Çünkü umuttur insani yaşatan...

Rujunuzu sürerken bile umut edersiniz. Çünkü bir yaşam belirtisidir kendin ya da başkaları için bir şeyler yapmak...
Peki siz hiç sürdüğünüz rujdan utandınız mı?
Bir matem yerine sürdüğünüz rujla gittiniz mi?
Siz hiç... insan olmaktan utandınız mı?...

Biz ki; beton yığını kaldırım taşları arasından umudun
yeşerdiğine tanıklık etmişiz... Ve o umut dolu şairin
dediği gibi; "Yürümek iyiye, haklıya, doğruya" diyerek

Yürüdük iyiye, haklıya, doğruya doğru...

Kimisi anne, kimisi baba, kimisi Türk,
Kürt, Laz idi... Belki de kimliksizdi.
Ama **İNSAN** idi...

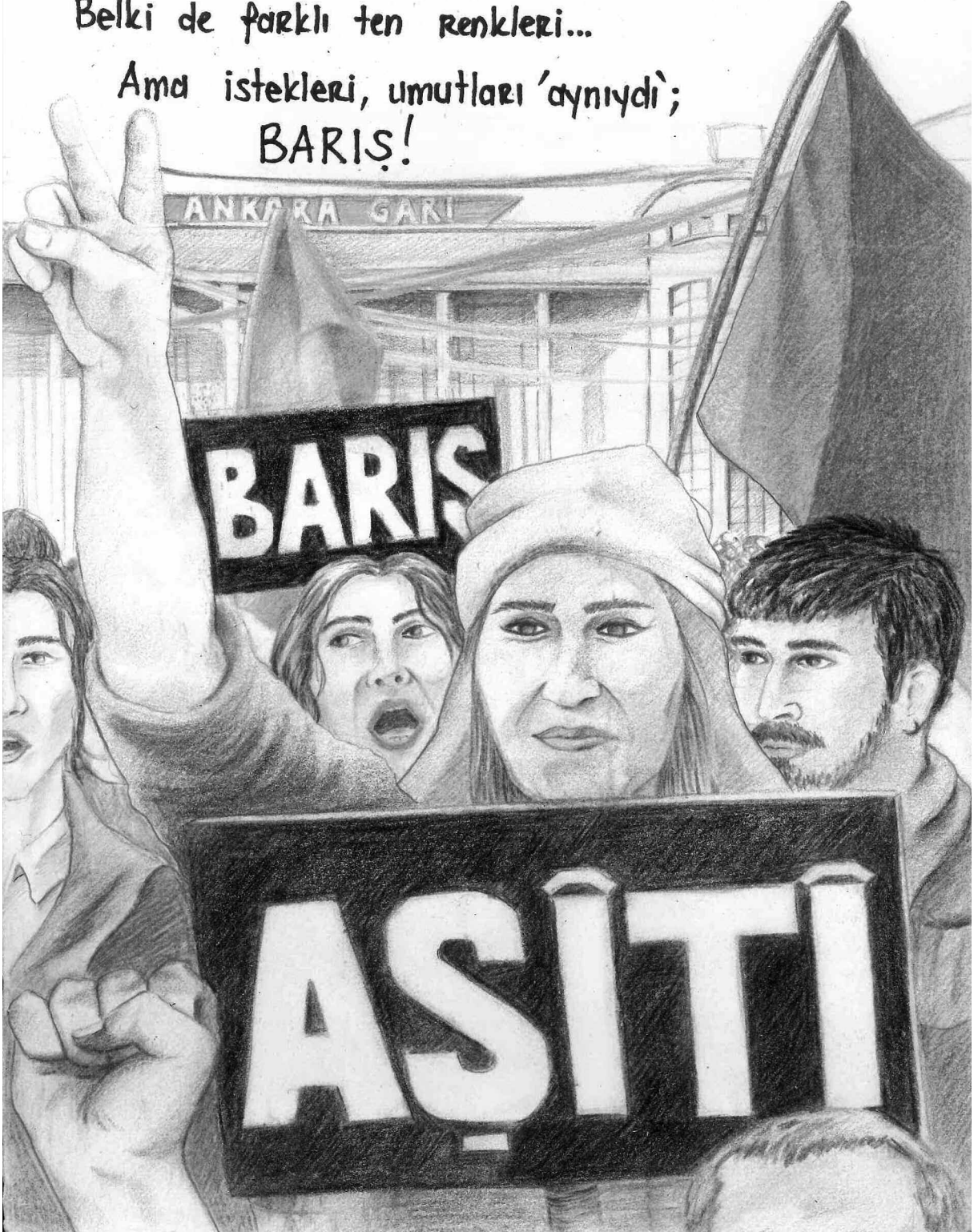
Bizler son kez göreceğimiz
gibi 'vedalaşırken'
dostlarımızla,
son kez
'merhabalaştığımızı'
bilememişiz...

'Farklı dilleri, farklı dinleri, farklı ırkları vardı...

Belki de farklı ten renkleri...

Ama istekleri, umutları 'aynıydı';
BARİŞ!

Ellerinde pankartlar vardı...

Ellerinde silah yoktu!

Elleri; hiç tanımadığı,

pakat aynı BARİŞ
umuduyla yumruk

olan kardeş

ellere uzanıyordu...

ONLAR Kİ
HALAYLARLA
TÜRKÜLERLE
MARŞLARLA
ŞİİRLERLE
KARŞILADILAR
ÖLÜMÜ...

Bir hazan koptu o an... Ve yemin ettik,
bu böyle kalmayacak!

Sadece ellerimizdi bizi koruyacak olan o an...

Onların dūşmanı sanatkar, emektar ellerimiz...

Başkasının emeğine, alınterine uzanmayan
Hırsızlığa, kirli olana dokunmayan ve
en az bir karıncanın yüreği kadar
Namuslu ve çalışkan ellerimiz!...

Polis gaz atıyordu... Ölülerin üzerine, canlıların
yüregine... İnleyen birileri henüz varken, kurtarılabilecek
iken...

Sonra;
Uğultular...
Çığlıklar...
Kaçışmalar...
Kıpırdayamamalar...

Polis gaz atıyordu... Buna inat uzaktan bir ses; "canlı var mı" diye haykırıyordu
Görmüyordum...

Sağır, kör, dilsizdi bütün saniyeler...

Yaşlı bir amcanın dediğini hatırlıyorum aniden;

"Polis gaz atıyordu, kaçışıyorduk
kandan ayağım kayıyordu..."

VE BİZ ASLINDA

Ölenler
Dövüşerek öldüler;
Güneşe gömüldüler.
Vaktimiz yok
onların matemini
tutmaya!
Akın var
güneşe akın!
Güneşi zaptedeceğiz
güneşin zaptı yakın!

#Ankara
10.10.2015

Kamera kayıtta mı?

Renas Toprak

“Sırf işgal ettiğiniz bu dünyaya empoze ettiğiniz bakış açısı ve davranış biçimine uymadığım için, beni terörist ilan ettiniz. Ben de sizi gereksiz ilan ediyorum!”
Subcomandante Marcos

Yazmak neyi kurtarır bilmiyoruz. Ancak yazmanın duvara iliştirilecek bir çivi işlevi görmesi gerektiğine inanıyoruz. Ruhumuzun gövdesine ağır acılar yüklenedik. Bir ilmek attılar boğazımıza. Sonra bizi ölümlü olduğumuza dair ikna çabalarına girdiler. Oysa biz hikayenin bittiği martavallarına inanmıyoruz. Ölümü olağan kılan kalanlardır. Çünkü hakkınca yaşamak bir bayrak yarışıdır...

Ak saçlı analarımız oğullarının resimleriyle şehrin meydanlarında yürüyorlar. Acıyla yürüyorlar. Peki acı mıdır bir tek, bir anayı bu kadar sabırla bileyen? Acıdan taşan bu bekleyişin altında kaban ne? Acımız bir çılgılığa mı vardı yoksa? Ateşten sözler yürüyorlar sokaklarda, unutmışlara hatırlatmak için; Bir şeyin olgunluğunu vardığı bizlik tonuyla ölçmek gerek diyor sözler. Ve en önde çocuklarından doğan analar varsa, vakit değişiyor demektir...

Bir ırmak akıyor, vakit ırmağı. O vaktin sarmallarında bir an'ız biz. An'ı kırmak için çekiç sallıyor seslerimiz. Hep bir ağızdan çekiç sallıyor sesler. Tiyatroların, müzelerin, heykellerin, ders kitaplarının, fabrikaların tarihinden akıyor sesler. Yalanın anıtlarını yıkmak için.

Başka bir zaman denkleminde değiliz, bizden öncekiler de bizim gibiydi; yaşamak için dövüşüler.

Zulüm ve haksızlık, karşısında dikilen olmayınca kök salıyor. Önce bedenleri sonra duyguları istila ederek hem de. Bu illetin yenilebilirliğini saçlı derinin altındaki granite oymak gerekiyor; aklın mermer taşına YENİLECEKLERİ! kazımakla başlamak yani.

İstilacıları dur durmak için zamanı kırdık şimdi. Onlarla aramıza binlerce hendek k/attık. Rüyalardan, şiirlerden, çocukların oyuncaklarından, şehrin sisinden... yani ne varsa bizi çevreleyen ve adına hayat denilen, çekin ellerinizi dedik... Hep bir ağızdan çekiç sallıyor sesler ... Sesleri duyuyor musun ? Yolculuk başladı...

Okullar kapatıldı, tonlarca yasal mermi getirildi. Önce çocuklar ve kadınlar dediler. Vahşetlerine çocuklar ve kadınlardan başladılar. Oysa bunca çocuğa

ve kadına yetecek mermileri var mıydı hiç düşünmediler. Miray'ı vurduklarında dedesinin gönlü razı olmadı tek düşmesine. Katil, çocukları beyaz bayrakla vuruyor. Beyaz bir bayrağın ölümden uzaklığı kaç arşın sahi? Çekvar 16'sında kurşunlandı. Arkadaşları resmini taşıyor, ellerinde Çekvar'ın mavi gözleri. Bunca çocuğa ve kadına yetecek mermi yapıldı mı yeryüzünde... bunca çocuk ve kadın bir halk ediyorsa, kaç mermi gerek devlet sana ?

Tanklar geçiyor, güzün rengi tankların rengine benziyor, güz geçiyor. Paletlerin gıcırıtısında bir mevsim çiğneniyor, dövüşenler değil mevsim. Tankın mermisi bir evde bir çocuğun oyuncağının yanına düşüyor. Çocuk öldü, üzülme oyuncak değil. Çocukları öldürmek için kaç tank gerek size. Bir halk bunca çocuksa, kaç tank gerek devlet sana?

Ölümler konuşuyor; Yeter artık, Edi bese... Ölümlerimiz bağırıyor; Yeter artık sabrımız kalmadı. Onur için silaha sarılmaktan başka çare kalmadı diye bağırıyor ölümlerimizin sesleri. Bizim burada, asfaltta günlerce bekliyor oluşumuz, sizin kulaklarınız duysun, gözleriniz görsün diyedir diye bağırıyor ölümlerimizin dilleri. Silahlarınızı bırakmayın diyor ölümlerimiz, yaşamak için dövüşün.

112... 112.. 112... araniyor, karşıda ahizeyi kaldıran yok. 155... 155... 155 ...araniyor, açtı: sokağa

çıksanız da çıkmasanız da öleceksiniz! Çat! Kapattı! 112’i acil yardımı aramak serbest. Sokağa çıkmak ölüm, sokağa çıkamamak ölüm. Yukarıdan gelen savaş, yıkım ve ölümü taşımak istiyor buralara. Vicdanlarımızı korkuyla teslim almak istiyor. Duvarlara yazılar yazıyorlar, yazılar kireç beyazı; Devlet Geldi... Ölülerimizin sesleri yankılanıyor; dağı dağa kavuşturun, suyu suya üleştirin. Hikayelerinizi çocuklara anlatın. Silahlarınız sırtınıza, stranlarınız dilinize; kuşanın, vaktidir.

Kamera kayıttı mı? Evet şimdi kayıt. Hastaneler karargah haline getirilmiş. Hipokratı odasına kilitlemişler. Kapısında iki kar maskeli silahlı adam bekliyor. Yaralı getirenler kafalarına silah dayanarak sorguya alınıyor. Ölenler uzanmış yatıyor, kafalarından vurulmuş hepsi. Aziz Yural kim? Kim Aziz Yural? Alnından vurmuşlar Azizi. Hedef seçilerek öldürülmüşler. Hareket eden her şeyi vuruyorlar. Kuşları, perdeleri, parke taşlarını, oyuncak ayıyı. Kente şu anda su gitmiyor. Yağmur sularını toplamaya çalışıyor çocuklar, yağmuru bile! Hamileler evde doğuruyor ya da düşük yapıyor kameraya bir ses. Hipokratı dinleyen bir cerrahın kafasına silah dayanıyor... Kamera kayıttı mı? Kamerayı vurdular abi!

Kamera kayıttı. Hah haa o kostüm neydi yahu, derin bir Schopenhauer karamsarlığına batmıştı. Özel yatı var diyorlar, arada Portekize uzanıyormuş. Evet bir hayranımız bağlanıyor. Neresi ? Ah Diyarbakır, memleketin en mutlu kısmı.

Bağlayın tabi; Ayşe Çelik mi? Ah Ayşe Hanım buyurun; “Ülkenin doğusunda yaşananların farkında mısınız? Burada yaşananlar ekranlarda çok farklı aktarılıyor. Sessiz kalmayın. İnsan olarak biraz daha hassasiyetle yaklaşın. Görün, duyun ve artık bize el verin. Öğrencilerini terk eden öğretmenlere seslenmek istiyorum. Bir daha oralara nasıl dönecekler. O tertemiz çocukların gözlerinin içine nasıl bakacaklar. Yazık; insanlar ölmesin, çocuklar ölmesin, anneler ağlamasın.”

...Kamera kayıttı mı? Kamerayı vurdular abi!

Hayat bir yerlerden akmak zorunda kum saatinin içinde. Yoksa bu camdan deri patlayıp ortalığa saçılıverecek. Vapur düdüklü kararsız yolcuları tavlamaya uğraşiyor. Dolmuşçular bitmek bilmeyen bir arabesk hatıra. Çingenele belediyeden yer ihtisas edilmiş, çiçekler kokmuyor zati artık. Kayserili bakkal muhalif gaste gelmiyor bana diyerek yerli malı vurgusu yapıyor, ekmek alan komşusuna. Şu toto-loto, bulmaca eklerini ver diyor komşu, hanım cam siliyor.

Birer ikişer herkes biniyor vapura. Ayakta bekleyenler var. Elllerinde kağıt tutuyorlar öyle kıpırtısız. Kağıt taşıdığı yükün altında, tutan eller taşıdığı yükün altında. Çocuklar ölmesin... Kadınlar ölmesin. Vapur iskeleye yanaşiyor, inin artık, başkaları da görmeli bu yazıyı. Vapur bir başka çalıyor düdüğünü, koşun.

Beton evler, dijital televizyonlar, dokunmatik telefonlar. Herkes sabahları uyandığı için mutsuz. Kumandanın “on” düğmesine basıyor. Kravatlı, haki ceketli bir adam konuşuyor. Yüzünde aptal bir gülümseme; “menfur saldırıyı kınıyoruz, sonuna kadar gideceğiz”. Herkes kumandanın “on” düğmesini kırıyor. Belediye hendek kazmış, karşı binanın kanalizasyonunu bağlıyor.

“Hendek... hendek... kim hendek... ne hendek...”

Su, toprak, ormanlar, dağlar, nehirler, altın, petrol, uranyum, kehribar, kükürt, kömür... Kimseye yetmiyor bunlar. Sistem her şeyi çalıyor. Devlet dikilecekmiş top mermilerin yerine... Devlet, memleketin toplu konutçusu... cesetlerin ve sağların barınma ihtiyacını karşılayan makine devlet.

Hendek... devletle aramızda ki fark. Yirmili yaşlarında kadınlar ve adamlar. Sırtlarında karanfil gibi taşıyorlar tüfenklerini. Deniz de böyle fidan gibi öğlandı Filistin’de koşarken... Filistin’de koşanı vuruyorlar artık. Şehrin fareleri gibi korkup sinmemizi istiyorlar. Oysa ilk kurşunu onlar sıktı, son kurşunu biz sıkacağız. Son postallı zabitte buradan defolup gittiğinde, büyük bir ateş yakıp çocuklara şu hikayeyi anlatacağız ;

“30.isyanımızdı istilacılara karşı. Savaşçıları sadece hendekler değil, çocuklar da korudu. Kadınlar susun diye bağırana karşı teneke çaldı; ses gerek ses gerek, sese yürek gerek. Çocukları ve kadınları vurdular en çok. Ölülerimizin gözlerini çalıp götürdüler. Ölülerimizin kulaklarını alıp götürdüler. Gördüklerimiz ve duyduklarımız bilinmesin istiyorlar.

30. isyanımızdı, vaktidir, öteki halkları da çağırırım ateşin başına.

Gözlerimiz önce sen koy ortaya yüklediklerini. Kulaklarımız yeter taşıdığın çılgınlık, stranı dinle ;

Kîne em?

Cotkar û karker ,

Gundî û rênçber,

Hemû proleter,

Gelê kurdistan !!!

KIRLANGICIN TÜRKÜSÜ

Hacı Lokman Birlik anısına...

*vakit ince ince elenip süzülüyor ömrümüzden
sen en uzun şiirimiz oluyorsun
mısraların kar altında saklandığı
sesin gibi çoğalan şey
suların durulduğu an'a denk düşüyor
ver elini
ırmağın döküldüğü yere koşalım
belki oradadır yitirdiğimiz şey*

ağır akıyor hayat ağır
su tutmuyor ellerimiz
öyle çok kanadık ki öyle çok
canı çekildi hissin
uzanırken ölüleri
bakır yüzlü dağ çocuklarının
sızlar kaldığı yerden
dağın sırtına işledikleri kanaviçeler
ağır akıyor hayat ağır
su tutmuyor ellerimiz
öyle çok kanadık ki öyle çok
canı çekildi hissin
ah söz diyorum
keşke yetse

ağusu alınmış iğne ucu değil elbet söz
bundan olacak
bir şeyler diri duruyor bir yerlerde
ütüsüz bir gömlek kolu
küçük tüpte çaydanlık
ölen bir oğul resmi
tekeri kırılmış oyuncak araba
şehir meydanlarında güvercinler
kahvehanelerde adamlar okey taşı
kadınlar kırmızı biber
tabutçular tabut
çocuklar oyun diyor
bundan olacak belki
ah,
birçok gözüün sızısıdır ülkemde
yüzümün gün yanığı duvar kağıtları çatlayıp dur-
muş
boğazımda düğüm düğüm sür git bir zonklama
acıyan yer içimde
köşedeki bakkal bilmez
kaç sokak aşağısında kanlı kavgalar içimin
sancıyan yer etimde
köşedeki bakkala hiç gelmemiştir ümit
raflarına hiç dizilmemiştir
ama ümit bakidir
Dünya en çok büküldüğü yerden
başlanacaktır toparlanmaya
biz böyle ölüyoruz ya çoklu
acıımız katmerleniyor ya dikişsiz
sanıyorlar ki yitecek gülüşlerimiz
bilmeden bilelendiğini vaktin
bir can ırmağında köpürerek

hüznün çemberini yaran o kızılca kayamet
duru gökte balkıyan serçe telaşdır
ümitli
berekatli
dilimizdeki acı
vuruştığımız yerde azalacaktır mutlak.

gözlerim beni serin uykulara yatırmış
nenemin bin yıllık ağaç misali kıvrılmış dizlerinde
gözlerim beni ağır türkülerden kaçırmış
kocalmış kütük kovuğunun gövdesinde
gözlerim en derin yermiş etimde
gözlerim en derin yermiş
senin beni bulup çıkardığın
ama gözüün seyridir,
görüüp biriktirdiğimiz bunca çılgılık
dikenli bir tel gibi iki ortaya kesecektir dünyayı
en çok büküldüğü yerden.

sen elbet sen
iki aksağın bir tam ettiği
masa takvimlerinde değil
kaldırım taşlarının orta yerinde
üstümüze üstümüze gelen bir deli sonbahar
dönüp b/aksak anmak kokuyor yanımız yöremiz
durup yürüse ha bire güzelleşiyor
ha bire güzelleşiyoruz yan yana irkildikçe
teksek
bir nokta kalıyoruz kosmosda
çoksak
bir ışık kardeşliği

yıldız kuşanmaktadır şimdi vardığın yer
uçsuz bir mesafedir gözlerini düşürmüşlüğüün
senin böyle boylu boyunca uzanışın tarihe
elimiz ayağımız
sözümüz sualimizdir
zamanın gövdesinde kanırttığın o bir çift gülüşe
diyebiliriz ki haykırarcasına;
ne güzelsin
ne güzelsin
ölgün kuytuluklarda değil artık söz!

Renas Toprak

10 04

Vurulduk ey halkım unutma bizi

"Diyarbakır'dan geldik. Burda da bombalar bizi buldu." "Seni hiç unutmayacağız. Kurban olurum senin güzel bakışına dayıka Meryem." "Sigara bölüştüğüm, afiş astığım, Hacettepe çimlerine oturduğum, çay demlediğim arkadaşım, yoldaşım. Yıldız tozu serp üstümüze ışıklar içinde uyu."

Canlı var mı canlı? Yine güzel gülüslü insanlarımızı katlettiniz. Sabahımızı kana buladınız. Nasıl olur 5 dakika önce merhaba deyip öpüştüğün insan şimdi yok.

Fotoğraf: Damla Atak

Gözümü kapadığımda gördüğüm tek şey ateş topu, parçalanmış et... Kimin üzerine yapıştın da seni götürdüler. Neredesin arkadaşım, neredesin yoldaşım. Neredesin?

Fotoğraf: Kürşat Kaplan

Bu zulme artık son verin. Daha ne bekliyorsunuz.
Şimdi onların yarım kalan düşlerini, yarım kalan gülüşlerini, yarım kalan halaylarını tamamlamak bize, kalanlara düşüyor.

Umut edip beklemek acizlere göre. Kaçıp saklanacak vakit değil. Sevgi emek ister ya. Emek ve huzur içinde emek. Ankaradaymış barış, alıp getirmek gerek. Ben gidiyorum kalanlara selam olsun. Getirebilirsem barışı kızıma sefa olsun.

İyi değilim, iyi olmayacağım, iyi olmayın.
Ya sus, ya ağla, ya çığlık at, ya da isyan et.
Asla durma.
Ben yas tutmayacak kadar öfkeliyim?
Korkarsak ölürüz.

Ne siz sorun ne biz söyleyelim? Biz size ne söyleyelim? Biz size

Av. Yemen Cankan

Kesinmiş, arkadaşları teşhis etmiş.

Oysa biz sadece serbest bırakılmasını istemiştik.

Suruç'ta kuş kadar çocuklar göklere uçtuklarında, kuşlardan geriye kalanları toplayıp heybesine doldurmuştu O. Öyle ki, ağırlığından kalkamıyor, hafifliğinden duramıyordu. O da bir kuştı ve henüz gençken yorulmuştu.

Bizler sadece avukattık. Ve bizlere köhne bir karakolda tanışmak düşmüştü kendisi ile. Gözaltındaydı. Sadece serbest bırakılmasını istiyorduk. Görüşmek için çağırdığımızda içerdekileri ve sırası geldiğinde, solmuş karanfil yaprakları ile gelmişti yanımıza. Karanlık, korkunç bir koridorun sonunda, solda bir odada koparılmış birer karanfildi saçları. "Polisler" demişti, "polisler tuttu saçlarımdan ve asıldılar." Sigara içmek ve saçlarını yıkamak istiyordu. Sigarayı kendisini; saçlarını yıkamay, polislerin saçlarına değmiş ellerini öldürmek için istiyordu.

İki gün boyunca belki üç, belki dört kez görmüş-tük, üç ya da dört avukat arkadaşla birlikte. Bizler sadece avukattık ve bir an önce serbest bırakılmasını istiyorduk.

Biz size ne söyleyelim?

Biz size...

Bir alışveriş merkezinde temizlikçi olarak çalışı-yordu ve görüşmeye gittiğimiz şefi herkesten korku-yordu. İki gündür işe gelemiyor oluşunu bildiriyorduk, mazeretini. Suruç diyorduk, kuşlar diyorduk, susu-yorduk. Bir patlama daha oluyordu, kimse ölmüyordu, sadece kuşlar ürküp uçuyordu.

Bizler sadece avukattık ve serbest bırakılmasını istiyorduk. Daha önce bir kuşun ardından kalanını hiç almamıştı ellerine ve hiç sokak ortasında saçlarını ver-memişti polislerin ellerine. Kuşlar uçunca, o da uç-maya kalkmış, yapamamış ve bir sokağın başına, tam da avcılarının ortasına düşmüştü.

Bizler sadece avukattık ve avcılarının ortasından çıkarılmasını, serbest bırakılmasını istiyorduk.

Öyle de oldu. İki günün sonunda, kendinden ha-bersiz bir savcı ile görüşüp, gözaltı işlemini sonlan-dırmasını istemiştik. Suruç demiştik, kuşlar demiştik, susmuştuk. Bir patlama daha olmuş, kimse ölmemiş, sadece kuşlar ürküp uçmuştu.

Konulduğu odanın kapısı akşamına açılmış ve serbest bırakılmıştı. Teşekkür etmemiş, sadece heybe-sini alıp gitmişti.

Ne siz sorun ne biz söyleyelim.

Biz size ne söyleyelim?

Biz size...

Bizler sadece avukattık ve serbest bırakılmasını istemiştik. Ne öncesini bilirdik, ne sonrasını. Heybe-sini alıp gittiğinden beri onu görmemiştik. Biz avu-katlık yapmaya devam etmiş, O temizlik işine devam etmiş midir düşünmemiştik.

Kesinmiş oysa. Arkadaşları teşhis etmiş. Göklere uçanlardan biri de oymuş. Aradan geçen üç aya yakın bir zamanda uçmayı öğrenmiş, Ankara'da bir yerler-den, heybesiyle göğe fırlamış. Ne bir sokağın başına, ne bir avcı ordusunun ortasına düşmüş. Ne saçlarına dokundurmuş bu kez, ne bir sigaraya dokunmuş. Öy-lece havalanıp, uçmuş.

Ondan geriye kalanları kim heybesine doldurup uçacak bilmeyiz. Bir ifade tutanağı yahut isminin başına gelecek bir sanık sıfatı ona ulaşmamıza yetmeyecek.

Bizler hala avukatız. Ankara diyoruz, kuşlar di-yoruz, susuyoruz. Bir patlama daha oluyor, kimse öl-müyor, sadece kuşlar ürküp uçuyor.

Biz size ne söyleyelim?

Berna Koç kuşumuzdur!

Merhaba Dünyam

Gülsunaz

Dünyam demek istemiyorum pek aslında... Harabem mi desem, yoksa çöplüğüm mü? Ya da hiçliğim? Koskoca karanlığa hapsolmuş milyonlarca çocuğuz biz... Koskoca karanlıkta kaybolmuş milyonlarca beyaz nokta belki de...

Susturmaya çalışıyorlar bizi oyunlarla... Teknolojiyle susturuyorlar bizi... Dünya susturdu çocukları... Dünyanın unutulmuş çocuklarıyız biz... Peki, neden susuyoruz? Neden izin veriyoruz milyonlarca çocuğu minik bir beyazlık yapmalarına? O tarih kitaplarında şaşkınlıkla okuduğumuz ve asla başımıza gelmeyeceğini zannettiğimiz tarihi yaşıyor muyuz yoksa?

Milyonlarca arkadaşımız ölüyor. Berkin... O sadece ekmek almak istemişti... Neydi suçu?

Veya Suruç'ta ölen abilerimiz, ablalarımız. Onların suçu neydi? Sizin kendi kendine yarattığınız kurallara karşı gelip haklarını savunan insanlar olmaları mı?

Hemen yanımızda bombalar patlıyor. Ve biz... Susuyoruz. Belki de birazdan burada, tam yanımızda bir bomba patlayacak? Çocuklar artık oyun oynamayacak mı?

Biz sizlerin en korktuklarınızı! Hayallerimizi susturmaya çalışıyorsunuz! Ama SUSMAYACAĞIZ! Çocuk olarak hep hayal kuracağız ve emin olun ki bir gün bu hayallerimizin hepsi olacak! Belki bazı arkadaşlarımızı tutsak etmiş olabilirsiniz. Ama o minik nokta her geçen gün daha da büyüyecek! Belki de dünya artık o minik beyaz noktanın ellerinde olacak!

Hiçbir zaman hayallerinizi ve çocukluğunuzu yitirmemeniz dileğiyle...

Beyaz Nokta

Anneciğim;
Bu mektup bir veda mektubu mu, yoksa bir başlangıç mı bilmiyorum. Kimse bilmiyor... Ya kuş kanatlarında getirecek barışı ya da bulutların ardından getirecek karanlığı...

Anne... Ben barışa gidiyorum. Karanlıkla savaşacağım kardeşlerimle. Barışa koşacağız... Ona sırlacağız... yani umarım.

Umdum, umduk.

Peki ya hayallerimize ne yaptılar biliyor musun? Tam ortasına bir bomba bıraktılar... Biz barışa adaklar sunarken, karanlık bizi çevreledi... Çılgınlıklar... çılgınlıklar hiç dinmiyor... Ama ne var biliyor musun, asla bizi ayıramıyacaklar. Her yerde el ele barışa adaklar sunacağız. Kürt olacağız, Siyah olacağız, Türk olacağız, Arap olacağız ama hep beraber biz olacağız anne...

Anne... Ölüyorum... Belki de bu son satırlarım... Ama hiç bir zaman bana ve barışa küsme, ümidini kırma, hep hayaller kur, onların inadına hep hayalini yaşa... Kardeş ol, barış ol...

Ve unutma, bir gün o kuş kanatlarında barışı getirdiğinde lütfen ona bizi söyle. Çünkü o kardeşlerini asla unutmaz... Bu barışın çocuklarını hiç unutma.

Seni seven kızım.

Mahşeri günler yaşıyoruz

Elifcan

Mahşeri günler yaşıyoruz
Cehennemden çıkıp gelmedi zebaniler
Burada bir köşedeydiler
sinmiş

karanlıkta
Ve yeryüzünü
yerin yedi kat altına
çevirmek istediler

Buradan
kuytu bir köşeden
Bağıra-çağıra
sövüp-saya
soyup-çala
kırıp-parçalaya

çıktılar sokağa
meydana

Mahşeri günler yaşıyoruz
Bilmedik
dıymadık
değil.

Kanla yoğrulmuş bu topraklar
Vahşet

işkence
katliam
Böyle doğduk
böyle büyüdük
Yine de büyüttük içimizde
güzel
umutlu
geleceği

Dört bir yandan gelindi
savaşa inat barış dendi

öteki yanak döndü
ama ne fayda
gerildi kollar çarmıha
Barış bulandı kana
kızıl bir güvercin havalandı
Nerede deniz
nerede ırmak
oraya yol aldı kanatlanarak

Önce ses
sonra alevler
Nerden gelir bu şarapneller
nereye gider
“Bu meydan kanlı meydan”
İmge yok
kanlarımız karıştı meydanda
İnsanlık paramparça
vücudumuzun her bir parçası
karıştı birbirine
Yürek parça
insanlık param-
parça

Dil susar
yürek kanar
Ne kaldı söylenecek
Sözde anlam kalmadı
Dilde yürek filizlendi
Yürekte söz kalmadı
Çılgık yükseldi
Dile mün ronahiye canemin

Önce ses
sonra alevler

“Bu meydan kanlı meydan
kalkın ayağa kalkın
ölüyor bu çocuklar”
İnsanlık paramparça
Elim nerede
kolum
bacağım nerde
Savrulmuş bedenler
bedenden uzaklaşmış
uzuvlar
Arıyorum dostumu
yoldaşımı
“O değil
bu değil”
nasıl derim böyle
dilim lal olsun
Yüreğim kurusun.
Baktığım her yüz
benim canım
baktığım her beden
benim bedenim
Yüreklerim, canımın ışıkları
Rakamlar konuşuyor
her atış bir insan
her ateş onlarca can
nereye gider
paramparça gar
-feryat figan-
Geleni ağırladı
gideni uğurladı
tarihi gar
Şimdi tanık
gelipte
gidemeyenlere
tanık katliama.
Mahşeri günler yaşıyoruz
Koltuğa oturdu

iktidarın üç yüzü
arkada üç bayrak
üç rahat sarı koltukta
üç kart kara yüz
Suratlar nemrut
mendebur-memnun
birlik beraber terör
diyip sırttılar
Sonra kalkıp koltuklarından
çıktılar sokağa
giremediler kanlarımızın arasına
geldikleri gibi gittiler
arkalarına bakmadan
Mahşeri günler yaşıyoruz
yakındır ışıklı günler
Korku dağları yükseldikçe
savrulur lavları
Örtülü ödenek sarayın
katilleri arayın
araştırın tarayın
yüzlerini örtün
Tanırız yine de katilleri
Beştepeye çevrilir başlarımız
İşçiyiz, emekçiyiz
Arabız, Çerkez
Kürdüz
Laz Ermeni Türküz
yoksuluz, açız
çıkartıp atıyoruz
zincirlerimizi
kalmadı, kalamaz
onlarla bağımız
İşte bak
özgürüz.
10.12 Ekim 2015

O katliamı yaşayanlar... Yoldaşlarının saçılan etlerini saç tellerine saklamak zorunda kalanlar... Onlar, katliamın her anını hala unutamıyor, her gün onunla yaşamaya devam ediyor. Onlardan biriyle sohbet ettik. Aynı zamanda Suruç Dayanışması'ndan olan Süleyman Başer o günü ve sonrası gelişen süreci anlattı bize.

Suruç Dayanışması'ndan Süleyman Başer'le Söyleşi

20 Temmuz 2015... Türkiye'deki takvim yapraklarına bir katliam daha not düştü... Kanlı bir not yine... Suruç Katliamı... Onlarca canımızı, yoldaşımızı Kobane yolunda güneşe uğurladık... Acılarımızı konuşmadan... Güneşin düşmanlarına olan öfkemizi daha da bileyerek...

O katliamı yaşayanlar... Yoldaşlarının saçılan etlerini saç tellerine saklamak zorunda kalanlar... Onlar, katliamın her anını hala unutamıyor, her gün onunla yaşamaya devam ediyor. Onlardan biriyle sohbet ettik. Aynı zamanda Suruç Dayanışması'ndan olan Süleyman Başer o günü ve sonrası gelişen süreci anlattı bize.

Kobane'ye gitmek üzere yola çıktınız ve Suruç'ta büyük bir katliam gerçekleşti. Bu süreci anlatabilir misiniz bize?

"Kobane'yi Beraber Savunduk, Beraber İnşa Edelim" kampanyası düzenleniyordu. Bizim de zaten Kobane'ye gitme düşüncemiz vardı. Çünkü Kobane süreci çok ağır bir süreçti. Türkiye, Kürdistan ve dünyadaki diğer halklar için çok önemli bir süreçti. Orada çok yoğun bir savaş yaşanırken, çocuklar katledilirken, Türkiye hükümeti insani yardım koridoru bile açmadı. Kobane'nin düşmesini neredeyse davul zurnayla karşılayacak pozisyondaydı. Bu, bizde duygusal anlamıyla bir kırılma, öfke yaratmıştı. Bu yüzden oraya gitmeyi kendimize görev edinmiştik. Çünkü, bu toprakların, Mezopotamya'nın kültürüyle yetişmiş bireyler olarak tüm bu yaşanan sürecin, tarihin bize dayattığı bir devrimci tutum olduğunu görüyorduk. Bizler bütün ezilen halklarla dayanışmayı görev bili-

riz, onlarla omuz omuza oluruz. Fakat Kobane, çok daha başka bir durumda gelişti. Bizim için Kobane, 21. yüzyılın direnç mevzisi oldu. Biz de tüm bu sebeplerle bu kampanya çağrısına kulak verdik.

Türkiye'nin çeşitli yerlerinden, çok farklı meslek gruplarından ve yaşlardan çok sayıda insanın katıldığı bir kampanya gerçekleşti. Herkes kendi imkanlarıyla bu kampanyaya katkı sunmaya çalıştı. 19 Temmuz'da yola çıktık, 20 Temmuz sabahı saat 06:30 dolaylarında Suruç Amara Kültür Merkezi'nde idik. Diğer illerden gelecek arkadaşları bekliyorduk. Kobane'ye geçişimiz yasal olacağı için, kaymakamlığa bildirmiştik, oradan gelecek cevaba göre yola çıkacaktık. Bu cevabı beklerken orada neden bulunduğumuzu ifade etmek üzere bir basın açıklaması düzenlemek istedik. Kampanyanın öncülüğünü SGDF yaptığı için, basın açıklamasını arkadaşlar düzenledi. Saat 11:30 dolaylarında hepimiz toplandık. Yanılmıyorsam, bir il dışında, beklediğimiz diğer arkadaşlarımız gelmişti. Basın açıklamamız bitti ve ardından sloganlar atmaya başladık. Çok geçmedi ki, büyük bir patlama ile hepimiz sağa sola saçıldık. Olayın ilk anında patlama neden kaynaklandı? Biri kendini mi patlattı? Çok fark edemedik. Çünkü o an, travmayı atlatmak çok ama çok zor... Şahsen ben, çok uzun süre donakaldım... Ta ki, yerde parçalanmış bedenleri görene kadar... Kendi yaralarımı bile çok sonra fark ettim. O an kendi acınızı hissedemiyorsunuz...

Daha sonra kendimize gelmeye çalıştık, yaralı arkadaşlara müdahale etmeye çalıştık, bizim yaralarımız daha hafifti. Durumu ağır olanları hemen

hastaneye yetiştirmeye çalışırken, polis engeliyle karıştık. Patlama anına kadar hiçbir polis görmemiştik. Aslında emniyet binası, kültür merkezine hiç de uzak değildi. Normal şartlarda İstanbul'da demokratik hakkınızla bir basın açıklaması yapmak istediğinizde, 3 kişi için bile 300 polis gelirken; biz orada 300 kişi slogan atıyoruz bir tek polis bile yok! Bu, ilk başlarda dikkatimizi çekmişti. Ama biz böyle bir şey beklemiyorduk. Bir canlı bombanın geleceği, hiçbirimizin öngöreceği bir şey değildi.

Ağır yaralılarımız varken bile, polis bizi engellemek istedi. Bize gaz bombalarıyla saldırdılar. Havaya silahla ateş açtılar. Ambulans çok geç geldi. Biz kendi çabalarımızla, çevredeki insanların yardımıyla arkadaşlarımıza ilk müdahaleyi yapmaya çalıştık. TTB'nin daha sonra hazırladığı rapora göre, 7 arkadaşımız kan kaybından öldü.

Suruç Devlet Hastanesi'ne gittiğimizde, orada teknik imkanlar çok kısıtlıydı, personel açığı vardı. Çoğu arkadaşımız tedavi edilmeden farklı hastanelere gönderildi. O zaman 31 arkadaşımız şehit düştü... Daha sonra da 2 arkadaşımız...

Sizce bu katliam planlı mı gerçekleşti ve hedeflenen aslında neydi?

Aslında biz bu katliamı yapanın sadece İŞİD olduğunu kabul etmiyoruz. Bu katliamın devletten bağımsız olmadığını düşünüyoruz. Çünkü, Suruç gibi devletin olanca gücüyle varlık gösterdiği bir yerde, bu katliam habersiz, plansız gerçekleştirilmiş olamaz. Bizim günler öncesinden nereye kaç kişi gideceğimiz bilinmesine rağmen hiç bir güvenlik tedbiri yoktu. Devletten böyle bir beklentimiz de yok aslında, ama orada katliama uğradığımız gibi ardından polis de bize saldırdı. Yaralılarımızı hastaneye taşımamızı bile engellemeye kalktılar. Bu bile organik bağın olduğunu gösteriyor bize.

Katliamın amacı, Türkiye'nin Kürdistan ve Rojava ile olan birlikteliğini, dayanışmasını engellemektir. Kampanya gerçekleşseydi eğer, birçok önyargı da kırılmış olacaktı. Çünkü sanatçısı, sinemacısı, öğretmeni, öğrencisi Kobane'de olacaktık. Trabzonspor bayrağı Kobane'de dalgalanacaktı... Samsun'dan getirilen bir ağaç fidanı, orada hayat bulacaktı... Oradaki ortak amacımız, Kobane'ydi...Oradaki devrim sürecini desteklemektir, halkların köprüsünü kurmaktır... Bundan korktukları için bu katliam yapıldı. Aynı zamanda, Suruç katliamından sonra hepimize karşı daha büyük boyutta savaş açtılar. İŞİD'e saldırıyoruz adı altında

Ağır yaralılarımız varken bile, polis bizi engellemek istedi. Bize gaz bombalarıyla saldırdılar. Havaya silahla ateş açtılar. Ambulans çok geç geldi. Biz kendi çabalarımızla, çevredeki insanların yardımıyla arkadaşlarımıza ilk müdahaleyi yapmaya çalıştık. TTB'nin daha sonra hazırladığı rapora göre, 7 arkadaşımız kan kaybından öldü.

Kür-
d i s -
t a n ' d a k i

toprakları bombaladılar, Zergele katliamı gerçekleşti. Hala 35 günlük bebekten 70 yaşındaki insanı öldürmeye kadar bu katliamlar gerçekleşmeye devam ediyor. Ölü insanlarımızın bedenlerine işkence uygulanıyor... İnsanlar ölü çocuklarını derin donduruçlarda saklamak zorunda kalıyor... Sokağa çıkma yasakları... Ormanları yaktılar... Doğayı katlettiler... Bütün bunları düşününce, aslında genel bir tablo çıkıyor ortaya.

Vahşice gerçekleştirilen bu katliamdan sonra ailelerle birlikte Suruç Dayanışması kuruldu. Siz de aktif olarak bu çalışmalarını yürütüyorsunuz. Bize son olarak neler söylemek istersiniz?

Türkiye toplumuna, 12 Eylül askeri rejimi ile beraber depolitizasyon kültürü dayatıldı. Bir sindirilmişlik toplumun hafızasına yerleştirilmeye çalışıldı. Haliyle devleti ifşa eden tüm olaylar hep örtbas edildi. Türkiye'nin yakın tarihi benzer örneklerle doludur. Maraş, Sivas katliamları, Kürt bölgelerinde yapılan faili meçhul cinayetler böyle olmuştur. Oysa halkların hak ve özgürlük mücadelelerinin diri, şanlı bir tarihi var. Dayanışma ve zaferinde... Tıpkı İspanya İç Savaşı gibi, bugün de Rojava Kürdistanı'nda... Bizim de amacımız, toplumsal hafızayı diri tutmak, hak aramayı meşru kılmak ve en çok da Suruç katliamında şehit düşen arkadaşlarımızın katilleri ve azmettiricilerini yargı önüne çıkartmak ve hesap sormaktır.

Biz bu inisiyatifle arkadaşlarımızın inançlarına, fikirlerine hizmet edecek ve gerek iç hukuk gerekse uluslararası hukuk platformlarında katillerden hesap soracağız. Elbette Rojava'daki devrim sürecinin dostu olacağız. Yaralı arkadaşlar, şehit aileleri ile her daim bir ve beraber olacağız. Bu onlara yoldaşlık borcumuzdur. Size de çok teşekkür ediyoruz.

SURUÇTA İNSANLIK ÖLDÜ

Uğur Özkan
Kasım Deprem
Hatice Ezgi Sadet
Cemil Yıldız
Çağdaş Aydın
Nazlı Akyürek
Ferdane Ece Dinç
Mücahit Erol
Murat Yurtgöl
Emrullah Akhamur
İsmet Seker
Okan Pirinç
Nartan Kılıç
Ferdane Kılıç
Serhat Devrim
Met Ali Barutçu
Erdal Bozkurt
Süleyman Aksu
Koray Çapoğlu
Cebrail Günebakan
Veysel Özdemir
Nazegül Boyraz
Alper Sapan
Alıcan Vural
Osman Çiçek
Dilek Bozkurt
Büşra Mete
Yunus Emre Şen
Ayda Ezgi Şalıcı
Mehmet Ali Varol

Yıkık bir ülkenin
yıkık bakışlı çocuklarını
güldürmek için
çıkmuşlardı yola
Oyuncaktı yükleri
bilgi yüklü kitaptı
ve umuttu
herkesin ihtiyacı olan
Genç gülüşlerinde taşıyorlardı
umudu
Dünyaya umut olan Kobane'ye...
Suruç'ta kesildi yolları
kalles bir bombayla...
genç gülüşleri
boyandı kana
31 paramparça cana
hangi yürek dayanır

Ağır geliyor insana
Genç ölümlerin yası
Ah çocuklar
Ah çocuklar
Elime alsam da makası
Paramparça etsem atlası
Gülüşlerini solduran
yere batası sınırları
hükümsüz kılsam
Bütün dünyayı emekle yeniden karsam
Ah çocuklar
Ah çocuklar
O kuracağınız salıncaklar da
Ben de sallansam
ben de sallansam..

21 Temmuz 2015
Nazım Akarsu

Lisa Çalan

Gulareş

Tarih 5 Haziran'dı...

Günlerden cuma...

Diyarbakır da üç patlama gerçekleşti. Ve sonra sıralandı yaralı isimleri, ölüm haberleri.

Biz tanışmadık hiç birisiyle... Tanımadığımız bütün o insanların acısı düştü yüreğimize...

İçimiz isyan ve öfkeyle doldu. Halkımızın çektiği acılara bir yenisi daha eklenmişti.

Haberler geliyordu... acı haberler...

Yaralılar arasında Lisa Çalan da vardı. Lisa bir sanatçıydı. Hayatı sanata dönüştüren Kürdistanlı bir sanatçıydı. Devletin dayattığı resmi dilde eğitimi reddederek Amed de Aram Tigran Konservatuvarında okumuştur. Ortadoğu Sinema Akademisi'nde sinema yönetmeni olarak çalışıyordu... ve 5 Haziranda Amed de meydana gelen patlamada iki bacağına kaybetmişti.

Ayışığı Sanat Merkezi olarak Amed'e gittik ve Lisa'yı ziyaret ettik. Lisa'nın yattığı odaya girmeden önce uzun uzun düşündük. İki bacağına hayin bir saldırıda kaybetmiş bir insana ne söylenilebilirdi ki? Onun acısı, kaybı; telafisi olmayan bu durum nasıl anlatılabilir?

Bu yazıyı yazmak bizim için çok güç... ama bilin istiyoruz, bilin bir halk nasıl her yerinden eksiltilir? Lisa milyonlarca acıdan sadece biri. Köyleri yakılan, bebeleri öldürülen, oğullarını ve kızlarını zılgıtlarla ölüme gönderen bir halkın kızı... Lisa'nın bu yazıyı okuma ihtimalini düşünerek, yazmak işi daha da zor kılan bir durum. Şimdi acılarımıza ağlamanın yeri değil. Şimdi gözlerime umudu yerleştirip gözlerine bakmanın zamanı. Şimdi kalkıp eksik yaşamlarımızı birleştirip yolumuza devam etmenin zamanı. Daha çok işimiz var Lisa. Daha halkımızın ve dünya halklarının bütün çocuklarına armağan etmedik devrimi. Hadi artık çık o delikten. Beynimiz hala yaşıyorken ele geçiremezler benliğimizi.

İşte bak yurdum
Dört yanında yağma
Dört yanda talan
Ne duruyorsun?
Kuşan öfkeni çık sokağa

İşte bak yurdum
Bir yanda toprağından ayırdıkları zeytin
Bir yanında insan
Ne duruyorsun?
Kuşan öfkeni çık sokağa

İşte bak yurdum
Kürdistan ateş altında
Barikat başında
Yaşamını savunmada
Ne duruyorsun?
Kuşan öfkeni çık sokağa

İşte bak yurdum
Heslerle köprülerle
Doğa ana çürümekte
Ne duruyorsun?
Kuşan öfkeni çık sokağa

İşte bak yurdum
Bir yanında öğretmenin
Bir yanında sağlık emekçin
Bir yanında işçin
İsyan bayrağını yükseltmede
Ne duruyorsun?
Kuşan öfkeni çık sokağa

İşte bak yurdum
Başka bir dünya mümkün
Başka bir dünya avuçlarında
Kaldır yumruğunu havaya
Ne duruyorsun
Kuşan öfkeni çık sokağa
Koş güzel yarınlar
Umudumuz kavgada
Ne duruyorsun
Kuşan öfkeni çık sokağa
Sana ait olanı zorla geri almaya

İşte bak yurdum
Başarabileceğimiz ortada
Kuşan öfkeni çık sokağa

Gulareş

Wolfgang BORCHERT

Alman şair, öykücü ve oyun yazarı Wolfgang Borchert 20 Mayıs 1921'de Almanya Hamburg'da doğdu. Kitapçılık ve bir süre oyunculuk yapan Borchert, 2. Dünya Savaşı sırasında askere alınarak gönderildiği Rus cephesinde ağır yaralandı (1942), ancak muhalif kimliği nedeniyle kendi kendini yaralamakla suçlandı, ama aklandı. Nasyonal sosyalizme karşı görüşlerini mektuplarına yansıttığında, bu durum devlet güvenliğini sarsıcı nitelendirilerek tutuklandı; difteri ve sarılığa yakalanmış olarak sekiz ay cezaevinde tutuldu, daha sonra yeniden cepheye gönderildi. Çürüğe ayrılacağı sırada, Goebbels'i bir parodisine konu edindiği için bir daha tutuklandı ve bu kez dokuz ay hapis yattı (1943). Berlin'de yakalanmasının ardından Borchert yeniden cepheye gönderildi, ancak 1945'te birliği Fransızlara teslim olunca, ordudan kaçmayı başardı. Hamburg'a gitti, Devlet Tiyatrosu'nda yönetmen yardımcısı olarak çalışmaya ve kabare gösterilerinde yer almaya başladı. Sağlığının giderek kötüleşmesi üzerine İsviçre'ye gönderildi, yatırıldığı bir sanatoryumda genç yaşta 20 Kasım 1947'te İsviçre'de Basel'de yaşamını yitirdi.

SONRA YAPILACAK TEK ŞEY VAR

Sen. Makine başındaki adam ve atölyedeki. Sana yarın su boruları ve vanalar yerine çelik miğferler ve makineli tüfekler yapmanı emrederlerse, yapacağın bir tek şey var:

HAYIR de!...

Sen. Tezgahı ardındaki kız ve bürodaki kız. Sana yarın bomba doldurmanı ve keskin nişancı tüfekler için hedef dürbünleri monte etmeni emrederlerse, yapacağın bir tek şey var:

HAYIR de!...

Sen. Fabrika sahibi. Sana yarın pudra ve kakao yerine barut satmanı emrederlerse, yapacağın bir tek şey var:

HAYIR de!...

Sen. Laboratuardaki araştırmacı. Sana yarın eski yaşama karşı yeni bir ölüm icat etmeni emrederlerse, yapacağın bir tek şey var:

HAYIR de!...

Sen. Odasındaki ozan. Sana yarın aşk şarkıları yerine nefret şarkıları söylemeni emrederlerse, yapacağın bir tek şey var:

HAYIR de!...

Sen. Hastası başındaki doktor. Sana yarın savaşa adam yazmanı emrederlerse, yapacağın bir tek şey var:

HAYIR de!...

Sen. Kürsüdeki din adamı. Sana yarın savaşa dair kutsal sözler söylemeni emrederlerse, yapacağın bir tek şey var:

HAYIR de!...

Sen. Vapurdaki kaptan. Sana yarın buğday yerine top ve tank taşımanı emrederlerse, yapacağın bir tek şey var:

HAYIR de!...

Sen. Havaalanındaki pilot. Sana yarın kentler üzerine bomba ve fosfor yağdırmanı emrederlerse, yapacağın bir tek şey var:

HAYIR de!...

Sen. Dikiş masası başındaki terzi. Sana yarın üniformalar dikmeni emrederlerse, yapacağın bir tek şey var:
HAYIR de!...

Sen. Cübbesi içindeki yargıç. Sana yarın savaş mahkemesine gitmeni emrederlerse, yapacağın bir tek şey var:
HAYIR de!...

Sen. İstasyondaki adam. Sana yarın cephane treni ve kıt'a nakli için kalkış sinyali vermeni emrederlerse, yapacağın bir tek şey var:
HAYIR de!...

Sen. Kentin varoşlarındaki adam. Sana yarın gelir de siper kazmanı emrederlerse, yapacağın bir tek şey var:
HAYIR de!...

Sen. Normandiya'daki ana ve Ukranya'daki, sen Frisko ve Londra'daki ana. Sen Hoangho ve Mississippi'deki ve Hamburg ve Kore ve Oslo'daki ana, bütün toprak parçaları üzerindeki analar, dünyadaki analar, sizden yarın yeni kırgınlar için hemşireler ve çocuklar doğurmanızı isterlerse, dünyadaki analar, yapacağınız bir tek şey var:
HAYIR deyin!... Analar, HAYIR deyin!...

Çünkü eğer hayır demezeniz, eğer hayır demezeniz analar, sonra, sonra:

Gürültülü vapur dumanlarıyla yüklü liman kentlerinde büyük gemiler inildiye inildiye sessizleşecek, dev mamut kadavraları gibi su üstünde ölgün ve hantal, su yosunu, deniz bitkileri ve midye kabuklarıyla kaplı, önceleri öyle ipildiyip çınlayan gövdesi mezarlık ve çürümüş balık kokusuyla yüklü, yıpranmış, hasta ve ölü gövdesi rıhtım duvarlarına karşı, ölü ve yalnız rıhtım duvarlarına karşı yalpalanacak.

Tramvaylar beyinsiz, ışıltısız, cam gözlü kafesler gibi yamru yumru olacak. Çürümüş hangarların arkasında, büyük çukurlar açılmış yitik caddelerde raylar öylece duracak.

Çamur grisi, pelteleşmiş, kurşuni bir sessizlik dönecek ortalığı, her şeyi unutarak, büyüyecek okullarda ve üniversitelerde tiyatro salonlarında büyüyecek, stadyumlarda ve çocuk parklarında, korkunç ve hırslı kesintisiz bir sessizlik büyüyecek. Güneşli taze bağlar yıkık yamaçlarda çürüyecek, kuraklaşan toprakta kuruyacak, pirinç ve patates ekilmeyen tarlalarda donacak ve sığırlar katılaştırmış bacaklarını devrilmiş iskemleler gibi dikecek gökyüzüne. Enstitülerde büyük doktorların dahi buluşmaları asitlenecek, çürüyüp, mantarsı küfle kaplanacak.

Mutfaklarda, hücre odalarda ve kilerlerde, soğuk hava depolarında ve ambarlarda son torba un, son kase çilek, kabak ve diğerleri bozulup gidecek, ekmek ters çevrilmiş masaların altında, parça parça olmuş tabakların üstünde yemyeşil kesilecek, ortalığa yayılan yağ arap sabunu gibi kokacak, tarlalarda buğday paslanmış karasabanların yanına düşüp kalacak, yok edilmiş bir ordu gibi ve tüten tuğla bacalar, demirci ocakları ve yıkık fabrika bacaları sonsuz çimle kaplanarak ufalanacak, ufalanacak.

Sonra son insan dökülüp parçalanmış barsaklarıyla ve kirlenmiş ciğerleriyle zehir gibi kızaran güneşin altında yalnız ve yanıtız ve yalpalayan yıldızların altında bir yanılğı gibi ordan oraya dolaşacak, o kocaman beton yığınları, تنها kentlerin soğuk putları ve gözden kaçması olanaksız toplu mezarlar arasında yalnız, son insan, kupkuru, delirmiş, allaha küfrederek, yakınarak o korkunç soruyu soracak: NEDEN? Bu ses bozkır derinliğinde yiterek duyulmaz bir hale gelecek, yıkıntular üzerinde esecek, çatlaklar arasından akacak, bu ses, ibadethane enkazları içinde ve sığınaklara çarparak saklayacak, kan birikintileri üzerine düşecek, duyulmayacak, yanıtlanmayacak, son insan-hayvanın son hayvanca bağıırışı.

Tüm bunlar olacak, yarın, yarın belki, belki hemen bu gece, belki bu gece, eğer-eğer-eğer siz. HAYIR demezeniz!...

Sevgili Duygu,
Sevgili Siper yoldaşım,

Torbalarında umudu, kafalarında devrimi taşıyan gençlerle birlikte 20 Temmuz'da tarihe yazıldın sen de. Bunu bilmeden vedalaştın sevdiklerinle. Sen de, senden öncekiler ve sonrakiler gibi yüreğini eline alıp yola çıkmıştın.

Dehak'ın elinden gençleri kurtarmak için yola çıkan Demirci Kava ile birlikte yazıyor adın.

Paris komünarlarıyla, Stalingratta, Moskova'da, Kuba'da, Filistin'de, Blüm oruçlarında, Gezi'de, Kobane'de savaşan yoldaşlarımızla birlikte yazdınız tarihi...

Ve bu gün, sizin gibi dimdik yürüyor devrimimiz.

Dünyayı, faşizmin, ırkçılığın, gericiliğin ve paranın iktidarının ellerinden çekip kopartacağız.

Söz veriyoruz size yoldaşım, yürüyüş bitmeyecek.

Ağız dolusu gülen çocukların dünyasında anlatacağız sizi.

Devrimimizin tarihini yaşayanlar anlatacak...

Daima...

Dünyaya Başkaldırıyoruz Uluslararası Kadın Konferansı

“Dünyaya başkaldırıyoruz” şiarıyla çıktık yola... Çıkınımızda umut vardı, isyan vardı. Yüzyılların prangalarını kıra kıra çıktık yola.... Ve çıktığımız bu yolda bizim gibi daha pek çok kadın vardı prangalarını kırmak isteyen.

Tarihler boyu bize hep kölelik dayatıldı. Sistemler değişti ama bizim köleliğimiz, ikincil konumumuz değişmedi... Yüzyıllar boyunca bütün toplumsal dönüşümlerin içerisinde yerimizi aldık, rolümüzü -değiştiren, dönüştüren- oynadık. Ama bizim payımıza yine kölelik düştü. Yok sayıldık, öldürüldük, şiddet gördük...

Bu yaşamda biz de varız demek için dünyaya başkaldıran kadınlar olarak, koyulduk işe... önce bir öneri, bir fikir, bir tasarı, bir etkinlik... kadın konferansı. Uluslararası Kadın Konferansı....

Çeşitli kesimlerden emekçi kadınlar kendi aramızda tartıştık; en iyi şekilde nasıl yapabiliriz bu konferansı diye. Temel hazırlıktan başladık, taa en başından başladık bu işe... Önce konferansı hazırlayacak, düzenleyecek kadınların eğitimiyle başladık. Kadın akademisinin küçük çaplı bir örneğini gerçekleştirdik. Çalışmaya katılım zaman zaman değişkenlik gösterse de; burada tartıştık konferansı. Konukların seçiminden konulara kadar, neleri incelememiz gerektiği konusunda, bu çalışmalara katılan herkesin düşüncesi hayat buldu konferansta. Sonra adım adım konuları ve konukları belirledik. Kadın sorununu her yönüyle anlatıp, tartışıp, çözüm önerilerini birlikte olgunlaştırabilmeliydik bu konferansta.

Günümüzün en önemli sorunlarından birisiyle başladık: “Kadın ve Şiddet”. “Neden Öldürülüyoruz?” diye sorduk. Her gün kadın cinayetlerinin işlendiği bir süreçte yaşıyoruz. Kadınlar şiddete karşı eskisi gibi susmuyor, isyan ediyor, başkaldırıyor... Şiddetin pek çok çeşidiyle karşı karşıya kalıyoruz: Devlet şiddeti, cinsel şiddet, psikolojik şiddet gibi... Tüm bu konuların ele alındığı, tartışıldığı ve nasıl karşı durmak gerektiği ile ilgili çözüm önerilerinin sunulduğu bir konferans....

Nasıl ki kadın yaşamın içerisinde, üretimin pek çok alanında ise, bu konferansta da yansımaları bulmalıydı. Kadının yaşamın her alanında yer aldığı gibi; eğitimden, sağlığa, doğa ve çevreye kadar her konu incelenmeliydi. Karadenizdeki Hes'lere karşı mücadele eden kadınların sesi de olmalı; çalışma yaşamındaki, eylemdeki, grevdeki kadınların sesi de... Ve sanatsal yaratım sancılarını yaşayan kadınların sesi de olmalıydı konferans...

Tabii analarımız..... Onlar unutulur mu hiç? Devrimci tutsak analarımız. Çocuklarının peşinde karakol karakol, cezaevi cezaevi dolaşmış, cumartesi eylemlerinden hiç ayrılmayan analarımız... Çocuklarını ölüm oruçlarında ölümsüzlüğe uğurlamış analarımız...Gezi annelerimiz... Konferansta analarımız da yerlerini almalıydı. “Çocuklarından Doğan Analarımız”. Çocuklarından doğmuşlardı, çocukları onları kendi dünyalarından sıyrıp mücadele ile tanıştırmıştı....

Çok güncel bir konu... savaş konusu. Hemen yanınaşımızda bir savaş yaşanıyor. Suriye'de Rojava'da... Bu savaşın mağdurları en çok kadınlar ve çocuklar. Savaş en çok kadın ve çocukları etkiliyor. Bununla birlikte göç ettiriliyorlar... göç yollarında ve mülteci kamplarında pek çok dram yaşanıyor... “Savaş Göç ve Kadın”ı da işlemek gerekiyor konferansta. Ezidi kadınlardan, Ermeni kadınlara, Suriyeli kadınlara kadar pekçok kesimi taşımak gerekiyor.

Kadın konferansı olurda Sevim Belli unutulur mu hiç? Ona da yer ayırmak gerekiyor konferansta. “Zindanda Kadın Olmak” bölümünün içersinde özel bir bölüm... doğal olarak zindanlar mücadelesindeki kadınların da ele alınması gerekiyor...

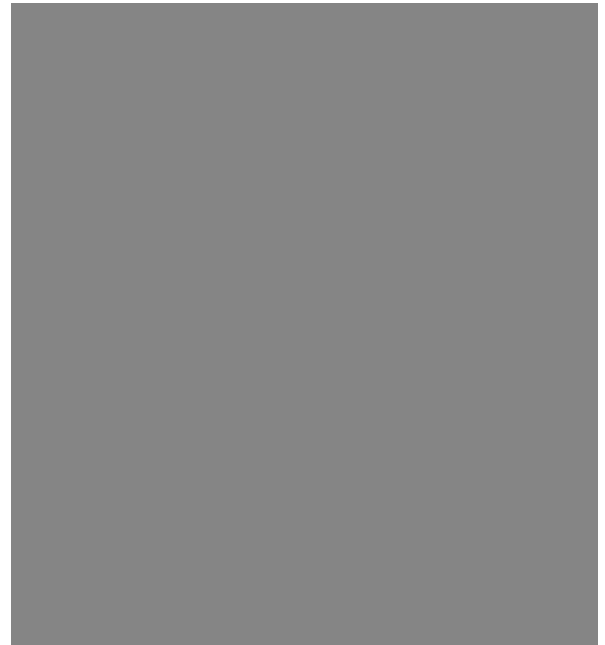
Bugün kadının durumunu ve nasıl bir mücadele vermesi gerektiğini de ele almalıydık konferansta. Bu bölüme de 21. Yüzyılda Kadının Durumu , Mücadele Yol ve Yöntemleri adını verdik.... Bir de Uluslararası konuklarımız.... Kadının özgürleşme mücadelesindeki

uluslararası deneyimler bize çok şey katacaktı. Kürt kadınlarının, Rojava'lı kadınların deneyimleri, Filistinli kadınların deneyimleri...

Bu kadar konu olurda konferans bir güne sığarmı hiç? Sığmaz elbet. Biz de hep birlikte iki gün olmasına karar verdik. Büyük bir organizasyona girişiyorduk. İşimiz zordu, hem de çok zor. Zor olduğu kadar da keyifli bir iş...

Dört koldan başladık çalışmalara... Kimimiz akademisyenlerle iletişime geçti, kimimiz analarla, kimimiz çalışan kadınlarla....ve daha pek çoklarıyla... Belirlenen konularda çalışma yapmış kişilerle iletişime geçtik... Grevlerde yer almış kadınları bulduk. Hedeflediğimiz isimlerin birçoğuna ulaştık, görüştük. Görüşemediklerimiz de oldu... Giondo Belli'ye kadar (Portakal Ağacında Oturun Kadın kitabıyla tanınır ülkemizde) pek çok kişiye ulaştık. Ulaştıklarımızdan bir kısmı böyle bir konferansta mutlaka olmak isterim diyordu ama konferans tarihinde (19-20 Aralık 2015) başka programları olduğu için gelemiyorlardı. Doğal olarak elemek zorunda kaldık bazı isimleri...

Emekçi kadınlar olarak mahallelerde ev toplantıları düzenledik. Sorunlarımızı kadın kadına hep beraber konuştuk, tartıştık. Konferanstan ne beklediğimizi ve bu kadın konferansının bize neler katacağı üzerine sohbetler ettik. Kahvaltılar organize ettik. Eka olarak konferansın alt birimlerini örmeye çalıştık. Konferans komiteleri oluşturduk. Kadın konferansının emekçi kadınlara, işçi kadınlara ulaşması için elimizden ge-

leni yaptık. Kürt, Türk, Ermeni, Alevi kadınlar olmak üzere çeşitli kesimleri konferansa taşımaya çalıştık.

Biz bu koşturmaca sırasında şunu da öğrendik ki; böylesi büyük çaplı bir konferansı örgütleme işine en az bir yıl önceden başlamak gerekiyordu. Biz ise pratik örgütleme işine ikibuçuk-üç ay kala başlamıştık. Konuklarımız da aşağı yukarı netleşti... Hızla duyurulara başladık. El ilanları bastırdık. Pek çok merkezde el ilanı dağıttık. Bu ilanları dağıtırken olumlu tepkiler de aldık. 25 Kasım Kadına Yönelik Şiddete Karşı Mücadele Günü'nde yaptığımız yürüyüşte “Dünyaya Başkaldırıyoruz” dövizleri de taşıdık konferansın duyurusu olan. Konferansın duyurusu için çeşitli gazete ve dergilerle, tv'lerle iletişime geçmeye çalıştık. TV 10'da Satır Arası programına çıktık. Orada da konferansı anlattık. Duyurabildiğimiz, imkanlarımız dahilinde olan her araçla konferansı kadın kitlelerine duyurmaya çalıştık. Kah sabahları işe giden, çalışan kadınlar için dağıttık bildirilerimizi, kah öğleden sonraları alış-verişe çıkanlar için, standlar kurduk... Vapur çıkışlarına gittik. İşkele önlerinde dağıttık. Yayıgın bir propaganda yapmaya çalıştık.

Tanıdığımız herkese, eşimize, dostumuza tek tek haber verdik. Onları da konferansa taşımaya çalıştık. Bütün bu genel çalışmaları yaparken şunu çok iyi biliyorduk: hiçbir şey birebir çalışmanın yerini tutmaz...

İşte bu koşturmaca esnasında konferans günü geldi çattı... Uluslararası konuklarımızdan; Rojava'dan ve Filistin'den bir de Almanya'dan konuklarımız gelebildi... Özellikle Rojava'lılar çeşitli zorluklardan geçip geldiler. Sıcak savaşın içinden geldiler... gelebilmiş olmaları, bizimle olmaları, konferansımıza ayrı bir heyecan, ayrı bir coşku kattı.

19 Aralık günü saygı duruşu ve açılış konuşmasıyla başladı konferansımız. Hemen “Niçin Öldürülüyoruz” başlığıyla kadın ve şiddet bölümündeki konuklar yerlerini aldılar sahnede. Konuşmalarını, sunumlarını yaptılar. Bu bölümü Eren Keskin'in sözleriyle özetlersek; “kadın cinayetleri politiktir. Örgütlü bir mücadele gerekiyor. Kazanılmış hakların hiçbirini reddetmeden gerçekçi olup imkansızı isteyerek yolumuza devam etmeliyiz.”

İkinci oturumda sağlık çalışanlarının sorunları ve tükenmişlik sendromu anlatıldı sağlık emekçisi arka-

d a ş -
lar tarafından.

Yıllara meydan okuyan kadın devrimci Sevim Belli anlattı kendi deneyimlerini zindanlar bölümünde. Her biri bizim mücadele tarihimiz olan deneyimler... İlk kez 1951 yılında tutuklanmış. İki yıl boyunca İstanbul şubede tutulmuş... anne olarak tutsak olmanın zorluklarını da anlattı. “İnsan doğru bildiği yolda, ezayı da cefayı da çeker” diyerek bitirdi sözlerini.

Sevim Belli'den sonra analarımız çıkıyor sahneye... Mücadeleci, cefakar analarımız... Gezi anneleri. Zindanda çocukları olan analar. Ölüm oruçlarında çocuklarını kaybeden analar. Suruç katliamında ailesini kaybedenler. Ali İsmail'in, Ahmet Atakan'ın, Berkin'in Hasan Ferit'in anesi... Sibel'in, Nergis'in annesi... Tek tek sahneye çağrıldılar, alkışlar ve sloganlar eşliğinde. Evet “Çocuklarından Doğan Acalar”dı onlar. Acı ve öfkeyle bilenmiş, kararlı ve çocuklarına bağlıydılar ve onların davalarına... Günlerden 19 Aralık... unutulmaz bir tarih. Hiçbirinin unutulması mümkün değil. Cezaevi kapılarında, morglarda aradılar çocuklarını... Salonda yankılandı öfke ve duygu seli; “Acaların Öfkesi Katilleri Boğacak!”

“Hendeklerin ardında komünler var” diyen Selma Irmak çıkıyor sahneye. Kürtçe selamlıyor salonu. “yasaklı olan anadilim ile konuşmam, anama olan borcumdur benim” diyor. Sonra bölgede yaşananları anlatıyor. Oradaki kadınları da selamlıyor...

“Sanatsal Yaratım Sürecinde Kadın”; cumartesi gününün son oturumu oluyor. Bu oturumun konukları arasında Lisa Çalan da var. Sinemacı. Haziran başında Amed mitinginde patlayan bombalarla bacaklarını kaybetmişti. Ama umudu yanında getirmişti konfe-

ransımıza. Bu bölümde de sanatsal alanda üretim yapan çeşitli sanatçılar var. Sunumlarının hemen ardından İzmir ritm grubu çıkıyor sahneye... neşeli, coşkulu ezgilerle bitiyor ilk gün. Konferansa ilginin yoğun olduğu dolu dolu bir günü geride bıraktık....

İkinci gün... 20 Aralık... “Çalışma Yaşamında Kadın”la başladı. Farklı çalışma alanlarından gelen kadınlar kendi deneyimlerini anlattılar. Eylem ve grev deneyimleri anlatıldı. 19 Mayıs Üniversitesinden gelen Melda Yaman yaşamı yaratan kadının nasıl olup da ikinci cins görülebildiği sorusunu sordu... Avukat Ebru Sargıcı ise hukuksal açıdan inceledi konuyu. İşyerinde mobing uygulaması ve tacizi de Saime Atakan anlattı. Kadınların kendi sorunlarına çözüm bulabilmek için Kadın İsyân Komitelerinin oluşturulması gerektiğine vurgu yapılarak sonlandı bu bölüm.

“Biz ve siz birbirimize çok benziyoruz” diyor Filistin'den gelen konuşumuz. Filistin Kadın Komiteleri Birliği adına gelen Basima Shaledah anlatıyor yetmiş yıldır Filistin halkının, kadınlarının yaşadıklarını. “Buradaki kadınların mücadelesine bakınca, Filistin’li kadınların mücadelesinden çok farklı olmadığını gördüm. Baskı ve sömürü biçimleri aynı o yüzden biz ve siz birbirimize çok benziyoruz. Mücadele alanlarımızın ortak olduğunu düşünüyorum. Ortak mücadelenin örgütlenmesi gerektiğini düşünüyorum.” diyor.

Ezidi'lerin, Ermeni techerinin ve göçmenliğin anlatıldığı Savaş Göç ve Kadın bölümü var şimdi sırada. Leyla Ferman “kadın kültürdür, yaşamdır, kadına saldırırsanız kültür yok edersiniz” diyor. Ezidi kadınla-

rın bu saldırılarda yaşadıklarını, şiddeti, tacizleri, tecavüzleri, satılmalarını anlattı. Kadınların bu saldırılardan sonra çoğunlukla intihar ettiğini söyledi. Ezidi tarihinde bir ilk kadınlar YJE (YPJ altında Ezidi kadın birliği) çatısı altında savunma gücünün bir parçası oldular.

Dünyada 200 milyon göçmen bulunuyor.

“Yüzyıl önce yaşanmış olması hiçbir şey ifade etmiyor. Dün yaşanan acılar da bugün yaşanan acılar kadar taze ve Ezidi-Ermeni halkının, özellikle kadınlarının hikayeleri yürek dağlıyor hala” diyor. Fethiye Çetin’de. Ezidi kadınla Ermeni kadınların yaşadıkları arasındaki farkı anlatıyor aynı zamanda. “o zaman kaçırılan, satılan, evlat edinilen Ermeni kadın ve çocukları, Ermeni toplumu tarafından “ölü sayıldı”!...”

Sırayı 21. yüzyılda kadının durumu, mücadele yol ve yöntemleri alıyor. Sebahat Tuncel yapıyor ilk konuşmayı. Dünya devrimlerinde kadınların her zaman var olduğunu ama kanun yaparken olmadığını söylüyor. Devrim yapan kadınların kazanımlarını korumak için yönetimde olmaları gerektiğini anlatıyor.. Sonra akademisyen Sibel Özbudun konuşuyor. Emek-işçi sınıfı ve üretim üzerinde duruyor. Kadın emeğini anlattı. Savaş ve göçe değindi. Kadın ve çocukların bu savaşlar sırasında yerlerinden yurtlarından edildiğini, bunların da kadın ticaretine yol açtığını söyleyen Sibel Özbudun; “kadın ticareti hiç bu dönemki kadar rezil ve korkunç duruma gelmemiştir” dedi. Ve Songül Yücel de kadın akademisini kuralım önerisini getirdi. Zaman gittikçe daralmıştı. Ve daha Rojava’lı konuklar konuşmamışlardı.

Hemen ara verilmeden Rojava’lı konuklar çağrıldılar sahneye. Rojava devrimi bir insanlık devrimidir. Kadın bakanı Amina Bekir, Yekitiya Star Meclisinden Berivan Joma, Yasa komisyonu kadın meclisinden Rengin Yoseef bize Rojava’daki “kadın devrimini” anlattı. Rojava’nın kurulmasında sadece kürt kadınlarının değil, tüm dünya kadınlarının mücadelesi olduğunu, bu yüzden bunun bir insanlık savaşı olduğunu anlattı. Amina Bekir de mahalle meclislerini, dernekleri komiteleri, taban örgütlenmesini anlattı. Rojava’daki hiçbir erkeğin kadın adına karar veremeyeceğini vurguladı.

Konuşmalar bittikten sonra konferans katılımcısı tüm kadınlar sahneye davet edildi. Sahne kadınlarla doldu ve halaylar eşliğinde son buldu kadın konferansı.

GÖÇEBE

Nal sesleri takır tukur
Ritmine karışır gitarın
Bir çığlık alkışlar
Oley oley...
Değil tek ellerin
Yüzün, gözlerin
Şarkı söylüyor ağlayan sesin

Öfkeli bir çingene
Başkaldırıyor ateşler içinde
Aley aley...
Gitarın bir teline sarmış bedenini
Ziller eşlik ediyor kalçalarına
Gözleri ateş
Davulda geziniyor parmaklar
Tıkır tıkır...
Yeri dövüyor topukları
Dudakları alev alev
Davulla atıyor kadın
Takır takır...
Kulağının ardında kocaman kırmızı çiçeği
Bir sağa bir sola savuruyor fırfırlı eteği
Bir yaprağın düşüşü misali elleri
Duygular şahlanır seninle çengi

Yanık bir ses
Acımın vücut bulmuş hali

“Malsız mülksüz bir çingeneyim
Dünyayı dolanır konar göçerim
Acıtamaz beni ne söz, ne göz
İlle de öz öz öz...
Bir karış toprak için çırpınmayız
Yoksul doğmuşuz biz anadan
İçeriz, söveriz, boşver deriz.
Acıyı da duman yapar sineye çekeriz.
Raksımızla dökeriz öfkemizi eteklerimizden
Bugün buradayız sabaha başka...”

Önce elleri,
sonra parmakları,
usulca döner bilekleri.

Güneşin doğuşu,
bir çiçeğin açışı.

Yağmur taneleri esmer teninde
Terine karışır ıslak saçlarında
Ziller, davullar
şık şık şık şık...
Bir yılan süzülerek çıkar sepetten
Sürmeli gözlerinden akan aşk
Öfkeli ayak vuruşlarından süzülür
Ve düşer yollara
Her yüze karışmış biraz
Dünyayı sarmış kökleri
Her seste, her nefeste
Hindulardan, Araplara
İspanyollardan, Romanlara
Her acıya dokunur çingene

“Bugün bulsak bugün yeriz
Yarın aç da gezeriz.
Sonra gelir önce gider
Çocuk yaşta büyürüz
Kolay kesmez hiçbir acı
Her türünü yaşarız.
Aman deyim delirtmeyin
Yakmayı da yıkmayı da!
Biz her yolu biliriz...”

Atları yoldaş olmuş
Bakışları tokat
Şak şaka şak şak
Şahını sarmış çengi,
çığlığını dökmüş yollara
Kocaman küpeleri,
kavır kavır etekleriyle
Yelpazesinin ardında mesteder gözleri.
Kanatlarını kumlara sürten kuşlar gibi
Döne döne çiçeklenir çingene
Duyguların ateşli çemberinden geçer korkusuzca
Susamış bedenlere nehir gibi akar çingene
Kaynağından dökülür bugün
ve doğar yarın küçük bir çocuğun gözlerinde...

Bahar Derin
Mart 2015

PONTOS'UN KALBI

Atila Oğuz

Dağ başları nasıl yarılr da düşer ya toprak ansızın savrulup.

Çöreklenir kara bulutlar gözlerine aydınlık savrulup gider ya
sonsuz ırmağın kenarında.

Titrer ya altında duran toprak, gök çatlar ya paramparça Ulu
Zeus devşirmeden bulutları.

Heilos'un atları yokken apansızın gün doğar ya apaydınlık

Umutsuz bakan gözlerin öyle sevinçle bakacak Pontos'un
dalgalanan sularına.

Son umut kırıntısı Pontos'un yemyeşil dağlarında yusufçuk ka-
natlarıyla uçuşurken

Sonsöz söylenmiş sayılmayacak Pontos'un kalbi üstüne.

Tonyalı Aşkiya

Tonya'nın sarp yamaçları ve geçit vermez amansız dağlarında uçurum kayalıkları arasındaki patikalardan adeta kanatlı atı Mavregasıyla uçarak geçip giderdi. Görenler hayretle peşinden bakakalırlardı. Kimileri bildikleri bütün duaları okurken kimileri de "yerin kulağı var" deyip beddualarını içlerinden kendilerinin bile duyamayacağı bir sesle söylenirlerdi. Uranos'un ne zaman karacağı ve ne zaman açacağını hiç ama hiç kimse önceden bilemezdi ve hava apaçıkken birden Zeus şimşeklerini çakmaya başlar ve Olimpos'ta kılıçlar çekilir. Yağmur ip gibi yağmaya başlar Tonya'nın dağlarına. Irmakların suları kabarıp dereler dolup taşar ve Pontos'un azgın sularına karışırlar büyük bir hızla. Yağan yağmur sularıyla yıkanan yemyeşil dağlar daha da yeşillenirler ve Mitria'nın ışığıyla parıl parıl parıldarlar.

Hafifçe esen rüzgâr ormandaki çam kokularını yayar Tonya'nın her sokağına.

Mavrega'nın nal izlerini tanır herkes, geçtiği köylerde büyük bir sessizlik olur ve sadece doğa ananın çaldığı melodiler susmazdı. Keşli Köyü'nden rüzgâr gibi geçti ardından gürgen yaprakları savruldu oyana buyana, Pahartirli'de soluklandı ve yaşlı Zangariga'nın avlusunda ikram ettiği bir kupa ayrıntı içti kana kana.

Zangariga nene "ah oğul!" dedi, "Nedur senun bu dur durak bilmezluğun, neden herkes gibi tarlanı ekip biçmezsinde dolaşıp durursun boyna dağlarda?" der ve derin bir sessizlik kaplar Zangariga'nın evinin çevresini.

Bir süre sesiz kaldıktan sonra Zangariga neneyle döner

ve "Seni anam gibi severum bilirsin lakin ben dağlardan ayrı kalamam, geçenlerde Tsuluk'tan geçiyordum Tsuluk'un çıkışında ormanda odun yapmaya giden kızları gördüm içlerinden birine fena halde tutuldum kimin kızı biliyor musun Zangariga anacığım?"

"Rüzgâr ekip biçen oğlum şu kızı biraz tarif et bakalım, Tsuluk'un bütün kızlarını tanırım."

"Anacığım uzun boylu ince zarif mavi gözlü sarı saçlı ateş parçası hatta ay parçası."

"Tamam, anladım kimin kızı olduğunu"

"Anacığım kimin?"

"Oğlum tarif ettiğin kız Homatoğullarının kızı Farfara. Evet, çok güzel bir kızdır senin gibi bir yiğide de yakışur, üzmesun oni uşağum"

“Yok, yok üzmem anacığım sen merak etme ayran için teşekkür ederim. Gitmem lazım kal sağlıklıca!”

“Güle güle oğlum dikkat et kendine ve Mavrega’ya yuvarlanmayın bir yerlerden. Anacığım Mavrega’m yol olmayan yerlerden uçarak gider bize bir şey olmaz!” deyip Mavrega’yı dehleyip sisler içinde kaybolup gitmiş.

Birkaç gün sonra Tsuluk’un yolunu tutmuş ve ormana odun yapmaya gidenleri gözetlemeye başlamış saklandığı gomarların içinden ve gorixas neşe içinde konuşup bir birleriyle şakalaşarak yollarına devam ediyorlardı. Dar bir alana geldiklerinde tek sıra halinde geçerlerken Farfara hanımı uranostan bir kartal kapmışçasına aldığı gibi Mavrega’sının sırtına atıp Tsuluk’un dar ve çetin yollarında hızla ilerlemeye başladı. Farfara hanım atının sürüşünden bu adamın meşhur eşkiya olduğunu anlıyor ve hiç sesini çıkarmadan Tsuluk dağlarını adeta uçarak aşip gitmişlerdi Fol’daki bütün evlerden uzak kayalıkların altında bulunan yarısı taştan yarısı ahşaptan yapılmış evine. Ocağını ilk kez bu kadar neşe içinde yakıyordu ve türküler söylüyordu. Farfara hanımsa heyecanı biraz geçmiş bir halde pekenin kenarında kıvrılmış kaçamak bakışlarla neşe içinde türküler söyleyen daha önce hiç görmediği ama adını bolca duyduğu bu adamı süzüyordu. Ocağı yaktıktan sonra usul usul Farfara hanımın yanına gidip, “Hadi üşümüşsün yanan ateşin karşısına otur ve ısın, ben çay için grenbula su koyayım ve üçyağın üstüne de patates koyayım.”

“Senin kim olduğunu biliyorum, şimdi söyler misin beni neden kaçırdın?”

“Seni daha önce de görmüştüm ve görür görmez sana vuruldum, kimin kızı olduğunu Zangariga anadan öğrendim ve daha fazla dayanamadım seni kaçırdım. Bu ev bizim mutluluk yuvarımız olacak seninle bir ömür burada mutlu yaşayacağız ve birlikte yaşlanacağız bana inan ateş parçam, ay parçam benim.”

Farfara Hanım korkularını yavaşça da olsa atmaya başlamış ve sadece adını duyduğu bu adamı içten içe sevmeye başlamıştı. Hiçte anlatıldığı gibi kötü biri değilmiş, diye içinden geçiriyordu.

Kaynayan sudan çayı demleyip közlerin kenarına koyup patateslere de baktı ve sağına soluna xundeç bakındı ve pekenin kenarında buldu, patateslerin suyunu süzdü. Trapezi ocağın karşısına koyup patatesleri trapezin ortasına boşalttı tencereden, kilerden turşu,

peynir ve tereyağı getirdi birer kupa da çay koyup Farfara Hanım’a, “Hadi bir tanem, güneşim yemeğimizi yiyelim, yarın Zangariga Ana’yı babana gönderirim anlaşmaya ve düğünümüzü yaparız tamam mı yıldız bakışım.”

Farfara Hanım da neredeyse âşık oldu ama bunu söyleme cesaretini bulamıyordu, içten içe seviniyordu. Trapezin etrafına karşılıklı oturup yemeklerini yediler ve ocağın karşısında sağlıklı sollu oturup birer keyif çayı içtiler. Gece hükmünü kuralı bir hayli olmuştu, uranostaki yıldızlar hiç bu kadar parlak görülmemişlerdi, ay ilk kez bu gece bu kadar parıltılı görünüyordu ve gece ocağın karşısında közlerle birlikte eriyip gitmişti.

Apollon Fol’u aydınlatmaya başladığında Zangariga Ana Homatoğullarına gidip konuştu ve kısa bir süre içinde düğünleri yapılmıştı. Aradan birkaç ay geçti ve Farfara Hanım hamile kalmıştı, Farfara Hanım’a âşık olduğu kadar da dağlara da âşikti. Aylar sonra evine dönerken Fol’un ormanlık alanında odun yapmaya gidenleri gördü ve yine birine fena halde kapıldı, bir an onsuz olamayacağını anladı ve hemen kaçırılmak istedi. Uranosa baktı ve Farfara Hanım’ı hatırladı. Ya ona verdiğim söz, ona duyduğum aşk ne olacak. Sonra yine o alev saçan gözlere bakındı uzaktan çaktırmadan ve kızların arasına atmaca gibi dalıp alev gözlüsünü Mavrega’sının sırtına atıp evin yolunu tuttu. Eve varınca kapıyı çekti açılmadı, kapıya vurmaya başladı açan olmadı ve sonunda anahtarın kapının yanındaki lastiğin içine koyduklarını hatırlayıp anahtarı alıp kapıyı açtı ve içeri girdiler. Yine ocağı türküler eşliğinde yaktı ve kaçırdığı alev gözlüsüne bakmak için yüzünü açmak istemiş, fakat alev gözlü kız yüzünü açmıyor ve kıpır kıpır gülümsüyor. Dağların kartalı Anemos alev gözlüsüne dikkatlice baktı ve ateş parçası, ay parçasını tekrar kaçırdığını anladı. Farfara Hanım sesinin tonunu biraz yükselterek, “Demek benim üstüme gül koklarsın?” “Evet”, dedi Anemos, “senin üstüne seni koklarım ben, yüz sefer kız kaçırırsam kaçırdığım yine sen olur.” Yanan ocağın karşısında eşkiyasına sarılıp gecenin içinde kaybolup gitmişlerdi.

Kemal Başar'la "Türkiye'de Tiyatronun ve Tiyatro Eğitiminin Durumu" Üzerine...

Yönetmen, oyuncu, eğitimci Kemal Başar... Hem Türkiye'de hem de yurtdışında pek çok oyun yönetmiş olan başarılı bir yönetmen. Çevirdiği altı önemli oyun var. Bu sıralar sanat yönetmenliğini de yaptığı Tiyatro Keyfi'nde oyunlar sahneliyor. Yönettiği Shakespeare'in Bütün Eserleri, Romeo & Juliet, Cahide Sonku Müzikali ve rol aldığı Öykülerden Oyunlar bu sezon sahnelenecek olan oyunları...

Kemal Başar'la ülkemizde tiyatronun ve özellikle tiyatro eğitiminin içinde bulunduğu durum üzerine bir söyleşi gerçekleştirdik. Keyifli okumalar dilerim.

Kemal Oruç

"Oyunculuk dünyanın en zor mesleklerinden biridir." derler. Bunun için ne düşünüyorsunuz?

Ben herkesin oyuncu olabileceğine inanıyorum. Oyunculuk öyle dünyanın en zor şeyi falan değil. Ülkenin tamamına bakmak lazım. Bizde birçok şey şekil, kalıp... Öğretiler asla sorgulanmaz, dogmalar sorgulanmaz. Bizim doğu toplumu olmamızdan da kaynaklanan bir şey bu. Belli cümleler kabul edilir. Mesela oyunculuk dünyanın en zor şeyi kabul edilir. "Bir maden işçiliği, bir oyunculuk..." Maden işçiliğiyle kıyaslanamaz oyunculuk. "Burası bizim mabedimizdir." denir. Niye mabedimiz olsun ki? Orası bizim işyerimiz. Elbette oyunculuk zor bir iştir; ama dünyanın en zor işi değildir. Ben otuz senedir oyunculuk yapıyorum, yirmi senedir yönetmenlik yapıyorum. Kendime ayırabileceğim çok zamanım kalıyor bir kere. Bedenen inanılmaz yorulmuyorum. Bu cümleler bana ayrıca itici de geliyor. Bunlar kendilerine artı değer katmak ve kendilerini diğer meslek gruplarından üstün görmek için kimi tiyatrocuların uydurduğu ve kitlelere inandırmaya çalıştığı ve tabi inandırdığı cümleler. Tabi hocası öğrencisine söylemiş, o da gitmiş kendi öğrencisine söylemiş ve bu aptal cümleler kuşaktan kuşağa aktarılmış. Oysa halk bunları yemiyor. Kasaba girip diksiyon kurallarına göre "Bana yarım kilo kıyma verin." desem, kasaba ne kıymanın kı'sını doğru söyleyiysem? O herkesten aynı parayı alır. Elbette her meslek kutsaldır. Ama mühendisin işi kutsal değil mi? Doktorun işi kutsal değil mi? Doktorlukla kıyaslamam bile tiyatroculuğu. Çok daha değerli meslekler var. Bu benim mesleğimin de çok değerli olduğu gerçeğini değiştirmiyor. Sadece tiyatrocuların değil, herkesin insan olarak haddini bilmesi gerekir.

Oyunculukta yetenek nedir?

Yetenekten ziyade ben oyunculukta zekayı tercih ederim. Zeka yetenekten daha önemlidir. Gördüğünü algılayabilmek, iyiyi, kötüyü seçebilmek çok önemlidir. İnsan buna ne kadar erken yaşta ulaşırsa hayatın her dalında kendine faydası olacaktır.

Neredeyse her üniversitenin bir oyunculuk bölümü var. Bu oyunculuk bölümlerine girişte yetenek sınavı yapıyorlar. Bu sınavlar hakkında ne düşünüyorsunuz?

Yetenek değerlendirmek çok göreceli bir şey. Bir oyun izlediğinizde bile, ikimiz birlikte izleriz bir oyunu, birimiz çok beğeniriz, diğeri hiç beğenmeyiz. Çünkü yetenek değerlendirmede bizim yetiştiriliş tarzımız, geldiğimiz yer, ailemiz, sosyal k-

onumumuz, cebimizdeki para, zevklerimiz gelişip gelişmediği, felsefi derinliğimiz, sosyoloji hakkındaki bilgilerimiz, bunların hepsi etkindir. Ben aynı oyunu çok beğenirim; başka bir kafayla izlediğimde hiç beğenmeyebilirim de. Her şey çok görecelidir. Bu görecelik içinde, yetenek sınavlarında da, kriterler bir öğrenci seçmek için yetersiz. Öğrencinin Hamlet oynamasına gerek yok. Onunla dünya hakkında, estetik hakkında, pek çok konuda konuşabilirsiniz. Oyunculuk öğretilmez zaten. Oyunculuğu kişi kendi bulur. Çocuğa bir komedi bir de trajedi parçası hazırla, bir de doğaçlama yap, deniyor. Böyle oyuncu seçilmez. Fiziksel özellikler çok önemlidir. Açıklığı önemlidir. Sahne üstündeki arsızlığa yatkınlığı önemlidir. Kendini ne kadar çabuk ve kolay ifade edebildiği önemlidir. Kabul edilebilir bir Türkçeyle konuşabilmesi önemlidir. Bundan sonrası keyfe kalmıştır. Hangi birini alsanız bu insanların arasından her birini o seviyede oyuncu yapabilirsiniz. Bu sebeple öğrencinin seçim şekli bana Türkiye'nin kendi gibi geliyor. Bozuk.

Bunun Avrupa'da farklı örnekleri var mı?

Konservatif eğitim denen şey Rusya'da kaldı. Dünyada böyle bir şey yok artık. Büyük eğitimcilerin öğrenci kabul etmesi, öğrencinin de bu büyük eğitimciyi kabul etmesi gerekir. Tabi onun büyüklüğü ancak elli yıl sonra belli olur. Kimisi reklamlarla,

tanıtımla, büyük bir dolduruşla büyük kabul ettirilir. Pek çok uluslararası isim var: Stella Adler, Eric Morris, ondan önce de Grotowski yaşadığı dönemin Stella Adler'iydi. Bunların hepsi Stanislavski'den beslenir. Ama hepsi de röportajlarının bir köşesinde, çok zorlarsanız, Stanislavski'nin adını belki kullanır. Her biri de kendi metotlarını ürettiği numarasını yapar. Oysa oyunculukta her şey döner dolaşır Stanislavski'ye dayanır dünyada. Bizde çok fazla örneği yok. Bir iki isim var. Tuttururlar, dönemleri içinde para kazanırlar. Kimi de çırpınır, canı çıkar öğrenci için...

Tiyatro Keyfi'nde oyuncu seçerken nelere dikkat ediyorsunuz?

Ben yetmişin üzerinde oyun yönettim. Avrupa'da birçok müzikal yönettim. Shakespeare oyunları yönettim. Burada da aynı. Şimdi kendi kozama kapandım.

Çeşitli çirkinlikleri sürekli gördüğüm için Tiyatro Keyfi dışında oyun yönetmiyorum. İlkeli davranmaya çalışıyorum. Ve evet, başarıya endeksliyim. Çünkü bir özel tiyatronun üst üste iki başarısız oyun yapması

demek tiyatronun kapısına kilit vurmaktır demek, Türkiye'nin bugünkü şartlarında. Onun için iyi oyuncularla çalışmak zorundayım. Torpil yapamıyorum. Belki ödenekli tiyatrodaki yönetici olsam rahatlatcağım dostları. Ama kendi tiyatromda yapamıyorum ve iyilerle çalışıyorum.

Kapitalizmin bu kadar baskın olduğu bir dönemde tanıtımın, reklamın, medya desteğinin, ilişkilerin işin kendisinden daha değerli olduğu bir dönemde yaşıyoruz. Bu sanat için şanssız bir dönem. Kıymeti kendinden menkul, İngiltere'de, Amerika'da Stella Adler'den, Eric Morris'ten bir aylık eğitim alıp

da Türkiye'ye dönen arkadaşları biz oyunlarımızı seçmiyoruz. İyi olmadıkları için. Sıfır noktasında bir insan çok daha iyidir bence.

Türkiye'deki oyunculuk eğitimleri hakkında ne düşünüyorsunuz?

Çocukları okulda bozuyorlar. Bizde, kurulduğundan beri, konservatuvarlarda oyunculuk eğitimi taklit üzerine kurulu. Daha en başında kız öğrenci olmadığı için Musiki Muallim Cemiyeti'nde eğitim alan kadınları, Macide Tanır gibi mesela, zorunlu olarak tiyatro bölümüne aldılar. Erkek öğrencilerin oraya nasıl girdikleri ise inanılmaz hikayelerle anlatılıyor. İş böyle olunca, bizde bir yöntem oluşmamış. Modern sanat, modern tiyatro diye bir şey yok. Şair Evlenmesi, köy seyirlik oyunları, ortaoyunu vs. bunlar artık çok ham şeyler. Böyle olunca birbirlerine yakın olan Rus ve Alman Tiyatrosu'nu Carl Ebert gelip empoze ediyor. Diksiyon konusu ise başlı başına bir problem. Fikret Tartan'ın anılarında okumuştum. Almanlar geliyorlar, bir cihazla bütün Anadolu'yu dolaşıyorlar ve cihaza bütün lehçeleri kaydediyorlar. Sonunda Almanlar İstanbul lehçesinin Türk tiyatro diline uygun olduğuna karar veriyorlar. Bir diksiyon kitabı yazılıyor. Neye göre? Almanların fonetik kuralına göre, İstanbul lehçesi üzerine. Şimdi bana çok garip ve komik gelen diksiyon tarzı hala konservatuvarlarda diksiyon dersinde öğretiliyor. Oysa ki dil kendini yenileyen, gelişen bir olgudur. Sadece Türkçe için değil, her dil için öyledir. Bugün diksiyon eğitiminde iyi para var. Spikerlikle oyunculuk da birbirine karıştırılır. Oysa tamamen zıttır birbirine. Oyunculuk ve spikerlik üzerine kurslar açıp 1941 model Alman usulü diksiyon kurallarını öğretiyorlar. Kaç kuşak geçmiş üzerinden ve dil çok değişmiştir. Bu sebeple seyirci oyunu izlerken "Kim bu yaratıklar?" diyor aşağıdan. DTCF tiyatro profesörü yetiştirir, ama bunların hiçbirinin aklına değişen gelişen, dönüşen dilimizi düşünüp yeni bir diksiyon kitabı yazmak gelmez.

Tek tipçilik ve kalıplaşma üzerine konuşalım...

Birincisi, oyunculuk eğitiminin en uzununu dokuz aydır, yeter. Çocuk doğurur gibi. Bu sürenin belli riskleri de yok değil. Bizim gibi geri kalmış ülkelerde eğitmen, öğrencisinin ileride meslektaş olacağını

unutur. Höt zöt'le eğitim yapar, sonra öğrencisinin yüzüne bakamaz. Öğrenciyi açmak, onun içindeki özgürce ortaya çıkarmasına vesile olmak yerine, baskıyla, dikteyle oyunculuk eğitimi olmaz. İkincisi de, konservatuvarı YÖK'e uydurdukları için eğitim dört yıla çıktı. Yoksa üç yıldır. 1941'de Carl Ebert bile üç yıl olmasını istemişti. Tabii bunun sebebi; o dönemde oturma-kalkma, yürüyüş, çatal-bıçak tutma gibi dersler vardı. Ama şimdi bunlara ihtiyaç yok. Yani eğitim süresinin kısaltılması gerekiyor.

Beş-altı kuşak geçmesine rağmen şimdiki hocalar hala sahneye çıkıp bir parça oynarlar ve öğrencilerden de kendilerini taklit etmelerini isterler. En iyi taklit eden tam not alır. Oysa oyunculuk kişinin kendini var etmesidir. İkiizler dahil, her insan birbirinden farklıdır.

Pek çok parametre var; duygusal açıdan, fiziksel açıdan vs. O zaman insanı, hayatı anlattığımız sahnede neden herkes farklı değil? Herkesin kendi içinde yolculuğa çıkıp kendini bulması gerekir. Deneyimlemesi ve gözlem yapması gerekir; taklit etmek için değil, başka hayatlarla kendini karşılaştırmak için.

Bizde hocalar bunları öğretmek yerine, kolayca kaçır ve bir Hamlet kalıbı gösterir öğrenciyeye; öğrenci onu taklit edemediği zaman "Hayır," der, "bir daha, bir daha yap." Zaten mizansen vermenin kendisi aptallıktır. Öğrencinin, oyuncunun bunu yaratmasıdır doğru olan. Yaratar da.

Bütün geri kalmış ülkelerin müzik, resim, tiyatro vb. bölümlerinde fazla para olmadığı için mesleklerinde az başarılı ya da sıradan olan insanlar eğitmen oluyorlar. Bizim de trajedimiz bu. Başarılı olan ise, televizyondan, dublajdan, sinemadan para kazanıyor, haftada üç oyunu var; enerjisinin dörtte birini okula verebiliyor. İşte bizim okullarımızda bunlar eğitim veriyor.

Devlet Tiyatroları ve İstanbul Şehir Tiyatroları hakkında ne düşünüyorsunuz?

Devlet Tiyatrosu'nun yaptığı tiyatro, dünya açısından baktığımızda, çöplük gibi kalıyor. Çok geri kalmış.

Konservatifiği kötü muhafazakarlık, tutuculuk gibi düşünmemek lazım. İyi şeyleri muhafaza etmek lazım. Çağdaşıktan beslenmek lazım. Dünyadan beslenmek lazım. Kendi kültüründen beslenip evrensel olmak lazım; kendi kültürünü unutup diğer ülkelerin tiyatrolarını taklit etmek değil!

Şehir Tiyatroları'nın ortaoyunundan yola çıkan bir üslubu vardır, daha saygındır. Benim kabul etmediğim şey oyuncularının pek çoğunun her oyunda sürekli bir doğaçlama ihtiyacı... Öyle tiyatro olmaz bence. Prömiyer neyse her oyun öyle sergilenmelidir. Kimi oyuncular var Şehir Tiyatroları'nda, diğerleri öyle arkada bekliyor, öndeki şovunu bitirsin diye. Zihni Göktaş'ın bir oyunu mesela iki buçuk saat sürer, bir oyunu üç buçuk saat sürer, bir oyunu bir buçuk saat sürer. Ve maalesef bununla övünürler "Vaay, ne tuluat yapıyor!" diye. Kimsenin hakkı yok böyle bir şey yapmaya. Tiyatro bir disiplindir.

Devlet Tiyatrosu'na dönersek, üslupsuzdur hala. Görevini yerine getirememiştir. Taklitçilik üslup demek değildir. Devlet Tiyatroları'nın uluslararası açılımı da belli bir sistem içinde değildir. Yurt dışında oynadığı oyunlar da turistik geziden öteye gidememiştir. Senelerdir bu böyle olduğu için de halkın parası boş yere harcanıp durur. Devlet Tiyatroları senede yüz yeni oyun yapar. Ama Türkiye'de ben size dört yönetmen adı söyleyeyim, iki-üç tane de yurt dışından gelse, hadi onu bulduk diyelim; doksan oyun nasıl oluyor? Hasbelkader bir şey yapılıyor. Bizim dünya çapında tasarımcılarımız var, bana göre. Dayan tasarımcıya. Tasarımcılar meydanı boş buluyor, yönetmenden ileride çünkü. Dekorlar, demirler inip kalkıyor, hidrolikler çalışıyor, kamyon giriyor, at çıkıyor, bir iki de televizyon ünlüsü sahnede... Geçen gün bir istatistik okudum; korkunç! Türkiye'nin %81'i bir tiyatro oyunu bile izlememiş henüz. Kalan %19'u ise dekoru, hidroliği görünce "Vay be, bir oyun izledim, enfesti." diyor. Yani onu tiyatro zannediyor. Öz nerede kardeşim? Her büyük sanatçı hiç olduğunu anlar, hiçliğe ve minimalist bir düşünceye doğru gider. Bizde yaş büyüdükçe, tecrübe arttıkça yönetmen bunu olanakların hepsini kul-

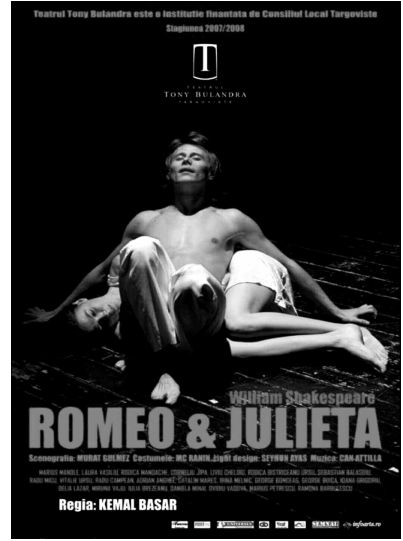
lanma becerisi diye değerlendirip daha çok para harcıyor. Oysa o harcanan para halkın parası, devletin değil! Bu sistem maalesef Devlet Tiyatrosu yıkılana kadar devam edecek. TÜSAK falan çıktı, Devlet Tiyatrosu parmak, kol değil, bedenen bakanlığın içinde. Bütün bunlar yönetenlerin, Cüneyt Gökçer'den başlayarak, yalakağından, yasaları bilmemesinden, makam hırsları olmasından dolayı ortaya çıktı.

Oyunculuk bölümlerindeki eğitmenler ve bölüm başkanları hakkında ne düşünüyorsunuz?

YÖK bölüm başkanı olabilmek için en az doçent olmayı emrediyor. Oyuncudan doçent olmaz.

Olursa da Kenan Evren z a m a n ı n d a kalıbına göre bakıp Cüneyt Gökçer'i profesör yapalım, Zeliha Berksoy'u doçent yapalım, Lemi Bilgin de iyi çanta taşıyor, Cüneyt Gökçer tavsiye etti, onu da doçent yapalım derken bir sürü insan kitapsız doçent, profesör oldu o zamanlar. Pek çoğuna bırakın makaleyi, mektup yaz, deseniz içinde bin tane imla hatası bulursunuz. Pek çoğunun yabancı dilleri de yoktur. Bugünküler de tez yazarlar, kitap yazarlar, doçent olurlar, profesör olurlar, sonra da tiyatro bölümlerinin başlarına gelirler. Anlatırlar hep; ama yapmaları gerekir ki dehalarını görelim. Tiyatro yapsınlar da görelim.

Böyle bir ortamda konservatuvarların ve tiyatro okullarının YÖK'e bağlı olması tamamen saçmalık. Ayrılması gerekir. Zaten konservatuvarın dört sene olması tamamen saçmalık. Bu saçmalığın içinde, dostlar alışverişte görsün, düşüncesiyle gençlere bolca zaman kaybettirilir. Herkes bu yanlışların farkında. Ama kimi bu alandan beslendiği için, kimi hayatını bunun üstüne kurduğu için görmezden geliyor.

Çoğu oyunculuk bölümünde okul dışında tiyatro yapmak yasak. Buna ne dersiniz?

Allah kahretsin, diyorum. Tiyatro deneyimleyerek öğrenilir, kıymeti kendinden menkul eğitmeni taklit ederek değil. Temel eğitimin süresi bana göre dokuz aydır. Dokuz aydan sonra yapacak bir şey yok. İşte o dokuz aydan sonra hoca kendini anlatıp durur. Öğrenciyi var etmesi gerekirken kendisini ona kendini empoze etmeye devam eder. İşte tek tipleşme de bundan sonra başlar. Bu sebeptendir ki, Türkiye’de iki yüze yakın Yıldız Kenter, dört yüze yakın Cüneyt Gökçer var. Müşfik Kenter de az değil; ondan da yüz tane falan var. En iyi kopya bile kötüdür.

Konservatuvar eğitimi alamayan bir kişinin oyunculukta kendini geliştirmesi için ne yapması gerekir?

Bir kere kadınlar için kolay. Askerlik yok kadınlara. Erkeklerin çoğu bu dört yıllık okullara bile bile katlanıyorlar. Ben de Mimar Sinan Üniversitesi Devlet Konservatuvarı’ndaydım ve daha üçüncü ayda “Bu ne saçmalık!” demeye başlamıştım.

Türkiye’de birçok ahlaklı eğitmen var. Oyuncu adayları bu eğitmenlerden yöntem öğrenebilir. Oyuncu adayının kendisini istismar etmeyecek eğitmeni bulması gerekir. Ve tekrar söylüyorum, dokuz ay eğitim yeterlidir. İsmi büyük eğitim kurumlarında da konservatuvarda ne yapılırsa o şekilde eğitim verilir. Bunların zamanı da uygun. Oralarda iyi eğitmen bulup eğitim alabilirler. Daha sonra da kendilerini eğitmeye devam ederler.

Sadece tiyatro çalışarak ya da diğer sanat dallarını öğrenerek tiyatrocü olunamaz. Sanatla uğraşan herkesin bunlarla birlikte mutlaka sosyolojiyle, felsefeyle, psikolojiyle ilgilenmesi ve siyasi bir pencereden dünyaya bakabilmesi gerekir. Özellikle yönetmen, tasarımcı ve kompozitör gibi yaratıcı tarafların bunları çok daha fazla özümsemesi gerekir.

Konservatuvardan mezun olanlar artık tiyatro yapmıyor. Dizi ve sinema sektörüne yöneliyorlar. Neden?

Tiyatroda para olmadığından, dizide de çok para olduğu için bütün oyuncular dizi yapmak istiyor. Kimisi bunu saklıyor; “Nefret ediyorum diziden, tiyatro benim hayatım.” diye yalan söylüyor. Herkes dizi oyuncusu olabilir. Bunun için bir eğitime gerek yoktur. Anları herkes oynayabilir. Televizyon güzel insan ister. Bu sebeple oyuncuların mankenlerle yarışıyor olması çok aşağılıkça bir şey. Televizyonda yer almak için güzel ya da enteresan olmanız gerekir. Sektör mankeni ya da manken gibi olanı tercih ediyor.

Bunun için mi artık oyunculuk bölümlerine manken gibi öğrenciler alınıyor?

Ama çeşitlilik gerek. Tiyatroya şişman da lazım.

“Yıldız oyuncu” hakkında ne düşünüyorsunuz?

Tiyatroda yıldız oyuncu yoktur. Yıldız oyunun kendidir. Eğer bir oyunun içinde yıldız oyuncu olmaya çalışırsanız, oyunu batırırsınız; batan gemiyle birlikte siz de batarsınız. Tiyatroda yıldız olunmaz. Tiyatroda herkesin oyunu ortaya çıkarmak için çalışması gerekir.

Konservatuvar eğitimi şart mı?

Ne şartı? Hatta olmaması gerekir. Bir öğrenci konservatuvara girdiyse de bozulmadan çıkmaya bakmalı. Ben konservatuvarda bunu dengeledim. Bir zorbanın bende eksilttiği şeyleri bir büyük insanın bana kattığı şeylerle dengeledim. Hatta artıya çıkartabildim. O zorbadan etkilenenlere kıyasla çok daha ileride olduğumuzu görüyorum. Her şeyden öte, insan olabilirsek, paylaşmayı öğreniriz ve sahnede de çok daha fazla başarılı oluruz. Müşfik Kenter bize bunu öğretti.

Oyunculuk deneyimleyerek öğrenilir. Ben hayatımda çok fazla hata yaptım ve bu hatalar da benim tiyatro yaşantıma çok fayda sağladı. Yapamadıkça insan yapmak ister, tutku artar, daha çok bilmek ve görmek ister. Sanatta öğrencilik hiç bitmez.

Oyuncu adaylarına üç kitap önerir misiniz?

Aziz Çalışlar’ın derlediği **Çehov ve Moskova Sanat Tiyatrosu**, Zehra İpşiroğlu’nun **Sanatta Devrim** ve Şevket Süreyya Aydemir’in **Suyu Arayan Adam** kitaplarını okumalarını öneririm. Bunlar benim başucu kitaplarımdır.

Nazım Hikmet'in hayatına şiiirlerinin penceresinden bakmak ne güzeldir. Ve o pencereden bakınca ne şiiiri onsuz ne de onu şiiirsiz düşünmenin mümkün olmadığını görmek.

Şiiirlerinde ekmeğin kokusunu aldık, çocukların şarkılarını, taşın demire değen sesini duyduk, işçinin sildiği terin toprağa düşüşünü gördük, sevdaya dair, umuda dair sözlerini okuduk... Cezaevlerinde geçir-

diği 13 yılı insanlığa adayan şiiirlerle doldurdu. Kimsenin sözünü edemeyeceği zamanlarda o yeni dünyanın hayalini anlattı. Tek derdi daha güzel ve yaşanılır bir dünyaydı. Bu sebeple 1931 yılında hakime şunu diyecekti "İddianamede beş altı noktadan suçlama var. Bunların başında benim komünist olduğumu ilan etmecliğim suç sayılmaktadır. Evet, ben komünistim, bu muhakkaktır. Komünist şiiirim ve daha esaslı komünist olmaya çalışıyorum."

Tiyatro Simurg, ustanın 114. yaş gününde tüm Nazım Hikmet severlerine güzel bir oyun hediye etti. Barış Manço Kültür Merkezi'nde yeni oyuncu kadrosuyla karşımıza çıkan Tiyatro Simurg, 2 perdelik oyununda usta şiiir Nazım'ın şiiirlerinden alıntılarda bulunarak şiiirin aşklarını, umutlarını, hüznlerini anlattı. Nazım Hikmet'in şiiir ormanında bir gezintiye çıkardı Tiyatro Simurg tüm izleyenleri. O ormanda neler yoktu ki. Mustafa Suphi'lere duyduğu derin acı, Piraye'ye, Münevver'e, Vera'ya duyduğu derin aşk, Mehmet'in ciğerini dağlayan hasreti, memleket özlemi, sevenlerine duyduğu saygı, memlekette insan manzaraları, umutları, hayalleri...

"Nazım Ormanında Gündüz Gece" ikinci gösterisini 13 Şubat 2016 gecesi Bakırköy Altan Erbulak Sahnesi'nde saat 20.00 de yapacak.

ücretsiz
Yaşam Bizden Yana
emeğe erzi

konser
Sarıgazi Festival Alanı
0212 249 44 43
<https://www.facebook.com/grupemegeerzi>

26
Temmuz
Pazar
20⁰⁰

Yaşam hızla akıyor. Aylara, yıllara sığamayacak kadar yoğun geçen zaman dilimi, artık sadece bir “an” oluyor gözlerimizin önünde...

“...Ölüyor çarpışarak insanlarımız...”

Toprağa düşüyor genç yürekler birer birer...Sayılamayacak kadar çok...Çocukların bedenleriyle besleniyor yeryüzü...Devrimin ayak sesleri yaklaştıkça, geleceği boğmak isteyen ölüm mangaları yine karşısında duruyor büyük insanlığın...

Ama planları tıkr tıkr işleyemiyor...Ölüm mangalarına karşı meydan okuyanların sayısı giderek artıyor. Tıpkı, suya atılan bir taşın, etrafında oluşturduğu giderek genişleyen dalgalar gibi...Sokakları, meydanları hınca hınç dolduran, yeni yaşama, yeni dünyaya merhaba diyenlerin sesi daha da çoğalıyor.

Beklenen o günlerin sesi çoğalırken, istedik ki biz de soluk katalım...Ezgilerimizle tatalım o elleri...Türkülerimizle dokunalım, sarılalım o yoldaş bedenlere...

Ve beklediğimiz gün...6 Eylül. Sarıgazi festival alanında...Dolduruyor alanı Sarıgazi halkı...

“...adımları gök gürültüsü türkülerini ateşten bayrağında umut umutların umudu bayrağında...”

EZGİLERİMİZ **ÖZGÜRLÜK İÇİN** **DÖVÜŞENLERE**

“Beklenen güzel günlerimiz ellerimizdedir. Haklı günler, büyük günler, gündüzlerinde sömürülme, gecelerinde aç yatılmayan ekmek, gül ve özgürlük günleri...” deniliyor ve başlıyor sahne.

Sahnedeki yapılan konuşmalarla selamlıyor Sarıgazi halkı. Selah Özakın'ın o duru ve tok sesinden şiirler dinliyoruz.

“Ama şarkı söylemek, düşlemek, gülmek, yürümek...Tek başına...Özgür olmak...Dünyaya kendi gözleriyle bakmak...”

Ve başlıyor konserimiz...

“Yaşam ve kavga için eğer söylenecekse Bir şey, bu özgürlük için dövüşenler ve sosyalizm için olmalı”diyerek izleyenleri selamlarken, havai fişekler patlıyor

gökyüzünde.

Kardeşini Kobane' de savaşta, babasını Suruç katliamında kaybeden Yağmur'daydı şimdi söz;

“Onlar devrime yürüdü!”

Kobane'de savaşanlar için, özgürlüğe çağırdık “Daweta Kobane” ile...

Devrim için çarpan yürekleri, '93'te Mahmutbey kuşatmasında düşen Yaşar Bulut'ları anıyoruz;

“Vurulup düşmüşsün

Kuşatılmış sokakta

Sıkılı yumruğun

ve yüreğinde sevdanla”

Zindanlardaki devrimci tutsaklar...Ölüm orucu ey-leminde bayraklaşanlar...”Gel Bahar ol” diye sesleniyoruz...

“Amed' te, Cizre'de, Suruç'ta, Çorum'da, Sivas'ta, Maraş' ta bizi katledenlerle asla barışmayacağız!” sözü sloganlara dönüşüyor. “Barış budur işte” bestemizle karşılıyoruz sloganları...

Ve sahnemiz Nazım'ın dizeleriyle tekrar ayaklanıyor..

“Ben yanmasam, sen yanmasan, biz yanmasak, Nasıl çıkar karanlıklar aydınlığa..”

Dövüşenlere sesleniyoruz “Adı ölümsüz” ile...

İşçi sınıfının, devrimin partisini selamlıyoruz;
“Şimdi umudun zamanı,
Şimdi vuruşmanın zamanı,
Şimdi koşmanın zamanı,
Şimdi devrim zamanı”

Buca zindanlarında idam edilen komünist genç iş-
çileri selamlıyoruz “Komsomol Marşı” ile...

Ve şimdi selamımız, nasırlı elleriyle emeğe, ey-
leme, kavgaya yürüyen işçi sınıfına;

“...Büyüyen dalga,
Zafere ulaşır verilen kavgaya”

Katledilen, yok edilen, acıları ağıtlara karışmış Er-
menileri anıyoruz “Dile Yaman” türküsüyle... Yiğit-
likleriyle bilinen Dersimi selamlıyoruz “Seyit Rıza”
ile...

Bu topraklara adını devrimle yazdıran yoldaşları-
mızı, Denizleri selamlıyoruz hep birlikte; “Adım
Deniz! Devrimciyim!”

Başlıyor şimdi o hep bildiğimiz coşku: Halaylar!

Gecenin sonuna yaklaşırken, Gezi ayaklanmasını
tekrar yaşayalım istedik...O hep bildiğimiz
fotoğraf karesini, boğaz köprü-
sünü yürüyerek ar-

şınlayan, Taksime doğru akan o dev kitleyi...ve önde
yürüyen Sarıgazi halkını...

Hep birlikte “Milyonlar!Çapulcular!” haykırıyor-
ruz...

Müziğin ritmi ve alkışla tutulan tempo birbirine
karışıyor...

Her tını yayılırken gökyüzüne, içimizde daha da
büyüyor umut ve kavgaya...

SINIRLARI AŞAN EZGİLERİMİZLE ALMANYA'DAYIZ...

"Büyük aşklar yolculuklarla başlar
ve serüvenciler düşer bu yollara " dizeleri hep
aklımızdadır, her yeni atacağımız adımda...

İstanbul'da Aralık ayına merhaba derken artık
son hazırlıklarımız da bitmek üzereydi. Ve gün
geldi...Yola koyulduk...

Yolumuz epey uzun...Ezgilerimiz bir kez daha sı-
nırları aşacak...Avrupa yollarındayız...Devrim kokan,
umut filizlerini bağrında taşıyan bu toprakların sela-
mını, ezgilerimizin notalarına tutturduk sıkı sıkı...Al-
manya'nın emek yüreklilerine taşımaya gidiyoruz...

Almanya Stuttgart Havalimanında bizi ilk karşı-
layan Alman polisleriydi, bizimle tam bir saat boyunca
uğraşmak zorunda kaldılar.Engelleri aşınca bizi bek-
leyen dostlarımızla kucaklaştık, bir yılın hasretli-
ğiyle...

Almanya'ya vardığımızda konserimize iki gün
kalmıştı.Oradaki dostlarımız, yoldaşlarımız aylardır
bu konser için büyük emek sarfetmişler, posta ku-
tusuna davetiye bırakılmamış tek bir ev bırakma-
mışlardı...Sokakları gezerken hemen her duvarda,
ilan panosunda konser afişlerimizi görebiliyor-
duk.Konsere ait her bir görseli görmek bizi daha
fazla heyecanlandırmıştı...

6 Aralık...Konser günü...Son hazırlık-
lar...Sahne, ışıklar...Soundcheck...Son ayarla-
malar...Biz hazırдық...

Kuliste bekliyoruz...İzleyiciler salona
alınmıyor... Etkinlik başlıyor açılış konu-
şması ile...Saygı duruşu...Ve ardından
anons edildiğimizi duyuyoruz...Emeğe
Ezgi!

Konserimize ilk olarak, grubumuzu
kurduğumuz günden bugüne anlatan bir video
gösterimi ile başladık...Ve başladı konserimiz...

Üzerimize aldığımız selamları notalarında sakla-

yan ezgilerimizle dinleyenlerimize ulaştırdık birer birer...İstanbul'dan, Amed'ten, Ankara'dan, Süruç'tan, Cizre, Sur, Nusaybin, Silvan'dan...

An oldu Karadeniz olduk...An oldu Trakya...An oldu Ege...

Üç saate yakın verdiğimiz bu konser tüm anıyla çok coşkulu bir konserdi bizim için...Emeği geçen dostlarımıza, yoldaşlarımıza, Emeğe Ezgi sevenlerine sonsuz teşekkürler...

**Emeğe Ezgi Susturulamaz!
Faşizmin Sanatı Susturmaya
Gücü Yetmedi Yetmeyecek!**

“Ezgilerimiz Özgürlük İçin Dövüşen Kürt Halkına” diyen Emeğe Ezgi, 2 Ocak akşamı Galatasaray Lisesi önünde Kürt halkıyla dayanışma için bir müzik dinletisi düzenlemek istedi. Grup üyeleri ve dinleti için gelenlerden 7 kişi darp edilerek gözaltına alındı.

"Sanat geleceği içinde barındıran bir silahtır.

İktidarlar en çok türkülerini söyleyenlerden, oyunlarını halkıyla iç içe oynayanlardan, dans edenlerden, şiir okuyanlardan korkar... Çünkü iktidarı sarsacak güçlü bir silahımız vardır: Sanat

Devinim Tiyatro Atölyesi oyuncusu Nurten Karahancı Galatasaray Lisesi önünde Kürt halkına destek için Emeğe Ezgi ile birlikte türküler söylerken gözaltına alındı.

Bizler halkın sanatçılarıyız. Bir halk katledilirken susanlardan değil, sahnede, sokakta, alanlarda o halkın çığılığı olanlarıdır! Susmayacağız! Susmayacağız! Susmayacağız!

Nurten Karahancı Yalnız Değildir! Emeğe Ezgi Yalnız Değildir! Kürt Halkı Yalnız Değildir!

Devinim Tiyatro Atölyesi”

Basına ve kamuoyuna,

Kan sızıyor bir halkın dinmeyen uğultusundan... Günlerdir kan uykuları, gecelerini sabaha taşıyor insanlığın... Ateş geçitlerinden geçiriliyor bir coğrafya... Bir düzine general, onbinlerce asker, özel hareket polisleri... Havan toplarıyla, ağır makineli silahlarla cehennem ateşi olup kuşatıyorlar kentleri. Oyun oynadıkları sokaklarda birer birer öldürülüyor çocuklar acımasızca... Evlerinin önünde doğmamış bebekleriyle katlediliyor kadınlar... Çocuğunun ölü bedenini, günlerce buzdolabında saklamak zorunda kalmanın acısını çekiyor analar... Sokak ortasında gençler infaz ediliyor... Panzer arkasından sürükleniyor insanlık! Cizre'de, Nusaybin'de, Sur 'da, Silopi'de sokağa çıkma yasakları ve dizginsizce sürdürülen devlet terörü...

Neden öldürülüyor Kürt halkı? Çünkü yok ezilmeye, yok sayılmaya karşı teslim olmuyor. Tıpkı Rojava'da, Kobani'de olduğu gibi. Çünkü yüzyıllar boyu ellerinden alınıp dipsiz kuyulara atılan özgürlüğünü ellerine almak istiyor. Kendi geleceğini, kaderini artık kendisi belirlemek istiyor. Nasıl yönetileceğine, kiminle birlikte ve nasıl yaşayacağına... Onun hakkı tarihsel bir gerçekliktir.

Emeğe Ezgi olarak biz bu toplumda bir tarafız ve tarafımız işçi sınıfının, emekçilerin devrim ve sosyalizm için verdiği mücadeledir. Özgürlüğü için onurluca mücadele eden Kürt halkı ve diğer ezilen halklardır.

Bugün bu ülkenin işçi sınıfına, emekçilerine, aydın-sanatçılarına, gençliğine, kadınlara bir kez daha ezgilerimizle seslenmek istedik. Çağrımız bu kez sözümüzle:

Gelin, Kürt halkına karşı yapılan bu katliamlara, vahşete karşı sesimizi daha da yükseltelim. Dinci-faşist iktidara, kapitalizme karşı mücadeleyi daha da büyütme için... Özgürlük için... İnsanlık için...

Nasıl ki Gezi Ayaklanmasını sokaklarda, meydanlarda, barikat başlarında birlikte yarattık milyonlar halinde; Gezi Parkından Lice'ye köprü kurduk birlikte; gelin şimdi de hem kendi kurtuluşumuz, özgürlüğümüz hem de Kürt halkı için bu kavgayı omuzlayalım hep birlikte!

Kürt halkı, özgürlüğü tutan ellerini bize cömertçe uzatıyor. Biz de tutalım ve sınıksız sarıyalım o ellere...

Ve ses verelim hendekler ardındaki o çağrıya:

**RABIN SERXWE!
AYAĞA KALKIN!
Kürt halkı yalnız değildir!
Yaşasın Halkların Mücadele Birliği!
EMEĞE EZGİ**

325 TL' LİK OPERA... ÖDENEKLİ TİYATROLAR... BEYAZ DEĞİL...

Kemal Oruç*

325 TL'lik Opera

Brecht'in tiyatrosu Berliner Ensemble, Zorlu AVM'nin sahnesinde "Üç Kuruşluk Opera"yı sahneleyecek. Bilet fiyatı, zengin olup oyunu en önden izleyecekler için 1. kategori: 325 TL, maaşından kesip köşeye koyduğu parayla en arkadan izleyecekler için 5. kategori: 101 TL. Paranıza göre kategorilendiriliyorsunuz; ya merkezdesiniz ya da merkezin çok dışında... Öğrenci bileti ise 39,5 TL. Öğrenci biletlerinde kategori bile belli değil, yani öğrencileri en arkaya atacaklar. Ayrıca bilet satış sitesinde öğrenci bileti alınmıyor.

Devlet sahneleri neden kapattı? Kapitalistler AVM'lere sahne kurup Brecht'i 325 TL'ye satsın diye! Sahnelerimizi bir bir kapatıp insanları bu çok pahalı AVM sahnelerine mahkum ettiler. Peki kimler izleyebilecek bu oyunları? Asgari ücretliler izleyebilecek mi mesela?

Her şeyden önce, sosyalist Brecht'in tiyatrosunun bir AVM sahnesinde, asgari ücretin üçte biri fiyatına oyun sahneleyecek olması ironik değil mi? Tıpkı komünist şairlerin kitaplarının bankalar tarafından basılması gibi...

Peki buna kim sebep oluyor? Aileleri mi? Mirasçıları mı? Kim? Kim satıyor onların onurunu, hatırasını, mücadelesini?

Biz, kapitalistlere ve onlara yem olan mirasçılara inat, Brecht'in ve komünist şairlerin mücadelelerini sürdüreceğiz!

Biliyoruz ki; sosyalist Brecht'in oyunu "Üç Kuruşluk Opera"; Zorlu AVM'de satılacak olan ise "325 TL'lik Opera"dır!

Biliyoruz ki; şiir bankaların sattığı kitaplarda değil;

sahaflarda emek kokan kitaplarda ve sokakta güzel.

Ayrıca 325 TL'ye hem Alternatif Tiyatrolarda en az on harika oyun izleyebilirsiniz hem de gerçekten mücadele eden bu tiyatrolara destek olabilirsiniz. Seçim sizin!

Süha Uygur

Şehir Tiyatroları'nın yeni Genel Sanat Yönetmeni Süha Uygur... Nejat Uygur'un pek bilinmeyen oğlu; meşhur Süheyl Uygur'un ikizi... Yıllarca Uygur Sanat Tiyatrosu'nda yöneticilik/yapımcılık yapmış, "Kodum mu Oturturum", "Şeyini Şey Ettiğimin Şeyi" gibi oyunlar yönetmiş... Şimdiye dek Şehir Tiyatroları'yla hiç ilişkisi olmamış.

Tiyatro Dergisi'ne verdiği röportajda şunları söylüyor:

"Olaya çok vakıf değilim aslında, çok yüzeysel söylüyorum bunları."

"...çok yabancı olduğum bir kurum; işleyişe yabancıyım."

"...yüzeysel, kulak dolması bildiğim konulara iyice hakim olarak..."

"...içeriye girince sorun nerede bunların hepsine şu an için uzağım."

"Ben şu an ne söylesem yanlış olur. Önce olaylara tam anlamıyla vakıf olmam gerek."

"Öncelikle bunu iyice öğrenmem, değerlendirmem lazım..."

"...HİSSİYATIM VE İNANCIM BU SORUNLARIN ÇÖZÜLECEĞİ..."

"TEK İNANCIM ŞU; BU SORUNLARIN ÇÖZÜLMESİ."

"...BENİ DEĞERLENDİRMELERİ, BU İŞİ YAPABİLECEĞİME İNANMALARI."

Bu sözlere yorum yapmaya gerek yok. Eleştirisi içinde...

AKP atamasıyla gelen Süha Uygur'u yandaş medya da öve öve bitiremiyor. Yandaş medya bu kadar övüyorsa durup bir düşünmek gerek ne döndüğünü!

Süha Uygur diyor ki "Ben siyaset adamı değilim. Benim tek amacım tiyatro yapmak. Diğer kavgalar beni enterese etmiyor." Oysa bürokratların kışkacında olan İstanbul Şehir Tiyatroları'nın başına kurumu çok iyi tanıyan ve siyasetten anlayan bir sanatçının gelmesi şart! Şehir Tiyatroları'nın başına geçecek olan kişinin sanatçıların ve halkın sözünü temsil etmesi gerekir; iktidarın değil! Şehir Tiyatroları Genel Sanat Yönetmeni'ni bizzat Şehir Tiyatroları'ndaki emekçiler seçmelidir.

Süha Uygur, kendi tiyatrosunda "Kodum mu Oturturum ve "Şeyini Şey Ettiğimin Şeyi" gibi çok sanatsal(!) oyunlar yönetmeye devam edebilir. Buna da kimsenin itirazı olmaz. Ama hiç bilmediği bir kurumda, yönetemeyeceği bir repertuvarla, zaman doldurmaktan başka bir şey yapamayacaktır. Görünen o ki, iktidar da onu bunun için görevlendirdi.

Devlet Tiyatroları'ndaki Sosyal Sorumluluk Projesi Değil, Zorunlu Görevdir!

Devlet Tiyatroları web sitesinde "*Devlet Tiyatroları'ndan bir sosyal sorumluluk projesi daha: Ankara Devlet Tiyatrosu Görme ve İşitme Engelliler İçin Perdelerini Açacak*" diye bir haber paylaşıldı. Haberin devamı şöyle:

“Ankara Devlet Tiyatrosu tarafından sahneye uyarlanan, İspanyol tiyatro, sinema, oyun yazarı ve çevirmen Jordi Galceran Ferrer’i uluslararası bir üne kavuşturan 2003 yılında yazdığı kara komedi türündeki ‘Grönholm Metodu’ adlı oyun, 23 Ocak Cumartesi günü saat 15.00’te görme ve işitme engelliler için sahnelenecek.”

Ayrıca *“Ankara Devlet Tiyatrosu geçtiğimiz sezon Küçük Hanımlar Küçük Beyler Uluslararası Çocuk Tiyatroları Festival’inde de görme engelli çocuklara yönelik ‘Okuma Tiyatrosu’ projesi ile ‘Gerdedanlar Ateş Etmez’ adlı oyunu festival kapsamında sahnelemiş ve Ankara Devlet Tiyatrosu sanatçılarının canlı olarak seslendirdiği oyunda zaman zaman yağmur ve rüzgâr efektleri de dâhil edilerek okuma zenginleştirilmişti.”* diye de bir yıl önceki aynı amaçlı etkinlik hatırlatılmış.

Yılda bir kez engelliler için etkinlik yapıp buna da ‘sosyal sorumluluk projesi’ demek ve bununla övünmek korkunç değil mi? Devlet olarak engelliler için yaptığınız bu etkinliği ‘sosyal sorumluluk projesi’ diye servis etmeniz ayrımcılık yaptığınızı gösterir.

Engelliler için bu tür etkinlikler yapmak zaten Devlet Tiyatroları’nın zorunlu ‘görevi’dir! Bu görevinizi bütün bölgelerde sürekli yerine getirmek zorundasınız!

Beyaz Hiç de Beyaz Değil!

Şaşkınlıktan ne halt edeceğini bilemeyen ve “Çocuklar öldürülüyor.” sözünü bir anlık boşluğunda alkışlatan kapitalizmin baş şovmenlerinden Beyazıt Öztürk’ü de sahte Twitter hesabıyla devrimci yaptınız ve buna da inandınız ya, daha ne diyeyim? İşi ve çıkarları gereği, Kanal D’nin yaptığı gibi, devlet ağzıyla açıklama yaptı Beyaz... Ve bence hiç de beyaz değil bu adam! Dediğiniz gibi “Beyaz yalnız değil!”; kapitalizm her daim onun yanında! Mücadeleyi şovmen ağzında aramayın a dostlar!

Kapitalist Ali Koç’un ağzında ya da vefat etti diye Mustafa Koç’un ardında ise hiç aramayın!

*Drama Kumpanya Sanat Yönetmeni

BAŞLIK

Sen...

Sen neyi bekliyorsun kadın!!!

Karnındaki bebek kız olduğu için lanetlenmeyi mi?

Başkaldırışını, isyanını günah sayan

seni şeytan gören

lanetleyen törelerin

varlığını yok etmesini mi?

Her gün her an ölmek yerine

Belki de kurtuluşun olacak isyan bayrağın

Korkma kadın korkma.

Haykır ve dile getir isyanını

Yaşamak uğruna varsın yolun düşsün ölüme.

Ya sen

Sen niye böyle biçare

Atadan babadan töreden çektiğin yetmez mi?

Şimdi de koca mı seni böyle susturan

Pusturan

Korkuyorsun...

biliyorum...

Yüzünde en acı şiirlerin dizeleri var.

Tarihlerin yazdığı köleliğin sızısı

Yazamadığı özgürlüğün özlemi var...

Kalk!!!

Silkelen köhne kuytularından.

Korkun seni yıldırmasın...

Yaşamın tükenmeden kalk ayağa.

Cüretini göster sefil gövde gösterilerine karşı...

Aç o karanlığa gömülü yapraklarını

Yeşert güneşin altında

Neyi kaybedeceksin ki yaşamadıktan sonra.

Sana soruyorum

Sana...

Sen sermayenin katmer katmer sömürülen insanı

Ucuz kölelik için anlaşma mı yaptın ki

susar durursun?

Yaşamın satın alınmış kullanılır olmuş

faşizmin kollarında...

Kimsin? Nesin? Sen bile bilmiyorsun...

Seherin ışıkları ile başlayan bir köle yaşamı.

Susmak zamanı bitmeli artık.

Yaşamadan hayatı, analığı, kadın olmayı yaşamadan

En önemlisi insanca yaşamadan

yok olup gideceksin?

Susma...

Susma göster var olduğunu

Göster duruşunu

Sesini duyur kadın.

Kaybedecek neyin var?

Hayatına vurulmuş zincirlerinden başka.

Ya sen kana belenmiş toprakların,

Evladına kıyılmış çocukların anası

Yetmez mi bizden çaldıkları sevinçler?

Yetmez mi kanla düşen gözyaşların?

Zindanlarda kayıp evladına,

Sokaklarda kurşunlanan yavruna,

Beşikte vurulan bebene

Kahroluşun yetmez mi?

Bin kat...

bin kat daha haykır ki sesini

Binlerce elle birleştir ki elini

Gözyaşlarından akmasın evlatların

Katilleri dize getir

Birikmiş öfkenle,

inancınla, direncinle

Yaşam belki de;

siz anaların isyanla birleşen ellerinde...

Barışa

Kutsadığım Kadın

Sinan Kurt

*gözlerimi kapatırken yaşamın en kirlî yüzüne
gözlerin gözlerimde ışıldar en sürgün vaktimde
yüzün bombalar altında kalan bir çocuğun masumiyeti
yüzün özgürlükten kalma bir kar çiçeği dağlarda
ellerin bir zeytin dalı
ülkemin doğusunda uzayıp uzayıp kırılan
ellerin acılar denizinde beklenen bir umut
mezopotamya da aşk ile tazelenen*

*sen ülkemin barışına kutsadığım kadın
uğruna toprağa lüleli saçlı kızlar
yaman endamlı erkekler kurban ettiğim
benim ülkeme düşen ateşe ab ol artık
seller nehirler oluştur
ve kapansın savaşa giden bütün yollar
özgürlüğe vurulan Ahmet Arif'in prangalarını
uçurumların en dipsiz yerlerine fırlat
fırlat ve kaybolsun
umudun olmadığı bütün kör kuyularda*

*sen barışa kutsadığım
ve umudu
kalbimin tam üstünde canlı kılan kadın
ülkemin bir sabahında
gözlerimi yaşamın en güzel yüzüne açmak isterken
cesur çocukların bir daha yakılmadığı geleceğine uzat beni*

Şair Faris Kuseyri'le Orontes Mensurları Üzerine

“Hem derde bakmayı bilerek hem de dermanı hatırlayarak”

Ayışığı Sanat Merkezi: Orontes’i mensur şiir tarzında yazmak bir risk değil mi? Çünkü çokça denenmiş bir tarz değil bildiğim kadarıyla... Bu duruma dair bize ne demek istersiniz?

Faris Kuseyri: Mensur şiir genel itibarıyla Fransız edebiyatı kökenli sayılabilir. Esas olarak Baudelaire’den başlayan bir hat üzerinde önemli ve bizim edebiyatımızı da doğrudan etkilemiş Fransız şairler tarafından denenmiş bir tarz. Malum, Ahmet Haşim, Yahya Kemal üzerinden gelen ekol ve Cumhuriyet devrinin ilk yıllarındaki hececi şairlerin bir kısmı sembolistlerden çok etkilendiler. Fakat Fransız şiirinden ilham alan Türkçenin sembolist şairleri mensur şiire çok az yer açtılar kitaplarında. İlginç olan; Baudelaire’i iyi okuyan, Fransız romanını da iyi okuyan, Fransızca’yı çok iyi bilen romancılarımızın, ilk defa mensur şiirle ilgilenmesidir. Bu çok dikkat çekici bir fenomendir. Yani aslında işi şiir olmayan Halit Ziya, Mehmed Rauf hatta daha sonra Yakup Kadri, Halide Edib gibi yazarlar, mensur şiire ilgi gösterdi. Bu dikkat çekici bir şeydir çünkü bizim edebiyatımızda hâkim tür her zaman şiir olmuştur. Bu romancılar da içlerinde yanan şiir ateşini belki de mensur şiirle harlama yoluna gittiler. Mensur şiirin bizim edebiyatımızda bu andığımız kişilerden sonra büyük şairler tarafından zaman zaman kullanıldığını da biliyoruz. Bugün aklımıza gelebilecek pek çok önemli şair, bunların içinde toplumcu şairler de var, mensur şiir tarzını kullandılar, denediler. Fakat bildiğim kadarıyla bir kitabın tamamının mensur şiir olarak ortaya çıkması çok sık görülen bir şey değil. Örnekleri mutlaka bulunabilir ama çok sık görülen bir şey değil.

Sizin en başta andığınız mensur şiirin bir ilk kitap için risk oluşturup oluşturmadığı sorusu önemli bir sorudur. Bunun üzerinde düşünecek çok zamanım oldu, emin olabilirsiniz. Bunun üzerine çok düşündüm çünkü 90'lı yılların sonundan beri dergilerde çeviri, yazı, deneme ve makalelerden başka şiir de yayınlıyorum ve bunların hiçbiri mensur şiir değildi. Hep manzum şiirler yayınladım. Yazıları zaten ayrı tutuyorum. Fakat bir kitabın, yani bir şiir kitabının tematik bir bütünlük taşıması gerektiğine kanaat getirdim yıllar içinde. "Orontes Mensurları"nı on yılı aşkın bir sürede biriktirdim. Manzumları bir tarafa koydum, onları nasıl olsa değerlendiririz diye... Fakat ne yazarsam yazıyım, hangi türde yazarsam yazıyım aklımda hep mensurelerden oluşturmayı planladığım kitabım vardı. Bunun bir risk olduğu gerçektir çünkü mensur şiir ile yola çıkan bir şair, düzyazı ile nazım arasında bir gidip gelme yaşayabilir. Zira mensur şiir her ne kadar mısra ile kurulmasa da şiirsel bileşenlere, özellikle bir atmosfer yaratma, ritim, ahenk gibi unsurlara muhtaçtır. Gelin görün ki satır sonu ses benzeşmelerinden neşet edecek ve ahengin en kolay ve yıpratılmış yöntemi olan kafiyeden dahi mahrumdur. O halde ahenk arayan mensur şiir şairinin daha gerçek, daha dolaysız, daha deruni yollar bulması gerekir. İşte mensure yazarak manzumda bulunmasını beklediğimiz bir atmosfer yaratmak bu çehresiyle güçtür. Şairi bocalatabilir. Bu çok doğal bir durumdur. Ve birinden birine ağırlık vermek, şairin dengesini bozabilir. Şairi tökezletebilir, düşürebilir, belki de böyle olmuştur. İşte onu okuyucu takdir eder.

ASM: O zaman bu kararı okuyucu mu verecek?

FK: Okuyucu verecek şüphesiz.

ASM: Orontes Mensurları bir coğrafyaya dair sosyolojik okumaya da götürüyor okuyucuyu. Bu sosyolojik okumada metinler de tabii dinî motifler içeriyor. Bu bağlamda bu coğrafyanın tarihsel dokusunu, tarihsel gelişimini, kültürünü bilmeyen bir şiir okuyucusu için Orontes Mensurları bir sıkıntı taşımaz mı? Orontes Mensurları'ndaki metnin doğru bir şekilde okunması, doğru bir şekilde yorumlanabilmesi için, bu şiirlerin okuyucuya hedeflediklerini söyleyebilmesi adına yine bir sıkıntı

yaşamaz mı okur? Ya da şöyle de diyebilir miyiz; Antakya'yı tanımayan, bu coğrafyayı tanımayan bir okuyucu için bu kitap Antakya'nın tarihsel dokusunu ve kültürünü öğrenebilmesi adına bir şans mıdır? Çünkü böyle bir durum da söz konusudur bizce... Bu iki zıt gibi duran duruma dair ne söylemek istersiniz?

FK: Şimdi sizin ifade ettiğiniz sıkıntıyı anladığımı zannediyorum. Sizin ifadenizden anladığım şey şu: Hayat sadece inanç temelli, kutsal kitaplar temelli veya başka tarafa geçelim mitoloji temelli veya başka bir tarafa geçelim sosyal hareketler, sınıf savaşımı temelli ele alınmaz. Bunların tamamını bir arada ele almak gerekir. Hatta kendi bütünsel varlığını nispeten yakın bir tarihte var etmiş psikoloji bilimini de dâhil edebiliriz bu sıralamaya. Ona da bakmak gerektiğini söyleyebiliriz.

Sorunuzun özüne gelecek olursak bizim coğrafyamız semavi dinlerin komşusu olması hatta bizatihi semavi dinleri yaratan topraklar olması sebebiyle, dinleri her zaman şiddetli çatışmaların veya zaman zaman barışmaların paydasında yaşamış. Bu merkezileşme, kaçınılmaz olarak dünyanın ilgisini çeşitli saiklerle bu topraklara yöneltmiştir. Dinsel şiddetin veya hiç değilse ötekileştirme, düşmanlaştırmanın bu topraklara yabancı olmadığını ve yine yukarıda andığımız merkezileşmeyle ilgisinin bulunduğunu da unutmamak gerekir.

İsterseniz bunu İbn-i Munkız'dan, isterseniz Arapların Gözünden Haçlı Seferleri kitabını ondan esinlenerek yazan Amin Maoluf'tan okuyabiliriz. Topraklarımız yüzyıllarca süren Haçlı Seferleri'ni yaşadı! Nedir Haçlı Seferleri? Şöyle karikatürize ediyorlar: "Maarra'da insan eti yiyecek kadar iblisin hizmetine girmiş Hıristiyan istilacılar vardı, burada da çok efendi Müslüman çocuklar kardeşçe yaşayıp gidiyordu. Bu istilacılar gelip bu Müslüman çocukların kafasını kesmek istediler." Bunu böyle okumak isteyenler okuyabilir, o kendi bileceği şey. Fakat bu okuma yanlıştır. Her zaman olduğu gibi din kisvesi altında Doğu'da var olduğu düşünülen zenginliği ele geçirmek isteyen o zamanın zalimleri buradaki mazlumların başına musallat oldu. Bu çok kaba çerçeveli tarih okumasını, tarihin her dönemi için Doğu Akdeniz'in, Anado-

lu'nun ve Mezopotamya'nın başına musallat olmuş bir bela olarak okuyabilirsiniz. Peki din, bu kaba çerçevenin neresindedir? Sadece zalimin elindeki kılıç mıdır? Hayır değildir; zira dinler özünde mutlaka olumsuz, mutlaka hayatımızdan dışlanması gereken unsurlar değildir. Zaman zaman birleştirici unsurlar da olabilirler. Tarihin pek az sayfası dinlerin bu özelliğini anlatan nakışlar içerir, fakat din kategorik olarak olumsuz değildir. İnsanlığın başına büyük felaketler açtığını, mızrak olduğunu, fetva verdiğini unutmadan bunu söyleyelim.

Antakya özeline gelirsek... Antakya'yı gösteren herhangi tarihî bir mahalle haritasına bakarsanız, aşağı yukarı bugün de devam eden bir gerçeği görürsünüz. Mahalleler dinî ve mezhebi olarak konumlanmıştır. Bu sadece Antakya'ya özgü bir durum değildir aslında. İstanbul'dan başlayarak bütün Roma sonrası coğrafyalarda daha da genelleştirsek dünyanın başkaca köşelerinde de görülür. Dinî, mezhebi veya etnik aidiyet temel bir kategorizasyon yöntemidir. Büyük ölçüde de sınıfsal kategorilerle iç içe geçmiştir, bu sebeple de toplumsal grupların teşkilinde sınıf aidiyeti kadar olmasa da etki gücüne sahiptir. Bu iç içe geçme durumu biraz kafa karıştırıyor. Belki daha sonra buna değiniriz.

Antakya'da yaşayan kadim halkların kendilerini ifade biçimi din olduğu için, dini anlamak veya dini duymak dini yaşamak bizi gericileştirmez. Onu her şeyin üzerine çıkarmak, dinden başka hiçbir şey düşünmemek ve kendini sadece din ile ifade etmek bizi gericileştirir. En çok da kendi inançlarımızı dayatmak, daha ileri götürürsek başka inançlara saldırmak bizi gericileştirir. Ki bu topraklar, andığımız türde gericiliğe hiç de yabancı değildir.

Nihayetinde benim, sizin de andığınız gibi sosyolojik ve psikolojik bir okuma yapmak istediğim için kendi ninemin, babamın dualarını yok sayarak işe koyulmam onlara ve dahası kendime haksızlık olurdu. Ve açıkçası biraz da yalan olurdu. Yani kendi toplumsal gerçekliğimizden uzaklaşmak olurdu.

ASM: Biz, din ön planda tutulmuş demiyoruz. Yani dine fazla bulaşılmadan bu metinler yazılmış ama bu coğrafyayı iyi tanımayan bir şiir okuyucusunun bu metinleri doğru bir şekilde yo-

rumlama açısından sıkıntı yaşayabilir...

FK: Canı sağ olsun şimdi ona söyleyecek pek bir şey kalmıyor. Sonuçta bizim yapmamız gereken ilham perisine teslim olmamak. Gecelerimizi bir gün burnumuzun ucuna konacak bir ilham perisini bekleyerek değil, çalışarak geçirmektir. Ünlü bir gitar virtüözünün sözü mealen aklımda kalmış: "Şimdi yaşlandım artık, iyi de gitar çaldığımı söylüyorlar; gençliğime bakıyorum, gençliğimde günde sekiz saat gitar çalışırdım. Şimdi o kadar pişmanım ki niye dokuz saat çalışmadım, niye on saat çalışmadım." diyordu. Biz çalışırız, eğer bir ipek tezgâhındaysak ona çalışırız, eğer masanın başındaysak şiire çalışırız, ortaya koyarız. Okur da artık ondan ne anlar onu biz bilemeyiz. Onun canı sağ olsun dediğim gibi. Ama şunu söylemek lazım, şiir üzerine konuşmanın böyle bir riski vardır; nihayetinde şiirin bir yorum tarafı olduğunu kabul etmek zorundayız. Fakat şiiri aşırı yoruma da götürmemek lazım. Yani metin budur, metinden herkesin alabileceği bir şeyler vardır veya hiçbir şey veremeyebilir metin...

ASM: Kolay şiir okuyucusu o zaman biraz kendisi çalışsın...

FK: Yani çalışsın demeyelim, haksızlık etmeyelim okura ama şöyle diyelim: Belli metinlerin bir art alana ihtiyacı var. Zaten siz de fark ettiniz, belki de böyle bir soru da hazırladınız. Kitabın sonunda bir sözlük var. Bunun üzerinde yıllarca kafa yordum desem abarttığımı düşünürsünüz. Hayır, abartmıyorum. Gerçekten kitabın sonuna bir sözlük koyup koymama fikri, zihnimi yıllarca meşgul etti. Neden bunu yapma ihtiyacı hissediyorum? Sizin de andığınız bu "Acaba okuru bir gündüz aydınlığında, kara fenerle baş başa mı bırakıyoruz?" sorusunu sorduğum için. Okur bu kitabı nasıl isterse öyle okusun. İsterse lügate bakarak, istemezse de bakmadan, yakıştırıp, atlayarak. Hatta belki de ikincisi daha iyi.

ASM: Sizin şiirinizde bir destansı anlatım var ve bu coğrafyanın çocukları olarak biz Orontes Mensurları'nı okurken ilk hissettiğimiz şey; sanki bu coğrafyanın insanlarını dinliyoruz, sanki bize masal anlatıyorlar gibi... Aslında bu sorunun cevabını siz ilk soruda da verdiniz ama belki biraz daha derinlemesine alırız. Bu coğrafyaya dair bu sosyolojik okumayı Faris Kuseyri neden destansı

metinlerle ve özellikle niye şiirle anlatma ihtiyacı duymuştur? Bir öykü şeklinde ya da başka bir şekilde değil de niye şiir?

FK: Şimdi bizim tezgâhımız bu, biraz kaba bir ifadeyle... Eğer bir öykü tezgâhımız olsaydı o öyküden o kumaşı üretmeye gayret edebilirdik. Bir bisiklet tamircisinin bisiklet tamir edip motor tamir etmemesi gibi. Bence buna çok takılmamak lazım. Ama sorduğunuz diğer kısım, üzerinde konuşulmayı hak ediyor. Şimdi tabii masal sözcüğü zaman zaman olumsuz da algılanan bir sözcük. Onu ifade etmediğinizi ben gayet iyi anlıyorum. Bunu kadim metinler ile bir arada düşünebilir miyiz diye sormuş olduğunuzu varsayarak cevap veriyorum. Evet, aslında öyle. Ve buradaki dil tercihleri, kelime tercihlerinin de bu yönde yapıldığını zaten siz fark edip bu soruyu soruyorsunuz. Yani artık hayatımızdan dışlanan kelimeler, artık hatırlanmadığını düşündüğümüz insanlar, artık tamamen yok olduğunu zannettiğimiz şehir, kasaba, köy adları... Bunların hepsini ben kendi sadakatimle yani hafızaya duyduğum sadakatle beraber anlatmak istiyorum. Çünkü ben, Asi Nehri'nin kıyısında babamın elinde elim varken babamın bana anlattığı -hangi mitolojik öykünün hangi efsanenin bir parçası olduğunu bilmeden anlattığı- öyküyü daha sonra mitoloji kitaplarından okuduğumda yaşadığım hissi vermek istiyorum. Onu yeniden duyurmak istiyorum. Fakat burada önemli olan babamın bana mitolojik bir öykü anlatması değil, benim bir küçük bir çocukken babamın benim elimi tutuyorken bunu anlatması benim için daha önemli. Üstelik bu öykülerin izleri hâlâ yerli yerinde. Binlerce yıllık Fenike kolyelerindeki motiflerin bugün de yaşadığını görüp şaşırarak ve sevinmekle ilgili bu. Yani bu toprağın ortak hafızasında ne varsa -bunların kolunu kanadını kırmış olabilirim ama- bu ortak hafızada ne varsa bunların benim kendi süzgecimden geçerek -çünkü başka bir süzgecim yok- unutulmamasını istediğim için, size az önce andığım sadakati pusulam ve rehberim bellediğim için hatırlatmak istiyorum. Bu çerçevede ninelerden, dedelerden, babalardan, annelerden dinlediğimiz masallar bütün bu coğrafyanın ortak öyküsüdür.

Çok sevdiğim bir yazar arkadaşım anlatmıştı. Defne'de mozaikler henüz arkeologlar tarafından

yerlerinden sökülüp Müze'ye taşınmadan önce kadınların mozaiklerden örgü desenleri çıkardığını. Bir bebeğin zıbtında Roma konsüllerinin yıkandığı hamamların duvar mozaiklerinin desenlerinin yaşadığını bilmek insanın tüylerini diken diken etmeye yeter. Bu mozaikler, bu köprüler, bu hamamlar ya da az önce anlattığımız gibi maddi olmayan tarihsel ve mitolojik sözel malzeme bizim mirasımızdır. Aslında biz oyuz diyelim. Ona bir miras demeyelim. İsterseniz bunu Sümerlerden başlatın, isterseniz sizi bazı rölyefleri hatırlayarak benzettiğim Fenikelilerden alın. Belki de onların çocuklarıyız... İsterseniz Hititlerden, Helenlerden alın, isterseniz oradan getirin Selçuklulardan başlatın isterseniz buradaki kadim Arap halklarından alın... Hangisini alırsanız alın onları biriktire biriktire, dilden dile, dinden dine, sözden söze benim babamın diline kadar, ninemin diline kadar getirin. Bunları yaşatmak gibi bir sorumluluğumuz var. Benim kitabım bu çerçevede -benim kitabım diye başlıyorum kusura bakmayın, bu biraz hadsizliktir ama- o unutulmaya yüz tutmuş olduğu düşünülen kadim, sonsuz sözlü kültürün yine benim dar, kısır pence-remden görünen, süzülen hali.

Yazıyla çok geç tanıştığımız için dilden dile, kulaktan kulağa gelen bütün o hikâyatı ifade etmeyi bir gönül borcu bildiğim için bunları yazıyorum. Bu gönül borcu önce kendimedir. Sonra bana o masalları anlatan nineme, dedeme, babama, annemdir. Sonra şehrim, kavmime sonra da insanlığıdır. Fakat bu gönül borcu emin olun ki şiiri bir cendereye sokar. Ona şüphe yok. Çünkü siz şiirin dizginsiz koşusuna bir "gönül borcu" gemini vurmaya çalışırsanız şiiri belki de yavaşlatmış, hafifletmiş olursunuz. Ama şiir sadece coşkun duyguların ifadesi olmadığı için, bir çalışma sonucu ortaya çıkması gerektiğine inandığım için işte şimdi Mensurlar üzerine konuşuyoruz.

ASM: Bu soru benim kendi sübjektif okumamdır. Mesela ben Ece Ayhan şiiri için şunu söylüyorum: O şiirin size bir şeyler söyleyebilmesi için bir Ece Ayhan kılavuzunun olması lazım. Bunu sizin şiirinizde de gördüm. Okuyucu bu şiirleri, metinleri okuduğunda o şiirlerin ona bir şeyler söylemesi için, bu tarihsel dokuyla bir bağ kurabilmesi, kurguya ortak olabilmesi için bazı temel noktalara vakıf olabilmesi lazım. Siz de bunu sezinlemişsi-

niz ve kitabın arkasına bir sözlük koymayı düşünüşünüz.

FK: Şimdi bir tarihsel ifadelerin, mitolojik ve yöresel inanç göndermelerinin hatta kişi adlarının geçtiği bir metinde bazı sıkıntılar kaçınılmazdır. Fakat şunu söylemek lazım: Biz artık mitoloji çağında yaşamıyoruz. Bakın Yunan mitolojisine veya Antik Yunan tragediyalarına, Homeros'a... Onlar zaten tanrılarla aynı sofralarda oturuyorlardı. Homeros zaman zaman tanrılarla kavga eder. İlyada'da kimi tanrılar Troyalıları kimileri istilacıları destekler. Onlar zaten tanrılarla bir arada yaşayan kişilerdi ve bir zamanlar mitoloji hayatın kendisiydi. Fakat biz artık mitoloji çağında değiliz. Mitoloji çağında olmadığımız için mitolojiden veya kadim metinlerden istifade etmek isteyen bir kişi, çalışmak zorunda. Sadece hayata bakarak bunu yapamaz. Fakat bizim "şansımız" diyelim; biz o mitolojinin yaşandığı toprakların evladız. Çünkü bugün herhangi bir mitoloji kitabında açıp okuyacağımız herhangi bir öykünün -isterseniz Adonis'i okuyun isterseniz Defne'yi okuyun- öyle veya böyle bizim Asi Nehri'mizin, bizim Harbiye'mizin izleri vardır. Hatta bu coğrafyayı genişleterek söyleyelim ki benim Orontes Havzası olarak düşündüm coğrafya, doğal olarak aslında sadece Antakya merkez değildir; Mersin-Adana hattından başlatın Lazkiye'ye, Tartus'a kadar götürün, Halep'i de dâhil edin, Antep'i de dâhil edin. İşte bütün bu Havza'dan sayısız iz görürsünüz o kitaplarda.

Bu anlamda mitolojiden istifade etmeye çalışmıyorum ben. Ben zannımca şunu yapıyorum, yapmak istiyorum diyelim: O kadim anlatıların hatta az çok bu anlatılarla etkileşim içindeki "tarih" in bugüne yansımalarını, bireysel bakışla yakalamaya çalışmak. Ve doğal olarak efsanenin hayata akışı kadar, hayatın efsaneye akışını da görmek istemek. Çünkü bu geçişkenlik ve etkileşim kaçınılmaz oluyor. Ne biz mitoloji çağındayız ne de bizim yaşadıklarımızı yarın bir gün "Olympos" a benzetilerek "Habib Neccar Dağındaki Öyküler" diye anlatılacak... Ama bizden önce anlatılmış öyküler, yaşanmış hayatların şüphesiz belli sonuçlarını yaşıyoruz. Ve Antakya, az önce andığım "tarih-hâl", "mazi-hâl" geçişkenliğinin çok kuvvetli yaşadığı bir yer olarak düşünülebilir. Biz yaşadığı-

mızı yazıyoruz diyelim, artık buna tarih mi der, mitoloji mi der onu okuyanlara bırakalım.

ASM: Buhayre şiirinizde hocam "kök salan bir çiçeğin çilesi, ısınan sınır taşlarında gönenen güneş, buhayrenin kıyıcığında koşuşturan arabî çocuklar... ne zaman sizin hikâyenizi anlatmak istesem kendimi anlatıyormuşum meğer..." diyor-sunuz. Kendinizi anlatmak zor bir iş değil mi hocam? Ya da aslında tüm bu coğrafyayı anlatırken siz kendinizi de mi anlatmış oluyorsunuz?

FK: Evet, aslında o benmişim; Buhayre'nin kıyıcığındaki çocuk benmişim... Bunu da kaçınılmaz bir şey olarak görüyorum. Burada söylenmek istenen, bu hayatın ortaklaşmış bir hayat olduğudur. Ortaklaşmış bilincin bir parçası olduğumuz için biz orada andığımız herhangi bir öznenin, şair-öznenen farklılaşmasına pek olağan bakmıyorum.

Yok edilmiş Amik Gölü'dür Buhayre. Ağalara toprak kazandırmak, onlara verilen sözleri tutmak için yok edilmiştir. O Buhayre'nin yok edilmesinin yarattığı sonuçların onun kıyıcığında oynayan o çocuklar kadar beni de sizi de etkilediğini anlatmak istiyorum. Çekip giden şah kartallarıyla, turaçlarla, balabanlarla, kızkuşlarıyla da aynı kaderi paylaşıyoruz. Göl kurutuldu evet, ama elbet bir gün geri dönecek. Biz de Buhayre'nin, Amik'in kıyısındaki oyunlarımızı unutmamalıyız o güne kadar.

ASM: En nihayetinde kapitalizme geliyoruz değil mi hocam?

FK: Elbette geliyoruz. Hem derde bakmayı bilerek hem de dermanı hatırlayarak.

ASM: Kitabınızda Antik dönemlerden, mitolojilerden, Antakya'da adına çok sayıda makam, türbe yapılmış evliya, hekim vb. kişilere yer açmışsınız. Yine benim sübjektif yaklaşımım ve sorum olacak. Biz şunu biliyoruz; yakın tarihten, bu coğrafyada haksızlığa direnen, haksızlığa hayır diyen Cemil Hayyek vardır Samandağlı. Peki Cemil Hayyek'e burada yer açmamak bir eksiklik olarak düşünülmez mi bu metinde?

FK: Önce sorunuzu karşıdan cevaplayacağım, sonra yanınıza geçeceğim. Şimdi bir edebiyatçıya bunu sormak haksızlıktır. Biraz şuna benziyor, siyasal alanda yaşadığımız bir duruma: "Kardeşim burada falanca kişinin anmasına gittin çok kıymetli bir insandı; peki ya filanca kişinin anmasına niye gitmedin. O daha mı az kıymetli?" Bu, bir kalemin

seçme hürriyeti olduğunu yok sayan bir soru. Yani kalem, seçme hürriyetine sahiptir ve açıkçası ne istiyorsa da onu yazar. Bir şair de böyledir, bir ressam da böyledir. Bu çerçevede “Falanca kişinin olmaması veya filanca kavmin metinde anılmaması Antakya’yı anlatırken bir eksiklik midir?” sorusu belki ilk elde doğru bir soru gibi görünüyor. Ama bu bir tarih kitabı değil, bu bir sosyolojik araştırma da değil... Yakın tarih kitabı yazan biri Hayyek’i yazmazsa o zaman ona “Sen bilerek bunu yaptın, bu toprağın onurlu insanlarını yok saymak için bunu yaptın ve büyük bir haksızlık yapıyorsun, bunu düzeltmek zorundasın!” diyebiliriz. Ama şiir için bu söz konusu olamaz.

Şimdi yanınıza geçerek bir daha cevap vereyim. 2014 yılında Mesele dergisinde yazar ve çevirmen Can Semercioğlu’nun soruları cevaplamıştım. Can Bey bana “Orontes Mensurları’nda keşke olsaydı ya da olmasaydı dediğiniz bir şey var mı?” diye bir soru sordu. Ben de cevap olarak “Antakya yöresinde bir halk kahramanı olan ve Fransız işgaline karşı direniş saflarında yer alan Cemil Hayek ve Lübnan’ın, Ortadoğu’nun sesi, ruhu olan Feyruz’la ilgili yarım kalmış şiirleri dosyaya yetiştirmek için dosyayı biraz daha erteleyebilirdim, bunu yapmadım.” demiştim. Yani merakım şudur: 88 sayfalık bir toplamda Antakya’yla ilgili her şeyi anlattım iddiasında bulunamam. Açıkçası benden böyle bir şey istenmesi de büyük haksızlık olur. Ama Antakya’yı anlatan bir metinde neler olmalıdır, diye sorarsanız o zaman beraber bir liste yaparız. Bu andığınız direniş mevzileri de üst sıralarda yer alır.

ASM: Biz sizi düzeltme anlamında sormadık bu soruyu. Biz sadece metni okuduğumuzda sizin bu coğrafyanın kültürel, tarihsel geçmişini kucaklayabildiğinizi görüyoruz. Ve sadece bu anlamda “Bu da olmalıydı,” diye düşünüyoruz. Bunu nasıl görmesiniz, nasıl koymazsınız anlamında değil kesinlikle!

FK: Bir halkın yok sayılmasıyla, onun bütün kültürel kodlarının yok sayılmasıyla ilgili itirazların bütünü Cemil Hayyek’in sokağına çıkar. Ona selam vermeden de oradan geçemez. Kitapta adı geçmiyor ama ruhu orada diyelim.

ASM: “Adları Çalınmışların Son Yürüyüşü” şiirinizde hocam birçok Arapça yer adları, Erme-

nice ve Süryanice yer adları var. Ama bu şiir “ve daha niceyi yürüdüler tarihin utanan yüzüne son defa gülümseyerek” şeklinde bitiyor. Hocam niye son defa? Biz tarihten şunu biliyoruz: Tarih gerçekleri kaydeder ve gerçek bir defa kaydedildi mi şu ya da bu zamanda şu ya da bu şekilde insanlığın karşısına çıkar. Tarihsel diyalektik materyalizmin gözüyle bakıyoruz... Bir şekilde gerek egemen sınıf, gerekse ezen ulus istediği kadar bu adların üstünü kapatmaya çalışsın ya da unutturmaya çalışsın gerçek bir gün dediğim gibi şu ya da bu zamanda yine insanlığın karşısına çıkar. Önümüzde bir Dersim örneği var, önümüzde bir Amed örneği var. Unutulması, mümkün değil çünkü tarih onu kaydetti bir kere ve tarih bu kaydedilen şeyi bir şekilde insanlığın önüne çıkaracaktır. Burada da niye çıkarmasın ya da burada da niye unutulsun?

FK: Çıkarabilir elbette. Umutsuz değilim. Belli bir ölçüde karamsar bir hava olduğunu kabul ediyorum kitabın genelinde. Bu karamsar havada bir direniş şiiri olmadığının da farkındayım bu toplumun... Bu kitap bir hatırlama kitabı, bir hafıza kitabı! Bu çerçevede sizin andığınız gibi bir gün bu isimlerin dirileceği umudunu da aslında dışarıda bırakmıyorum. Bu büyük bir haksızlıktır, yaşadığı yerin adını değiştirmek, bir insanın annesini öldürmek gibidir... “Bundan sonra bu köyü bu adla anacaksınız!” demek, gerçekten bir anneyi katletmek gibidir. Bu, haksızlığa bir im koyuyorum sadece. Bu haksızlıktan sonra, bu isimlerin unutturulmasına yapılan bir itirazdan sonra ne yapılacağını ben bilemem. Bilsen bile bunu Orontes Mensurları’nda anlatmadım. Onun için başka organlarımız var. O organlarda bulunabiliriz, başka kitaplar yazabiliriz. Ama Mensurlarda ben şunu yapmak istedim, kusura bakmayın doğrudan şiirle ilgili bir soru olduğu için “ben” demek durumunda kaldım: Burada unutulmaması gereken bir hayat var. Bizim de hafızamıza sadakatimiz var. Onlar sizin gözünüzde unutulmuş olabilir. Ama hala gülümsüyorlar... Düşündüğümüz kadar unutulmuş değil. Bir tespit olarak görüyorum onu ve hafızayla ilişkilendiriyorum. Unutulmamasını sağlamak için yapılacak işler şüphesiz vardır. Benim burada elimden şiir geldi. Bundan başka yapılacak her şey de başım gözüm üstüne.

ASM: Orontes Mensurları ilk kitabınız; bun-

dan sonraki gelecek şiirlerin bu şiirlerle bir akrabalık bağı olacak mı?

FK: Bunu ben de kendime çok soruyorum. Galiba cevabım evet. Mensurları hazırlarken başka şeyler yazdım ama ne yazarsam yazayım aklımda hep Mensurlar vardı. Bu kitap benim aşağı yukarı on beş yıllık bir arkadaşım olduğu için hâlâ beni terk ettiğine inanmıyorum. Onun halesinden çıkabilmiş değilim. Bu duygunun devamlı olacağına dair kaygım da var. Çünkü artık benim ikiz kardeşim gibi olmuştu. Daima onu düşünüyordum, daima onu yazmak istiyordum. Şu anda bir biçimde geçici olarak ayrılmış olduğumuzu var sayıyorum. Fakat bir ilk kitap daima bundan sonraki kitaplar için bize bir almanak sunar. Biz de burada yaşatmak istediğimiz değerlerin çerçevesinden hayata bakmayı sürdürdüğümüzü ümit ederiz. Peki nedir o değerler? Haklı, hak edilmiş bir barış, insanlığın bin yıllar içinde getirdiği kıymetli değerlerine olan sadakat, tarihine olan sadakat... Bunlardan vazgeçebilir miyiz? Bunlardan vazgeçersek niye şiir yazalım? Mensurları bu bakımdan değerlendirirsek, yani barışa olan, insanlığın yüce değerlerine olan bir saygı olarak değerlendirirsek ben açıkçası bu ilk kitabın anlam halesinden çıkmak istemem. Ancak sonuçta bu öze ve üsluba dair çizdiğimiz bütün bu çerçeve; biçimi bir biçimde, bir ölçüde dışarıda bırakıyor. Biçim tercihleri değişebilir, değişmelidir de... Yani bundan sonraki kitaplar mensur olacak mı diye sordunuz hayır demek çok daha kolay olurdu.

Artık pek de mensur yazmıyorum açıkçası. Kendi hayatımı, kendi şiirimi yaşatma izni versin diye biraz ondan uzak durmak istiyorum. Burada anlamla üslubun bir noktada buluşması olarak da görüyorum ben şiiri. Yani hangi tarzda yazarsak yazalım, ister serbest nazım diyelim ister hece vezniyle yazılmış diyelim, hangi tarzda yazarsak yazalım bunun içerikle üslubun buluştuğu bir noktada şairin kendisi var. Hatta şairin kendisi o buluşma noktasıdır, diye de söyleyebiliriz.

ASM: Biraz şiirin dışına çıkalım istiyoruz. Biliyorsunuz Gezi Ayaklanması'nda Antakya üç yiğit evladını kaybetti. Faris Kuseyri Gezi Ayaklanması'na dair bizimle ne paylaşmak ister? 81 ilin 80'inde eylemlilikler oldu ve Gezi Ayaklanması'na katılan hemen herkesin ayaklanmaya dair bir hikâyesi olmuştur ya da Gezi'ye dair bir okuması

olmuştur mutlaka. Faris Kuseyri bu konuda ne söylemek ister?

FK: Haziran direnişi insani ve siyasi kalkışmadır. Siyasi çerçevesini çokça değerlendirdik. Şimdi de değerlendirebiliriz, üzerine uzun uzun konuşabiliriz. Ama ben Haziran günlerinde siyasi bilinçten genel olarak anladığımız şekliyle uzak olan insanların bile nihayetinde burayla, Haziran'la, Ali İsmail'le, Abdo'yla, Ahmet'le, Berkin'le gönüldeş olabildiklerini gördüm. Zira İstanbul'da, benim yarı yaşında genç arkadaşlarla veya iki kat yaşında ihtiyar delikanlılarla yan yana yürürken her birinin siyasi konumlanışlarının, bilgi birikimlerinin ve itiraz sebeplerinin ne kadar farklı olduğunu da fark ettim. Fakat sonuçta bu insanların bir itirazı vardı. O itiraz, çok büyük bir itirazdır. Çok önemli bir itirazdır. Bu itiraz, tarihin her safhasında karşımıza çıkan umuda, güzele, iyiye dair olan itirazların bir bileşkesi, onların onurlu bir devamıdır. İyiden ve doğrudan yana olmak için çok kuvvetli bir siyasal bilince sahip olmaya gerek yok. Siyasal erkin el değiştirmesi için bunlara ihtiyaç var. Ama itiraz vicdan ile mühürlenmiştir. Bu da ilk adım olarak çok önemlidir.

Ben Haziran direnişini, insanlığın iyiden ve doğrudan yana tavır koymasının bir yansıması olarak görüyorum ve bizim siyasi tarihimizin en kıymetli sayfalarından birisi olduğunu düşünüyorum. Gezi, bizi kendimize getirmiştir. Bizim kendimizi anlamamızı, kendimizi sorgulamamızı sağlamıştır ve umut olmuştur.

Sizin andığınız bu Antakya'nın üç evladı için ise söyleyecek çok söz var; söylenecek şiirler, hazırlanacak pankartlar, duvara yazılacak kırmızı boyalı sözler var. Kolları bu şiirler, bu sözler için sıvamak lazım.

Buluşma

Elifcan

“Bana biraz zaman verebilir misin, düşünmeliyim, en kısa zamanda seni ararım, olur mu?” sözleri dö-küldü. Hasan umutlanmıştı: “tamam, senin istediğin zaman olsun, ben bir kaç gün başımın çaresine bakarım” dedi. Esin ayağa kalktı, konuşacak bir şey kalmamıştı. Hasan'la tokalaşarak kafeden ayrıldı. Eve doğru yürü-meye başladı. Hasan çaresizliği, gözyaşları derinden yaralamıştı onu. Şimdi Esin'de Hasan'ın çaresizliğini farklı bir açıdan paylaşıyordu. Ne yapmalıydı? Oturduğu ev Hasan'ındı ve Hasan evsizdi. İçinden çıkamıyordu. “Hasan gerçekten beni seviyor olabilir mi?” “Asıl ben onu seviyor muyum?” “Ne yapacağım şimdi?” “Hasan bu duruma nasıl düşmüş olabilir?” gibi daha pek çok soru kafasının içinde dönüp duruyordu. Eski bir daha geri gelmeyecek günleri de hatırlıyordu, mutluluklarını, aşkını, hüznünü... Bu karmaşık duygularla yağmura tutul-muştu.

....

Apartmanın girişine geldiğinde soluk soluğaydı. Yılların alışkanlığıyla posta kutusunu açıp kredi kart ext-releri, faturalar ve ilanlarla dolu tomarı eline alıp merdivenleri çıkmaya başladı. Eve geldiğinde doğruca yata-kodasına gitti, zarfları komidinin üzerine bırakıp sıcak duş için hazırlandı. Banyoya girdi ama suların kesilmiş olduğunu farketti. Bu küçükük özlemine giderememenin hayal kırıklığı ağır geldi. “Neden her şey beni bulu-yor, neden bu kadar kadersizim” diye söylenerek ağlamaya başladı. Kendini yatağına attı. Artık hiçbir şey yap-mak istemiyordu. Akşam yemeği yememişti ama açlık da hissetmiyordu. Bir süre sonra banyoda açık bırakmış olduğu musluktan akan suyun sesi yatak odasına ulaştığında umutsuz karamsar düşüncelerinden uzaklaştı Esin. Yeniden canlanmış gibi yatağından kalkıp banyoya yöneldi, şohbeni açıp duşa girdi. Sıcaklaşmaya başlayan suyun yüzüne çarparak süzülüşü onun için vazgeçilmez bir rahatlama yoluydu.

Duştan sonra yatağına yeniden uzandı. Ama bu kez cildindeki pembelik düşüncelerine de yansımıştı. Daha mutlu ve kararlı bakıyordu gözleri. Hasan'a ne cevap vereceğini düşünüyordu. “Bu evde oturmak Hasan'ın da hakkıydı. Ama yeniden bir arada kalamam. Kendime başka bir ev bulmalıyım. Yeni ev ama nasıl, tek başına onca masrafı karşılayamam... Hem ben niye yeni eve çıkayım ki, bu ev benim de hakkım... Uf ya, şimdi kimin hakkı diye niye sorguluyorum ki... Ben ne yapmalıyım yapabilirim, ona bakmalıyım.” Birden sonuca ulaştı. “En iyisi Hasan'ın işleri düzeline kadar abimlerde kalmak.” Bu kararla rahatlamıştı iyice. Ne yapacağını bilmenin huzuruyla, yatağından kalkıp kendisine bir büyük fincan kahve hazırladı, dolaptan bir paket çikolata alıp oda-sına geri döndü. Erteği gün Cumartesi idi, okula gitmesi gerekmiyordu, tüm gün ona aitti. Neler yapacağını plan-lamaya başladı. Planlarını not etmek için kalem kağıt alacakken komidinin üzerine bırakmış olduğu zarflara gözü ilişti, ve neler var diye bakmaya başladı. Derken isminin el yazısıyla yazılmış olan zarfla karşılaştı. Yıl-lar var ki böyle bir zarf eline geçmemişti. Esin Köycü yazıyordu. Ama ne pul vardı üzerinde ne de mühür. Şaş-kınlık ve tereddütle tekrar baktı, kendi ismini okudu. Üst kısmında ise Meral Uzun'u gördü. Bu isimle yeniden karşılaşmanın heyecanını yaşadı. Son görüşmelerinin üzerinden dile kolay tam 22 yıl geçmişti. Yılların acısını çıkarırcasına zarfı aceleyle açarak okumaya başladı.

“Merhaba Esin

Beni hatırladın değil mi?”

(Nasıl unutturum diye içinden cevap verdi.)

“Seni gördüm TV ekranlarında. O an Gezi'de olamayışım daha da ağır geldi. Sana ulaşmak istedim ama duvarlar mani oldu. Üniversetinin ilk yıllarında tutsak düşmüştüm. Belki duymuşsundur.”

(Hayır ben duymadım. Duysam ne yapar eder, sana ulaşırdım, diye düşüncelerini dile getirip okumaya devam etti

“Hatırlarsın birlikte düşler kurardık senenli. İnsanın insana zulmünün açlığın, sömürünün olmadığı bir dünya süslerdi gelecek düşlerimizi. Ben düşlerimin peşinden ilerledim, dünyam daha da genişledi. Tarih derslerini sevmeyen ben, tarih okuyup, tarihten öğrenip, tarih yazıcıları arasına girmeye karar verdim. Tabi ki sadece kendilerinin tarih yazabileceğini düşünenlerin, egemenlerin çıkarına dokununca, tutsaklık karşıma çıktı. Düşlerim, düşüncelerim özgür olmaya devam etti.”

(Hala bulmaca gibi konuşuyorsun. Ama anlıyorum seni. Onca yıl aramıza duvar örmeyi başaramamış demek ki...)

“Kısa süre önce dışarı çıktım. Arşiv fotoğraflarına bakarken seninle yeniden karşılaştım. Şanslıyım ki Gezi de tanıştığın Ahmet Hoca yanımdaydı. Seni ondan dinledim (adresini de o verdi) Ve geldim kapının önüne, ama evde yoksun. Aşağıdaki marketten kalem kağıt alıp, kapının önüne oturup bu satırları yazıyorum. Saat 17.00. Konuşacak ne çok şey var. Sana ev ve cep telefon numaramı yazıyorum. Senin aramanı bekleyeceğim. Sevgi ve özlemle kucaklıyorum.

Meral”

“Demek şu kapının önündeyken sen, ben kafamda binbir düşünceyle yürüyordum. Keşke daha erken gelip seni görseydim.” Kısacık mektubu tekrar okudu. Heyecanlanmıştı Meral'i tekrar görebileceği için. İlkokuldan sonra yatılı okula gitmişti. Meralle ranzaları yanyana düşmüştü. Ailelerinden ayrıldıkları ilk günün sonunda aynı hüznü yanyana paylaşmışlardı, birbirlerine canyoldaşı olmuşlardı. O yaşlarda yatılı okumanın tüm zorluklarına birlikte göğüs germişlerdi. Çıkarırsız, hesapsız yaşamı paylaşmışlardı Şu an böylesi dostluğa öylesine ihtiyaç duyuyordu ki. Daha fazla beklemek istemedi, mektubun sonundaki ev telefon numarasına tekrar baktı, İstanbul Avrupa yakasına aitti. Heyecanı daha da katlandı. Bir an öce görüşmek istiyordu Meral'le. Hemen telefonunu aldı eline ve cep telefon numarasını tuşladı.

- Merhaba. Meral'le mi görüşüyorum.

- Evet benim, buyrun.

- Meral ben Esin. Az önce mektubunu okudum, hemen arayım dedim. Umarım rahatsız etmemişimdir.

- Yo olur mu? İyi ki aradın. Artık aramayacağımı düşünmeye başlamıştım.

- Nasıl aramam? Öyle mutluyum ki bilemezsin.

Kalbim dilece atıyor. Tutuklu olduğumu bilmiyordum. Sana soracağım çok şey var, hemen görüşsek.

- Hemen mi saat gece yarısı.

- Of o kadar olmuş mu? Haklısın bu saatte karşıya geçemem. Peki yarına ne dersin, uygun mu senin için.

- Neden olmasın, ben de seni görmek istiyorum. Akşam beş gibi olur mu?

- Olur tabi. AKMönünde buluşalım mı, Taksim'de? Sabah Çağlayan'a geçeceğim, abimlere, oradan gelirim. Senin için de uygunsu.

- Evet, gayet uygun. Şimdiden sabırsızlandım.

- Tamam saat beşte AKM önünde bekliyor olacağım seni. Görüşürüz. İyi geceler.

- İyi geceler, diyip kapattılar telefonu.

Esin hemen vedalaştığı için pişman olmuştu, konuşmak istediği ne çok şey vardı. Yeniden aramayı düşünse de vazgeçti, elinde telefon öylece duruyordu. “Yarın saat beşte... Tam yirmi iki yıl sonra görüşeceğiz, acaba çok değişmiş midir?” Peki ya ben... Sanki hiç ayrılmamışız gibi konuşmamız...” Yüzünde bir tebessümle çocukluklarını, gençlik yıllarını düşünüyordu yeniden.

Ertesi gün kalktığında saat dokuz olmuştu. Panikle ilk aklına gelen abisi oldu. Hemen abisinin evini aradı, telefonu yengesi açtı. Abisi çoktan işe gitmişti. Yengesi Zehra'ya bir süre onlarda kalmak istediğini söyledi. Zehra hemen kabul ederek, “seni bekliyoruz, yeğenlerinde çok özledi” diye sevinçle çağırdı evlerine.

Esin bavulunu hazırlamaya başladı. Gerekli olacak kıyafetlerini düzgünce yerleştirdi, kitap ve defterlerini bir çantaya koydu. Artık evden çıkmak için hazırды. Birden Hasan'a haber vermediğini hatırladı. Telefonu aldı. Hasan'ı arayarak eve gelebileceğini bildirdi. Hasan şu an mücait olmadığını akşam gelebileceğini söyleyince Esin: “Ben bir süre abimlerde kalacağım, sen kendine bir ev bulana kadar. Anahtarını karşı komşuya bırakayım mı?” dedi. Hasan: “Ben birlikte kalırsız sanıyordum” dedi. Esin Hasan'ın sesindeki hayal kırıklığını farkettiler. Hasan kendisini toparlayarak “olur komşudan alırım” diyebildi ve ekledi: “Çağlayan'dan Maltepeye her sabah gelmek senin için güç olmayacak mı?” Esin: “Bir süre idare ederim artık, okulda konuşuruz” diyerek telefonu kapattı.

Meral'in telefon numarasını kaydetmediğini ha-

tırlayıp, o işi de hallettikten sonra telefonunu kapattı çantasına koydu, ve evden çıktı dışarı.

....

Esin abisinin evine ulaştığında saat dört olmuştu bile. Kapıyı Zehra açtı, kucaklaştılar.

- Zehra ben hiç içeri girmeyeyim, eşyalarımı bırakıp arkadaşım ile buluşmaya gideceğim.

Zehra şaşkınlıkla;

- Hayırdır, kötü bir şey yok ya.”

- Hayır, sadece acelem var, geç kalmak istemiyorum.

- İçeri girip bir soluklansaydın bari.

- Hiç vaktim yok inan. Beşte görüşeceğiz, geç kalmak istemiyorum.

- Kim ki bu arkadaşın.

- Yatılı okuldan, san tanımazsın... Ben gelince sana uzun uzun anlatırım.

- Tamam peki. Abine ne diyeyim, kaçta gelirsin?

- Çok geç kalmam, meraklanmayın, en geç dokuz da buradayım, belki Meralle birlikte geliriz, ben seni ararım zaten, hele bir görüşeyim.

Diyerek neşe içinde Zehra'ya sarılıp öptü. Sonra hızla uzaklaştı.

Esin geç kalmaktansa erken gitmeyi yeğlemişti. Yirmi dakikası vardı daha. Heyecandan ne yapacağını bilmiyor, meydanda dolanıp duruyordu. Bir yıl önce her gün bu meydanda idi. Gezi parkında üniversite hazırlık için gençlere fizik dersleri vermişti. Güzel dostluklar kurmuşlardı. 16 Haziran sonrası ilk kez geliyordu bu meydana. O günler pankartlarla dolu olan ve kocaman Deniz Gezmiş resminin asılı olduğu AKM'ye doğru yürüdü. Şimdi binanın üzerinde bayrak dışında hiçbir şeyin olmaması garip gelmişti. Merdivenden birkaç basamak çıkıp oturdu. Saat 16:52. Dakikalar geçmek bilmiyordu. Hangi caddeden gelecek diye tahminlerde bulundu. Bir saate bir gelen geçen insanların yüzlerine bakarken İstiklal'den AKM'ye doğru gelenlerden biri dikkatini çekti. Yüzünü hala net görememişti ama yürüyüşü, duruşu tanıdık geldi, yaklaşıp kadar gözlerini onun üzerinden ayırmadı... Evet bu Meral olmalıydı, yüreği kanatlanacaktı sanki, ama yine de yerinden ayrılmadı ve Meral'in gelişini izledi. Meral Haziran günlerini, umutlarını yanına katarak geliyordu.

*Sarayda oturur bir imam
ay yıldızlı taht tamam
tebaasına vermez aman
sağı solu elpence divan*

*Sarayda var dev aynası
yücelerden yüce oturur
karşılaştıklarıyla boy ölçer
bir takıntıdır alır gider
kapalı kapılar ardında secde eder
tıksırıcaya kadar yer kaymağı
toplayıp tası tarağı
okyanus ötesine atacak kapağı*

*Kurulmuş taht seksen milyon sırtına
söyler benden büyük çıksın karşıma
sözü geçmez parababasına tahtı kurana
kuranla diklenip çıkar halkın karşısına
tutturmuş söyler aynı nakarat
benden başka olmaz karat
boyunda neymiş kiravat
paşayım, söverim anaavrat*

*Sayıldır ömrü tek tek günleri
kanla beslenir büyütür kendini
aslan görünümlü kedir kedi
Çıktıkça sokağa burnundan gelir yedikleri*

2.12.15

Elif Can

SARMAŞIK* ÜZERİNE...

Tolga Karaçelik'in senaristliğini ve yönetmenliğini yaptığı "Sarmaşık" son dönemin en iyi politik göndermede bulunan filmlerinden... Metaforlar mütahiş... "Hepimiz aynı geminin yolcusuyuz" mantığı irdeleniyor. Otoritenin kişilerde yarattığı bunalım, çaresizlik, delirme halleri... Her yeni gün "Nasil kurtuluruz?"u sorgulayan ama günün sonunda umutların tükenip korkunun bir sarmaşık gibi yayıldığı ruh hali...

Yük gemisi Angola'ya giderken armatörün iflas etmesi sebebiyle Mısır yakınlarında durmak zorunda kalır. Beybaba (Kaptan) zaten aylardır maaş alamayan tüm personeli gönderir. 5 kişi hariç. Hiyerarşinin zamanla kaosu getireceği gerçeği filmin daha en başında hissedilir. İktidar, yeni bir düzeni ve koltuğunu sağlama almak için işbirlikçilerini seçer. Bunlardan biri yemekhane çalışanı Kamarot Nadir, bir diğeri ibadetini eksik etmemeye çalışan İsmail.

6 farklı karakterden biri Cenk... Keş bir işçi. Ser-seri, hikayeleriyle güldüren, ortamların maskotu, ağız bozuk tiplerden... Doğallığında açık sözlü. Lafını esirgemeyen. Otoriteyi sorgulayan ve ona başkaldıran... Bir nevi polise taşı ilk atan kişi...

Diğer bir keş, Alper. İçinde bulunduğu yaşamdan kaçmak için gemide çalışmaya başlayan bir işçi.

Filmin önemli bir karakteri, Kürt... Adı sadece

Kürt... Hiç konuşmayan, sert görünümlü, yüz ifadesi hep aynı, ama devasa cüssesiyle kavgada bulunduğu tarafı galip getiren... Bir anda ortadan kaybolan, sürekli aranan ama bulunamayan, ortaya çıktığında ise bir kabus gibi beliriveren... Kürt, dili yasaklı bir halk, unutulmak, unutturulmak istenen, ama varlığını asla unutturmeyen bir halk, Kürt halkı. Onlarca yıldır olduğu gibi bugün de Sur'da, Nusaybin'de, Silopi'de varlığını koca tanklara, toplara karşı kabul ettirmek için savaşıyor. Birilerinin korkulu rüyası haline gelmiş bir halk...

Birbirinden farklı 6 karakter bir anlamda toplumun 6 farklı yanını sergiler. Hareketsizce, hiçbir işlevi olmayan, aylardır bekleyen gemide boşa geçen günler. Tüm filmler izlenmiş, anlatılacak her konu anlatılmıştır. Yiyecek ve içeceğin de tükenmesiyle gemide yaşam artık çekilmez olur. Otorite sahibi (Beybaba-Kaptan) tüm bunlara rağmen çalışanlar üzerindeki baskısını artırarak devam ettirir. Çünkü iktidarının sona yaklaştığının farkındadır. Bir salyangoz hareketinin ağırlığında ilerleyen saatler, günler, haftalardan sonra filmin başında kahkahaların hakim olduğu sahneler yerini çatışmaya ve gerilime bırakır. Artık hiçbir şey eskisi gibi değildir... Hepimiz aynı kaptanın gemisindeyiz... Peki kaptan gemiyi yönetemiyorsa ve yönetilenler artık aynı kaptan ta-

rafından yönetilmek istemiyorsa?...

Yerli sinemada uzun yıllar adından bahsedeceğimiz Sarmaşık'ı bir de yönetmeninden dinleyelim istedik. Kendisi her ne kadar, ben anlatmak istediğimi filmim ile anlattım zaten, dese de, biz yine de kendisini daha yakından tanımak ve filme dair merak edilenleri sormak için çaldık kapısını. Sohbet tadında geçen röportajımıza buyurun siz de ortak olun. . .

Bizlere kısaca sinemada var olma sebebinizden bahseder misiniz?

Esasında anlatmak için görmeye başladığımı fark ettim zamanında. Orada olmamın bir sebebi yok aslında. Kendimi ifade etme biçimim bu. Başka bir yerde var olamadığım için sinemadayım. Bu yarın değişir mi, zannetmiyorum. Şu anda kendimi ifade etme biçimim sinema. Ve kalıcı olan da bu. Sanatçının birden fazla derdi vardır. Ve bunu anlatma gereği hissettiğim zaman sanatçı, bir şekilde bunu durduramıyorsun. Bunun için sinemadayım.

Hukuk eğitimi aldınız ondan sonraki süreçte sinemaya yöneldiniz. Sinema içinde diğer sanat dallarını da barındırıyor. Böyle baktığınız zaman hayatta nelere denk geldiğiniz ya da nelerle karşılaştığınızla alakalı olarak kendinizi burada buldunuz, diyebilir miyiz?

İlk olarak sanatla uğraşmaya şiirle başladım, benim için anlatım biçimi şiirdir. Ama şiir yaşam bi-

çimim olmadı. Yazdım ama kendimi şair gibi hissetmedim, şiir yazan biri gibi hissettim. Şiirden zevk alan biri olarak yazdım. Fakat bir şairim diye düşünmedim kendimi hiçbir zaman. Kendimi bir sinemacı olarak görüyorum. Yaşadığım şeyi, hatta yaşamayı istediğim şeyi, sinemacı olarak deneyimlemek ve anlatmak istiyorum. Diyaloglar kurguluyorum, yanımdan geçen insanların diyaloglarını not alıyorum kafama. Oturuşlar, yürüyüşler, eli saça atışlar görüyorum, bir insanın kur yaparken nasıl davrandığını gözlemliyorum, güneş ışığının yapraklardan süzülmesini gözlemlediğim gibi. Bu işi nasıl yaparım diye düşünüyorum.

Tüm bunların yanında ben her zaman gediği kapatmak istemenin iyi bir erdem olduğunu düşünen insanlardayım. İnsanın kendisini sıfırlamasına, yıkmasına ve kendisini yeniden var etmesine inanırım. Yaşım genç, yarın her şeyi de terk edebilirim, kalabilirim de. Ama bugün hissiyatım budur.

Yaşamda, üretimlerinde beslendiğin bir alan vardır elbette, sinema mıdır bu?

Benim için edebiyattır. Bir film beni çok fazla düşünceye sevk etmez. Ama roman, şiir benim beslenme alanımdır. Çok fazla film izlerim bu arada, her türlü film izlerim. Transformers da izlerim. Bir film izledikten sonra oturup bir şey yaratma isteği çok az oluşur. Ama bir şeyler okuduktan sonra, bir şeyler yazma isteği çok fazla olur. Sinema bir sonuçtur. Ben

öyle görüyorum. Beni heyecanlandırıyor ama yaratma bakımından heyecanlandırmıyor. Bir Zamanlar Anadolu'da filminden çıktıktan sonra ya da Kosmos'u izledikten sonra çok etkileniyorum, ama bunları izledikten sonra gidip bir şeyler yazayım, karakter yaratayım gibi bir istek oluşmadı.

İlk uzun metrajlı filminiz 2010 yılında gösterime giren Gişe Memuru. Ve şimdi Sarmaşık ile karşınızdasınız. Bu süreçte sadece Sarmaşık'a mı yoğunlaştınız, bize biraz Sarmaşık'ın doğumundan bahsedebilir misiniz?

Bende birçok şeyi birden yazma olayı var. Mesela bu aralar bir bilgisayar oyunu yazıyorum, yönetiyorum, bir bilimkurgu, animasyon gibi. Değişik şeyler yazmayı ve yapmayı seviyorum bir bütün olarak. Aynı durum Gişe Memuru'nu yazarken de vardı. O dönem kafamda Sarmaşık'ın senaryosu oluşuyordu. Ufak tefek notlar alıyordum. Bir çeviride, kapitanın bıçaklama olayı üzerine bir hakime yazdığı mektup vardı. Onu okumuştum ve çok ilginç gelmişti. Daha sonra hikayenin bu son haline gelmesi, iktidarın burnumun dibine girmesiyle başladı. Bu hikayeye buradan bakmak lazım. Konunun iktidar olgusu üzerine olması da bu yüzden.

Yani Sarmaşık, Gişe Memuru'nu yazma aşamasında belirlemeye başlamıştı. Bugün hep birlikte yazdığım birçok şey gibi. Son halini ise 13 günde tamamladım.

Filme adını veren sarmaşık ve salyangoz, filmin en gergin anlarında karşımıza çıkıyor. Niçin bu metaforlar?

Filmin yazanı ve yöneteni olduğum için film üzerine birçok şey söyleyebilirim ama bu durum sizin görüşleriniz üzerinde bir hegemonya oluşturur. İzleyenin düşüncelerine müdahale etmek gibi olur. Bunu yazarken çok şey düşündüm elbette, ama belki de işin güzelliği anlamında değildir, hissindedir. Bizim çağımızdaki en büyük şanssızlıklardan bir tanesi her şeyi anlamlandırmaya çalışıp hissi unutmamış olmamız. İzlediğimiz sinema da bize bunu empoze ediyor. Belki ben bu sahneyi sizde o duyguyu yaratsın diye yazmadım. Fakat anlamlandıramazsanız bile dediğiniz gibi gergin anlardaki o sahneyi de gerginlik hissi oluşsun diye yaratmadım belki de. Yani sonsuz bir olasılıkta anlam varken ben neden bir anlam üzerinde durayım.

Gemi bir ülke gibidir, mantığını da göz önüne alınca, Sarmaşık'ın karakterlerinin

her birinin birer simge olduğunu görüyoruz. Beybaba, Cenk, İsmail, Alper, Kürt ve Nadir... Bu 6 karakter toplumun belli katmanlarını ifade ediyor... Karakterleri oluşturma süreci nasıldı?

Ben var olan bir ülkenin sadece var olan belli bir dönemini anlatan bir şey yapmış olsaydım, kendimi çok sınırlamış olurdu. Olgular üzerine yazıyorum, olgular üzerine düşünüyorum. Ve bunu yaparken de içinde bulunduğum toplumu tabii ki de izleyerek yazıyorum. Dolayısıyla sorduğunuz soruya vereceğim cevap hem evet hem hayır olur.

Bir temsiliyet söz konusu değildir karakterlerimde. Kürt bütün Kürtleri, İsmail bütün dincileri ifade etmez filmde, ama dinci kesimden gelir, ama içinden geldikleri grubun özelliklerini barındırır, çünkü ben tipler yaratmıyorum, karakterler yaratıyorum. Bunu yapmamdaki amaç da esasında var olan geminin bir memleket gibidir olmasından ziyade, geminin bir iktidarın içerisindeki ilişkileri inceleyebileceğim bir alan sunması bakımından çok büyük olanaklar sağlamasıdır. İktidar ilişkilerini incelerken de yaşadığım ülkedeki gördüğüm koşullar, sınıflar, toplumlar, topluluklar bana çok fazla malzeme verdi ve bunları çok fazla kullandım. Anlattıklarım bu ülkenin şu anki durumuna uyuyorsa benim amacım, bunun Roma'ya da uymasındır, belki Roma'da izliyor olsak bu filmi, "Aa bunlar bilmem ne sınıftaki insanlara benzemiyor mu..." diyeceğiz. Çünkü iktidar olgusu çok da karmaşık değil. Kullandığı aygıtlar çok da yaratıcı değil. Korku üzerinedir genelde iktidarın aygıtları. Dolayısıyla amacım sadece bu an ve bu toplumu anlatan bir şeyler yapmak değil.

Toplum ilişkisi, iktidar ilişkisi üzerine düşünerek yapmaya çalıştım. Bu anki, burada gördüğüm resmi de tabii betimledim. Ama geçmişe baktığımızda da iktidar böyleydi. İsimler farklı, ama aygıtlar aynıydı.

Filmde dikkatimi en çok çeken kişi Kürt. Ve sanırım en çok dikkatin çekilmesi istenen karakter de o... Hiç konuşmuyor olması, sert duruşu, devasa cüssesi, kayboluşu ve bir kabus olarak geri dönmesi... Kürt halkını, Kürt karakterinde özetlemiş gibisiniz... Bilinçli bir tercih midir bu?

Özellikle üstünde durmak istemediğimiz noktalar, herkes onu görmezden gelse de aslında orada duruyor ve daha da korkulan bir unsur oluyor. Hiç

konuşmuyor olması, dili olmayışı... Sinema diliyle anlattığım şeyi konuşarak anlatmak istemiyorum açıkçası. Anlatacağımı, görüşümü orada anlattım. İsmi Kürt olması da bir tercihtir. Bir Kürt hareketi içerisinden olan arkadaşımın bana söylediği çok güzel bir şey var, kendisi de yönetmen, Türk sinemasında, iktidarın parçası olmadığı için bir Kürt karakteri ilk defa konuştuğu için değil, konuşmadığı için eleştirilecek. Bu çok değer verdiğim bir tespitti.

İktidar mücadelesi, çıkar ilişkisi, karmaşa, şiddet, ölüm... Günümüz Türkiye'sinin genel halini bunlarla özetleyebiliriz. İktidarın kendisine muhalif olan herkesi ötekileştirdiği ve tüm ötekiler olarak bundan rahatsızlık duyup tüm farklı yanlarımızla birbirimize kenetlenmekten başka çaremizin olmadığı bir süreçteyiz. Ve kimilerinin sokakta, kimilerinin gazete köşesinde, kimilerinin çizdiği resimde bu rahatsızlığı dışa aktardığını görüyoruz.

Filmde de içinde bulunduğumuz toplum yapısını görüyoruz. Siz de toplumsal bir sorunu dert edinmişsiniz, ki bu da filmin politik yönünü gösteriyor. Sizi bu içeriğe iten ruh hali neydi? (sıradan bir aşk hikayesi de anlatıyor olabiliriniz) Bir sanatçı olarak toplumsal sorunu dert edinerek mi Sarmaşık'ı yaratım sürecine girdiniz?

Ben illa politik film çekeceğim demiyorum. Dans filmi de çekebilirim ileride, müzikal de çekebilirim. Politik film çekeceğim gibi takıntısı olan biri de değilim. Psikolojik yönleri olan filmler çekiyorum ve bunu çekmekten de keyif alıyorum. Karakter derinliği beni heyecanlandırıyor. Bu da politik bir duruştu baktığımızda. Fakat şu var, iktidar burnumun dibine kadar geldiği için onu incelemek zorunda kaldım. Çünkü hayatıma girdi, evimde, odamda ve ne içeceğime karışıyor, kaç çocuk yapacağıma karışıyor, ne giyeceğime karışıyor, her şeyime karışıyor. Kadınlar gülmesin diyor, onu diyor bunu diyor... Aaa yeter ama diyor insan bir noktadan sonra. Dolayısıyla yarın ne yaparım hiç bilmem. Benden bir şey bekliyorsanız da eğer, ben beklentilerle kendimi sınırlandırmak da istemem.

Açıkçası ben sanatçı olarak bir kesime bir şeye ait olmamayı seçiyorum. Eğer öyle olursa sadece ona yönelik bakış açım olur. Tabii ki benim de rahatsız olduğum yanlar var. Yani "ben" rahatsız oldum, oradan çıkıyor her şey. Başkası adına söz söyleyebile-

cek bir yerde görmüyorum kendimi. Benim içimdeki rahatsızlık yüzünden çıkıyor her şey ve ondan sonra İsmail oluyorum, Cenk oluyorum. Beybaba'yı da anlıyorum Cenk'i anladığım kadar. Ama çıkış noktası burada bir kere rahatsızlık. Ondan sonra başkalaşma başlıyor. Yani çıkış noktasında sorumluluk bilinciyle hareket etmiyorum, kendi rahatsızlık duyduğum şeyi ele alıyorum.

Film yurtiçinde ve yurtdışında birçok ödül aldı. Bunu bekliyor muydunuz? Yani filminizin başarısını öngörebildiniz mi?

Benim için filmin başarısı nedir biliyor musunuz? Bir yönetmenin bir sonraki filmi merak ediliyorsa bu başarıdır. Çok ödülleri takip eden biri için Altın Portakal bir başarıdır. E peki siz 2009'da kim Altın Portakal almıştı hatırlıyor musunuz? Hayır! Kosmos'u hatırlıyorsunuz ama değil mi? Dolayısıyla ödüller önemli değildir. Benim için tek başarı kriteri şudur, yaptığı film bir sonraki filmi merak ettiriyor mu... Ben kendi filmim için merak ettireceğimi düşünüyorum. Bu filmi çektiğim zaman da bunu diyordum. Sevdiğim filmi çektim. Benim gibi bu tarz filmleri seven izleyicilerin bir diğer filmimi merak edeceğine düşünüyordum, düşünüyorum da.

Seyircilerden film üzerine tepkiler geliyordu. Mutlaka yorumları vs. takip ediyorsunuzdur. Vermek istediğiniz mesajı ulaştırdığınızı düşünüyor musunuz?

Daha yeni yeni tanışıyoruz seyircimler ama birbirimizi anladığımızı düşünüyorum, fakat bir filmi ya çok seviyoruz ya da hiç sevmiyoruz. Bunda bir sakatlık var, tereddüt ettiğim şey de bu. Hiçbirinize güvenmiyorum o açıdan...

Hani kitap okurken altını çizdiğimiz yerler vardır. Senin filminde de karakterler var. Karakterler birçok şeyi ifade ediyor.

Evet doğru söylüyorsunuz benim için karakter yaratmak en keyif aldığım süreçlerden bir tanesi. Karakterlerin çok boyutlu olması ve o noktadan sonra da oyuncular... Oyuncularla, karakterlerle hatırlanır filmler.

Türkiye'de yerli sinema son dönemde oldukça arttı. Ashında bu iyi gibi görünse de gişe kaygısı yaratım sürecinde birçok senarist ve yönetmeni etkiliyor. Haliyle ortaya çıkan ürün, sıradan olan birçok izleyici kitlesini ileri taşımaktan ziyade daha da sıradanlaştırıyor. Birçok sanat dalının tüketilmesi durumunu

sinemada da görüyoruz. Bu durumu nasıl değerlendiriyorsunuz? Bu ülkede sinemanın geleceğini nasıl görüyorsunuz?

Sinemanın geleceğini tartışırken düşüştüğümüz en büyük yanılgılardan bir tanesi üretilen şeyleri tartışmak. Üretilen şeyler bence tartışılmamalı, yani eğer bir insan Düğün Dernek'e, Recep İvedik'e gitmek istiyorsa gitmeli. Herkesin anlayışı farklı, sinemanın güzelliği de burada. Emek vererek üretilen eserler bunlar. Bir şeyi yermekten ziyade tekelleşme sorunuunu konuşmak lazım. Tehlike burada çünkü.

İsteyen herkes istediği filme gitmeli. İşten çıkan yorgun bir insan gider Düğün Dernek'e rahatlar. Sıradan dediğiniz o filmlere gitmek isteyen insanların da var olduğunu hiç unutmamalıyız. Bunları yok saymak tehlikeli bir noktaya götürür. Fakat dediğiniz şey, şuna varıyor, şunu düşünmeli ve tartışmalıyız. Üretim aygıtlarının dengesizliği, tekelleşmenin korunçluğu ve önlenmemesi, hatta teşvik edilmesi ve bunun sadece ve sadece kar amacı güden bir algı içinde belli bazı görüşleri Kültür Bakanlığı desteğiyle dahi empoze edilebilecek bir noktaya dönüşüp dönüşmemesinin tehlikesi üzerine konuşmalıyız. Bu gibi konuların önemini vurgulamalıyız. Ve en önemlisi seyircimizi artırmak için uğraşmalıyız. Bunun yaratacağımız şeyi hamlaştırmak veya anlatacağımız şeyi sulandırmak olduğundan bahsetmiyorum. Başkasına hitap etmesi için başka unsurlar içine koyacağımızdan da bahsetmiyorum.

Ama kimse bana Sarmaşık'ın izlenemeyecek bir film olduğunu söyleyemez. Sarmaşık ilk 15 dk'da alır sizi sonuna kadar götürür. Bunda benim kriterim annemdir. Annem bu filmi sonuna kadar izledi.

Anlatım dilim de benim için önemlidir. Sizinle konuşurken bile gözünüzün içine bakıyorum. Cümlelerimi ona göre seçiyorum ve anlamadığınızı düşündüğümde başka bir yola giriyorum. Sanatçı olarak dilim de böyledir. Ve bunun üzerine zanaatımı kuruyorum, geliştirmek istediğim nokta da budur. Eğlenceli bir hale çevirelim demiyorum her şeyi, ama ben hikaye anlattığımda yanımdaki adam uyuyorsa bunların hiçbir manası yok. Bizim üzerimize düşen şeyler bu gibi konuları tartışıp bunlara önlem almak olmalı. Mesela bizim gibi Kültür Bakanlığınca desteklenmiş filmlerin gösterildiği sinemalara destek verilmesini tartışmalıyız, bunun gibi konuların peşinden koşmak gerekiyor. Bir yandan bunu yaparken seyircimizle nasıl buluşacağımızı da düşünmek zorunda-

yız. Sadece dilimizden de bahsetmiyorum. Seyirciye ulaşmayı düşünmeliyiz. Hala Sarmaşık'ın vizyonda olduğunu duymayanlar var. Filmimi duyuramıyorum, çünkü benim gücüm filmi çekip bitirmeye kadar yetiyor. İnsanlara gelin filmi izleyin diyecek bir aygıtım yok. Ve sadece şu bile işimize yarar, Sarmaşık her sinemada fragman olarak 15 saniye yayınlansa tanıtım için yeter. Belki bir otel reklamı daha az girer filminden önce. Bu gibi şeyleri düşünelim. Ama ben biliyorum ki 2. ya da 3. filminden sonra seyircimle buluşacağım.

Kısacası insanlar Düğün Dernek'e gitmek istiyorsa gitsin, Recep İvedik 3 çekiliyorsa çekilsin, bize ne... Bir şeyleri engellemek yerine tekelleşmeyi tartışmalıyız biz. Bir sinemada 6 tane salon varsa bunun %50'sini bir filme ayıramazsın kanununu koymalıyız. Sarmaşık filmi gösterildiği her salonu dolduruyor, ama salon bulamıyorum. Dediğim gibi birincisi, filmin varlığından haber edecek yöntem bulmak zorundayım, kendi filmimin olduğunu ve bu filme gelin diyecek. Bir ikincisi ise göstereceğim mecra bulmalıyım. Bunlar üzerine düşünmemiz lazım. Onun dışında üretilen her film emek ürünüdür ve insanlar gitsin izlesin. Hatta bazı bu tarz filmlerin sinema sektörüne kazandırdıkları da var. Mesela Arog ve Gora yerli sinemada CGI zanaatına sahip insanları yarattı.

Sinemayı oluşturan birkaç unsuru var. Bunlarda biri de oyuncular. Siz oyuncu seçimini nasıl yapıyorsunuz?

Ben oyuncumu tanımak isterim, hatta ışıkçıyı bile tanımam lazım. Seviyor muyum durumuna bakmam lazım. Etrafında şımaracağım insanlarla yaratmayı isterim. O sevgi benim için çok önemlidir. İyi insan olması benim için önemli. Ve çok iyi bir oyuncu olsa da ben kendimi kasacaksam, onu rahatsız ederim, o oynayamaz. Ekip arasında samimiyet olduğu zaman çıkar film. Bir ışıkçı seti kurup sigarasını içtikten sonra dönüp gidiyorsa, yani o adama izlemiyorsam filmi seyirciye nasıl izletebilirim ki. Gişe Memuru'nda şöyle bir an yaşamıştık, bir bölümün çekiminin sonunda sesçi, "Çok iyi oldu abi!" diye çılgık attı ve henüz sesi de kesmemişti. Bu güzel bir şey. O öyle hissediyorsa bir şeyler var demektir o filmde.

*Antalya Altın Portakal Film Festivali
En İyi Film Ödülü

ÇİKOLATA

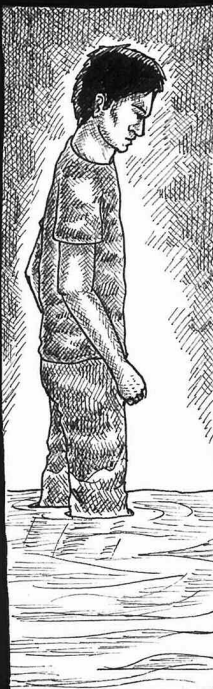
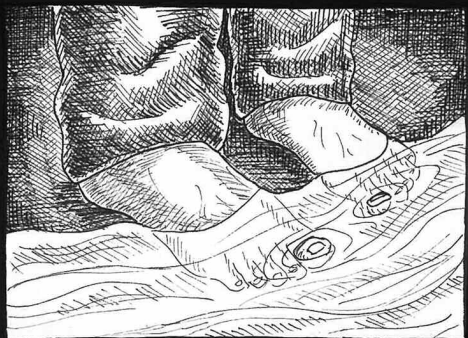
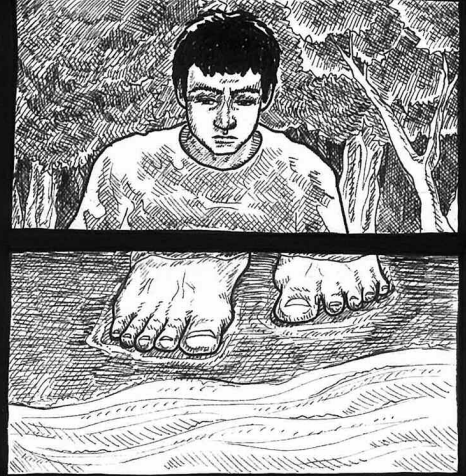
- Kolay gelsin.
- Sağ ol. Çocuklar uyudu mu?
- Evet, uyudular.
- Dur şunlara bir bakayım.
- Yavaş ol. Ufağı zor yatırdım. Uyanırsa canlanır, ke-rata sabahtan beri “babam gelecek çikolata getirecek” diye ağladı durdu.
- Kalksın aldım çikolatasını...
- Gözünü seveyim uyandırma sonra seni de beni de uyutmaz.
- Hadi öyle olsun.
- Aldın mı maaşımı.
- Aldım. Ne yemek var?
- Karniyarık yaptım. Sen yıka elini yüzünü kurarım sofrayı şimdi.

***

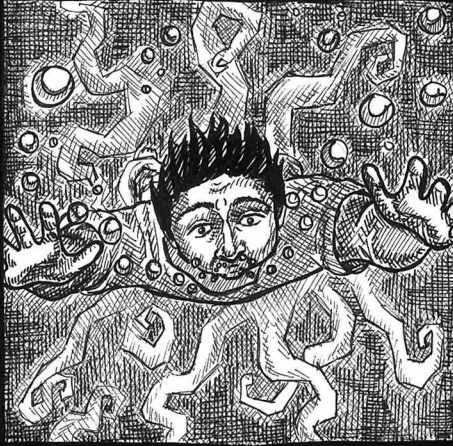
- Ellerine sağlık ama sanki biraz yanmış gibiydi.
- Samet, bir ara çok ağladı.
- Hayırdır neden?
- Tutturdu babam bana bilgisayar alsın diye. Onunla uğraşırken yemeği yaktım. Tamam, baban gelsin ko-nuşurum dedim, dinlemedi. Etme dedim, dinlemedi. Tamam, söz dedim, dinlemedi. Ağlayıp durdu.
- O da biliyor alamayacağımızı o yüzden ağlıyor. Hele şu zammı alalım, taksitle bir tane alırız.
- İşi zamma kaldıysa, Samet daha çok bekler. Üç aydır bir zam yapmadılar köpek soyları...
- Maaştan bu ay üç yüz liramız kaldı.
- Desene bu ayda kredi kartına yükleneceğiz.
- Hele dur ilk başta şu elimizdekini bitirelim.
- Bir hafta ancak yeter o para. Borçları kapattın mı?
- Hepsini değil, Samet’in ayakkabı parası ödeyeme-dim.
- Hüseyin yabancı değil bir dahaki ay kapatırsın.
- Yabancı değil ama bugün imalı imalı borcunu istedi.
- Sen ne dedin.
- Tamam dedim. Yarın öderim dedim.
- Hangi parayla!
- Bu üç yüz liradan verelim.
- Yok, olmaz öyle. Zaten iki kuruş kaldı elimizde! Hü-seyin’le yarın gider konuşurum. İyi tamam bakma öyle ters ters. Öde o zaman sen...
- Şu zammı bir alsaydık...

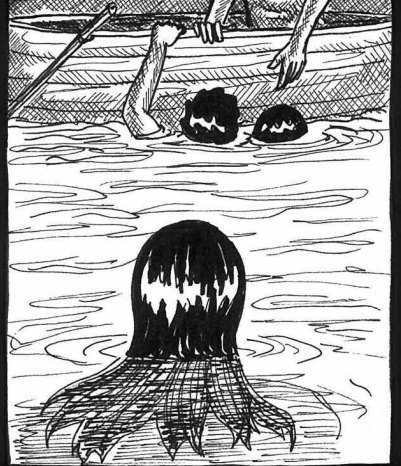
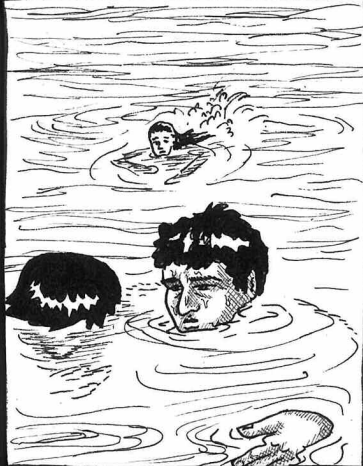
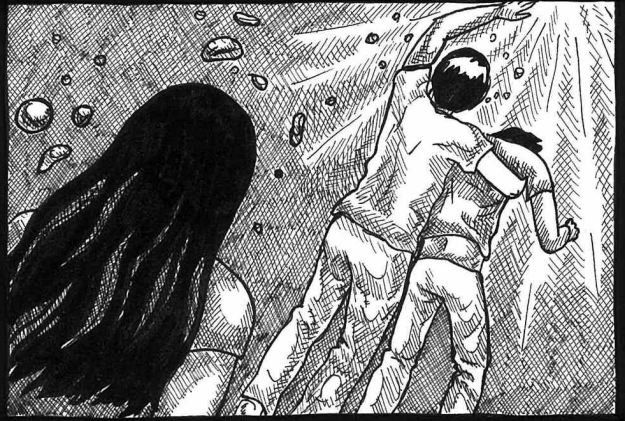
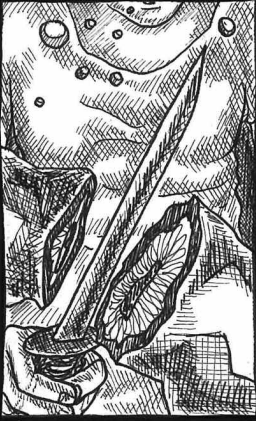
- Yapacakları zam da yüz lira şunun şurasında onu da verene kadar iyice süründürüyorlar.
- İşyerindekiler bu sefer iki yüz elli yapalır diyorlar.
- Orhan, gözünü seveyim bırak çalışayım eve iki üç kuruş daha gelir.
- Olmaz Hatice.
- Kurbanın olayım. Bak Şehmuz’un hanımı arada sı-rada gidiyor temizliğe kıyamet mi kopuyor! Oğlanın bilgisayarını da rahatça alırız.
- Gene başlama Hatice.
- Baba, çikolata aldın mı?
- Oy babasının bir tanesi uyanmış.
- Çikolata aldın mı?
- Aldım prensesim benim. Hatice ceketimin cebinde çikolatayı versene...
- Canım babam.
- Prensесim benim. Al bakalım ver babaya bir yanak!
- Baba, annem de çalışsın o zaman akşam annem de eve gelince çikolata alır!
- Anne çalışmaz ayıp kızım, baba çalışır...
- Çalışır kızım çalışır, baban inat etmese çalışır. Zaten baban istese de istemese de en sonunda mecburuz ça-lışmaya...

Metin Yoksus

Atölyelere Kayıtlary Başlamyşy

**Çocuklar İçin Yaratıcı
Drama Atölyesi**
Cihan Özdeniz

**Tiyatro ve Sinema
Oyunculugu Atölyesi**
Kemal Oruç

İngilizce Dil Atölyesi

Müzik Atölyesi
Gitar / Bağlama

**Süslü Saksy Sokak No: 22 K: 2
Beyoğlu / İstanbul
212 249 44 43
onsozdergisigmail.com
istanbulayisigi@gmail.com**

İnsanōn insanlōğōndan uzaklařtōrdōğō, doğaya
yabancılařtōrdōğō, şzel mŸlkiyete dayalō
sřmŸrŸ dŸzeninin yōkōlma zorunluluđu
kavranmadōğō sŸrece, hię kimse kapitalizmin
yarattdōğō yōkōmlarōn tŸm sonuęlarōndan
kendini kurtaramayacaktır. Her yandan
yŸkselen insanlōğōn bŸyŸk ęōđlōğō bizi
insanlōğōmōza ęađōrŸyor.

Sōda Erciyes

KÖR OLMA
SAĞIR OLMA
SUSMA..!

